

41979

3. Odd. A in B

čunica

29

obče ljudske šole.

Zvezek 3.

Oddelek A in oddelek B.

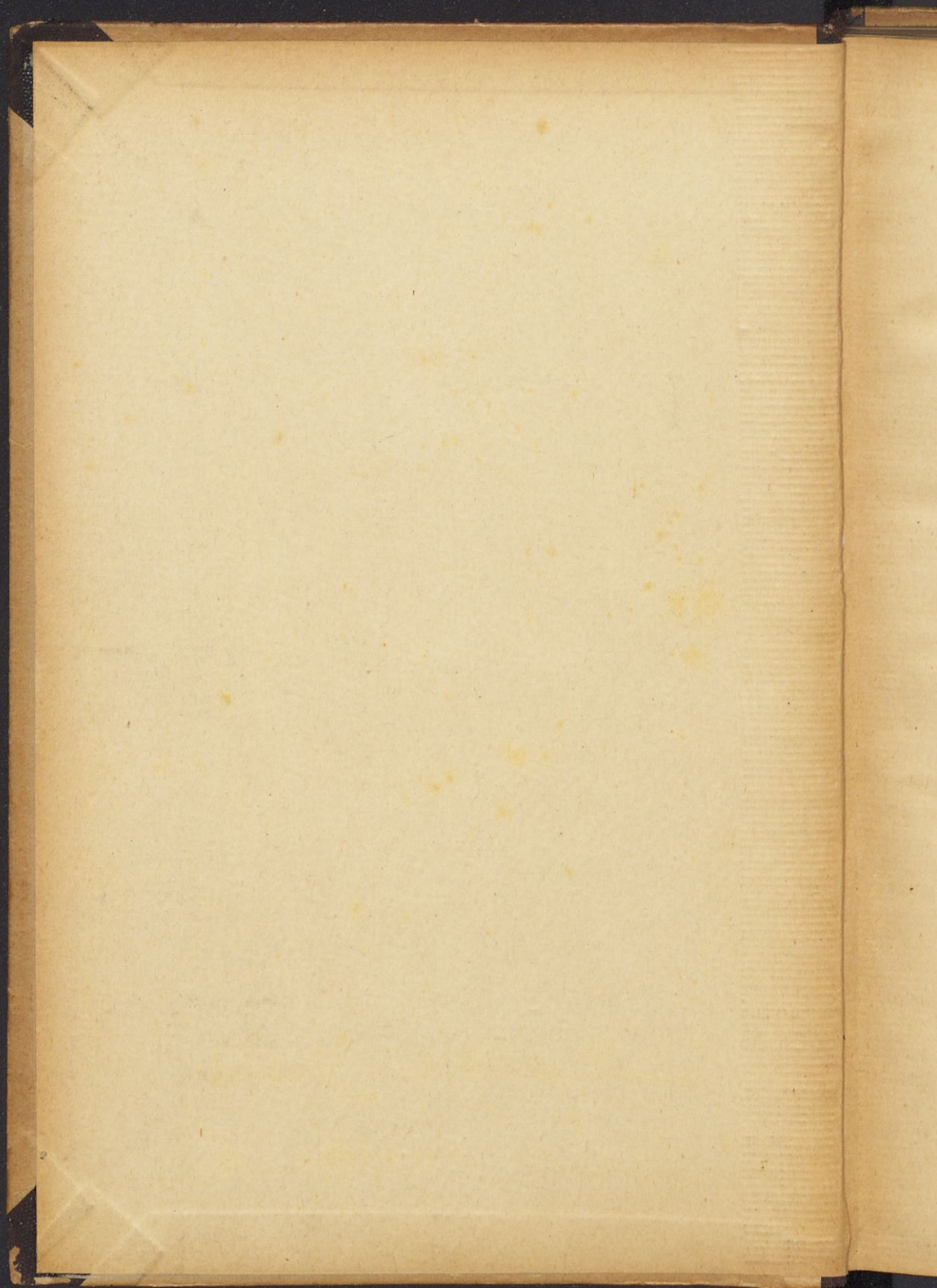
Sestavil A. Crnivec.

Velja 90 h.

Na Dunaju.

V cesarski kraljevi zalogi šolskih knjig.

Računica

za

obče ljudske šole.

Zvezek 3.

Oddelek A in oddelek B.

Sestavil A. Črnivec.

Veljá vezana 90 vinarjev.

Na Dunaju.

V cesarski kraljevi zalogi šolskih knjig.

1906.

~~41538~~

41979

Šolske knjige, na svetlo dane v c. kr. zalogi šolskih knjig,
se ne smejo prodajati draže, nego je določeno na naslovnem
listu.

Pridržujejo se vse pravice.

Oddelek A.

I. Računanje v številnem obsegu od eden do tisoč.

1. Ponovilo iz številnega obsega do sto.

a.

1. Štej od eden do sto in nazaj!

2. Pokaži na računalu *a)* števila deset, dvajset, sto;
b) dvanajst, štiri in dvajset, sedem in trideset, tri in sedemdeset,!

3. Zapiši števila od eden do sto!

4. Koliko desetice je 10, 20, 30, 50, 40, 60, 80, 70, 90?

5. Koliko desetice in ednice je 37, 73, 42, 24, 50, 80, 44,?

b.

1. $2 + 2$ do 100	2. $5 + 5$ do 100	3. $10 + 10$ do 100
4. $100 - 2$ do 0	5. $100 - 5$ do 0	6. $100 - 10$ do 0
7. $3 + 3$ do 60	8. $4 + 4$ do 80	9. $6 + 6$ do 90
10. $7 + 7$ do 98	11. $8 + 8$ do 96	12. $9 + 9$ do 90
13. $100 - 3$ do 40	14. $100 - 4$ do 40	15. $100 - 6$ do 10
16. $100 - 7$ do 2	17. $80 - 8$ do 0	18. $99 - 9$ do 0

c.

1. Ponovi pošteevanko števil 1, 2, ... 10 in s števili 1, 2, ... 10!

2. 2×2 , 4, 6, 8, 10	3. 3×2 , 3, 9, 7, 5	4. 4×6 , 3, 10, 8, 4
5. 5×5 , 2, 7, 4, 9	6. 6×8 , 3, 10, 6, 7	7. 7×10 , 8, 7, 4, 9
8. 8×9 , 10, 7, 5, 8	9. 9×6 , 7, 8, 4, 9	10. 10×3 , 5, 9, 10, 8.

d.

1. $4, 6, 18, 14, 20 = . \times 2$ 2. $24, 30, 18, 12, 9 = . \times 3$
3. $8, 20, 16, 36, 20 = . \times 4$ 4. $30, 25, 15, 40, 50 = . \times 5$
5. $24, 12, 36, 54, 42 = . \times 6$ 6. $21, 35, 56, 63, 70 = . \times 7$
7. $16, 56, 32, 72, 64 = . \times 8$ 8. $27, 45, 63, 90, 81 = . \times 9$
9. $40, 50, 10, 30, 20, 70, 90, 100, 60 = . \times 10$
10. $13 = . \times 10$ $27 = . \times 10$ $35 = . \times 10$ $57 = . \times 10$ $99 = . \times 10$
 $44 = . \times 10$ $83 = . \times 10$ $61 = . \times 10$ $72 = . \times 10$ $87 = . \times 10$
11. $2 \vee 8, 12, 16, 2, 10$ 12. $3 \vee 6, 15, 3, 21, 27$
13. $4 \vee 12, 24, 32, 20, 40$ 14. $5 \vee 20, 35, 50, 45, 10$
15. $6 \vee 18, 6, 48, 30, 60$ 16. $7 \vee 28, 14, 7, 63, 42$
17. $8 \vee 24, 40, 64, 56, 72$ 18. $9 \vee 18, 9, 36, 54, 81$
19. $10 \vee 30, 40, 10, 20, 50, 100, 90, 70, 80$.
20. $10 \vee 24, 15, 53, 42, 66, 98, 71, 34, 87$.
21. Izpremeni v h 5, 7, 8, 6, 9, 10 dvovinarnikov!
22. Izpremeni v dvovinarnike 4, 6, 16, 10, 12, 18, 20 h!
23. Koliko h je: a) 1, 3, 5, 8, 7, 10 desetice? b) 2 desetici 7 h, 7 desetice 6 h? c) 8 desetice 4 dvovinarniki, 7 desetice 5 dvovinarnikov 7 h?
24. a) Koliko desetice je 50, 40, 70, 100 h? b) Koliko desetice in h je 16, 37, 65, 28, 59, 86 h?
25. Menjaj v K 1, 3, 8, 6, 9, 7, 10 desetakov!
26. Koliko K je 6 desetakov 5 K, 9 desetakov 7 K, 8 desetakov 6 K?
27. Koliko desetakov je 20, 40, 30, 50, 70, 80, 100 K?
28. Koliko desetakov in K je 15, 26, 67, 52, 93, 78 K?
29. Koliko desetakov je 1 dvajsetak, 4, 9, 7, 9 dvajsetakov?
30. Koliko petakov je 1 desetak, 1 dvajsetak?
31. Koliko desetakov (dvajsetakov) je 20 petakov?

e.

1. $4, 8, 2, 12, 10, 16 = 2 \times .$ 2. $9, 15, 6, 21, 27 = 3 \times .$
3. $12, 16, 4, 40, 24 = 4 \times .$ 4. $10, 25, 35, 20, 40 = 5 \times .$
5. $18, 30, 36, 48, 60 = 6 \times .$ 6. $14, 28, 42, 63, 49 = 7 \times .$
7. $24, 56, 40, 64, 80 = 8 \times .$ 8. $18, 54, 36, 72, 63 = 9 \times .$
9. $10, 40, 50, 70, 60, 80, 100 = 10 \times .$

10. *a)* Kako se imenujeta kosa, ki ju dobiš, ako razdeliš m na 2 enaka dela? *b)* Kako se imenujejo kosi, ki jih dobiš, ako razdeliš m na 3 enake dele? *c)* Kako pravimo četrtemu delu l , četrtemu delu kg , četrtemu delu ure?

11. Mati dadó 5 otrokom 20 hrušek, vsakemu enako. Koliko hrušek dobi vsak otrok? Koliki del od 20 hrušek? Kako se imenuje tak del?

12. Med 6 revežev razdeli gospa 60 h. Koliko h dobi vsak revež, ako so deleži enaki? Koliki del od 60 h je vsak delež? Kako se imenuje?

13. Kako se imenuje vsak del, ako razdeliš celoto na 2, 3, . . . 10 enakih delov?

14. Kaj pomeni $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{7}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{9}$, $\frac{1}{10}$?

15. Koliko mesecev je $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$ leta?

16. Koliko ur je $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{6}$ dneva?

17. Koliko kosov je $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ ducata?

18. Razdeli *a)* na 2 enaka dela 6, 18, 20, 40; *b)* na 3 enake dele 3, 18, 12, 24, 30; *c)* na 4 enake dele 4, 8, 20, 28, 32, 36!

19. Poišči *a)* polovico od 2, 4, 10, 12, 8, 6; *b)* tretjino od 6, 15, 21, 9, 27; *c)* četrtno od 12, 16, 40, 24!

Razdeli:

Poišči:

20. na 5 enakih delov	5, 30, 15, 40, 50	21. $\frac{1}{5}$ od	10, 20, 25, 45, 35
22. „ 6 „ „	6, 12, 24, 42, 54	23. $\frac{1}{6}$ od	30, 18, 48, 36, 60
24. „ 7 „ „	21, 7, 35, 70, 56	25. $\frac{1}{7}$ od	7, 28, 42, 63, 49
26. „ 8 „ „	8, 16, 32, 48, 72	27. $\frac{1}{8}$ od	24, 40, 56, 64, 80
28. „ 9 „ „	9, 27, 45, 90, 81	29. $\frac{1}{9}$ od	36, 18, 63, 54, 72
30. „ 10 „ „	10, 30, 50, 60, 80	31. $\frac{1}{10}$ od	20, 40, 70, 90, 100

2. Števila od eden do tisoč.

A. Stotice.

1. Pokaži na tisočni razpredelnici števila sto, 2 sto, . . . 10 sto = tisoč *a)* po vrsti, *b)* izven vrste!

2. Štej po sto do tisoč in nazaj!

3. (1) sto = 1 stotica 0 desetice 0 ednic = 100.

Na katero mesto smo zapisali 1 stotico? Kaj smo zapisali na mesto desetice, kaj na mesto ednic? Zakaj tako?

$$2 \text{ sto} = 2 \text{ stotici } 0 \text{ desetice } 0 \text{ ednic} = 200$$

$$3 \text{ sto} = 3 \text{ stotice } 0 \text{ „ } 0 \text{ „} =$$

.
.
.
.
.

$$10 \text{ sto (tisoč)} = 10 \text{ stotice } 0 \text{ „ } 0 \text{ „} =$$

4. Zapiši 5 sto, 3 sto, 4 sto, . . . tisoč!

5. Čitaj 100, 300, 200, 900, 800, 600, 700, 500, 1000!

6. 1 K = 100 h, 2 K =, 10 K =

7. Računi *a)* na razpredelnici, *b)* na pamet:

$$100 + 100 \quad 300 - 200 \quad 400 + 500 \quad 300 + 700$$

$$300 + 200 \quad 500 - 400 \quad 600 - 500 \quad 1000 - 400$$

$$400 + 300 \quad 700 - 300 \quad 100 + 800 \quad 500 + 500$$

$$900 + 100 \quad 800 - 500 \quad 900 - 200 \quad 1000 - 800$$

$$800 + 200 \quad 1000 - 300 \quad 300 + 600 \quad 1000 - 700$$

8. Krovec je dejal na streho najprej 700 opek potem še 200 opek; koliko skupaj?

9. Gospodar je kupil 1000 opek; domú jih je pripeljal 600. Koliko jih ima še pripeljati?

10. Od pota, dolgega 900 m, je nadelanih 500 m; koliko m je še nadelati?

11. Kmet kupi od soseda senožet za 500 K, njivo za 400 K; koliko K da za oboje? — 600 K plača takoj; koliko ostane dolžan?

B. Stotice in desetice.

a.

1. Pokaži na tisočni razpredelnici števila sto 10, sto 20, 2 sto *a)* naprej in nazaj, *b)* izven vrste!

2. Štej od 100 do 200 po 10 naprej in nazaj!

3. Pokaži na tisočni razpredelnici naslednja števila in povej, koliko stotice in desetic ima vsaktero:

a) 10, sto 10, 2 sto 10, 9 sto 10

b) 20, sto 20, 2 sto 20, 9 sto 20

c) 2 sto 30, 50, 70, 80

d) 8 sto 50, 70, 60, 90

3 sto 30, 60, 90, 50

5 sto 40, 10, 20, 30

4 sto 10, 40, 50, 70

7 sto 10, 50, 70, 40

6 sto 30, 90, 80, 10

9 sto 90, 80, 30, 20

4. Štej po 10 od 30 do sto 50; od 2 sto 40 do 3 sto 60; od 7 sto 80 do 9 sto 10; od 8 sto 60 do 1000!

5. Na katerem mestu so stotice? Zapiši števila 20, sto 20, sto 30, . . . sto 90; 40, sto 40, 2 sto 40, . . . 9 sto 40!

6. Zapiši števila v **3.**! Zapisana števila čitaj!

7. Čitaj 120, 140, 210, 520, 830, 650, 970, 760, 380, 920, 890!

8. 1K 60 h = 160 h; 1K 80 h =, 2K 40 h =, 5K 10 h =, 7 K 30 h = . . .

b.

9. Računi a) na razpredelnici, b) na pamet:

100 + 10, 20, 100; 200 + 10, 20, 100;
. . . . 900 + 10, 20, 100!

10. a) 20+10 b) 40+20 d) 10+50 **11.** 130+30 40+60
120+10 140+20 110+50 240+50 140+60
220+10 ⋮ ⋮ 360+20 80+20
⋮ c) 50+30 e) 90+10 530+50 480+20
920+10 150+30 190+10 410+70 720+80
⋮ ⋮

12. 20 + 20 do 1000; 50 + 50 do 1000;
10 + 30 do 190; 20 + 40 do 180!

c.

13. 100 - 10, 100 - 20, . . . 100 - 90. Odštevaj po tem primeru a) na razpredelnici, b) na pamet do bližnje stotice od 200, 500, 800, 1000!

- 14.** a) 20—10 b) 30—20 d) 70—50 **15.** 140—30 590—20
 120—10 130—20 170—50 290—10 450—50
 220—10 $\vdots$ $\vdots$ 480—70 1000—30
 $\vdots$ c) 50—30 e) 100—40 670—60 1000—70
 920—10 150—30 200—40 580—40 900—90
 $\vdots$ $\vdots$

- 16.** 1000 — 20 do 0; 1000 — 50 do 0;
 190 — 30 do 10; 180 — 40 do 20!

Naslednje račune zapiši po primeru:

$$120 + 5 \times 4 = 120 + 20 =$$

17.	18.	19.	20.
$110 + 10 \times 9$	$480 - 5 \times 8$	$750 + 5 \times 6$	$780 - 5 \times 6$
$390 - 10 \times 8$	$260 + 5 \times 4$	$190 - 4 \times 5$	$330 + 10 \times 7$
$430 + 5 \times 8$	$100 - 2 \times 5$	$200 + 10 \times 8$	$790 - 10 \times 6$
$170 - 6 \times 5$	$870 + 10 \times 2$	$300 - 5 \times 4$	$140 + 6 \times 5$
$370 - 3 \times 10$	$90 - 5 \times 2$	$560 + 8 \times 5$	$400 - 9 \times 10$

d.

$$1 \text{ m} = 10 \text{ dm}, \quad 1 \text{ dm} = 10 \text{ cm}, \quad 1 \text{ m} = 100 \text{ cm}.$$

- 21.** Koliko *dm* je 1, 2, 10 *m*?
- 22.** Koliko *m* je 10, 20, 30, 50, 40, 80, 70, 90, 100 *dm*?
- 23.** Koliko *cm* je 1, 2, 3, 10 *m*?
- 24.** Izpremeni v *m* 100, 200, 400, 300, 500, 700, 800, 600, 1000 *cm*!
- 25.** Izpremeni v *cm* 1 *m* 2 *dm*, 1 *m* 6 *dm*, 2 *m* 7 *dm*, 5 *m* 3 *dm*!
- 26.** Koliko *cm* je 3 *dm* + 2 *dm*, 4 *dm* + 5 *dm*; 1 *m* 2 *dm* + 20 *cm*, 2 *m* 30 *cm* + 70 *cm*, 4 *m* 50 *cm* + 5 *dm*?
- $$10 \text{ pol} = 1 \text{ lega}, \quad 10 \text{ leg} = 1 \text{ knjiga}.$$
- 27.** Koliko *pol* je 2, 5, 8, 10 *leg*?
- 28.** Koliko *leg* je 30, 60, 90, 70, 100 *pol*?
- 29.** Koliko *pol* je a) 1, 3, 5, 8, 7, 10 *knjig*; b) 1 *knjiga* 2 *legi*, 2 *knjigi* 1 *lega*, 5 *knjig* 9 *leg*, 4 *knjige* 8 *leg*?
- 30.** Pisar gre kupit 80 *pol* papirja. a) Koliko *leg* je to? b) Koliko bo veljal papir, ako je *lega* 5 *dvovinarnikov*?

31. Prodajalec ima v zalogi 10 knjig papirja. *a)* Koliko pol papirja ima še, ako proda 4 knjige in 2 legi? *b)* Ako proda potem še 70 pol, koliko pol mu ostane?

$$\begin{array}{l} \mathbf{32.} \quad 90 + . = 100, \quad 70 + . = 100, \quad 30 + . = 100, \\ \quad \quad \quad 60 + . = 100, \quad 20 + . = 100. \end{array}$$

33. Koliko dobiš iz 1 K nazaj, ako plačaš 20 h, 50 h, 70 h, 90 h?

34. Daj nazaj iz 2 K, ako ti kdo plača 1 K 60 h! 1 K 60 h + . h = 2 K.

35. Daj nazaj iz 2 K, ako imaš dobiti 1 K 10 h, 1 K 30 h, 1 K 90 h!

36. Daj nazaj *a)* iz petaka, ako imaš dobiti 70 h, 2 K 80 h, 3 K 20 h, 4 K 30 h; *b)* iz desetaka, ako ti ima kdo plačati 1 K 10 h, 2 K 30 h, 7 K 60 h, 9 K 50 h!

C. Stotice, desetice in ednice.

1. Pokaži na razpredelnici naslednja števila in povej, koliko stotic, desetice in ednice ima vsaktero izmed njih:

<i>a)</i> 5	<i>b)</i> 12	<i>c)</i> 56	<i>d)</i> 68	<i>e)</i> 85
sto 5	sto 12	sto 56	sto 68	sto 85
2 sto 5	2 sto 12	2 sto 56	2 sto 68	2 sto 85
⋮	⋮	⋮	⋮	⋮
9 sto 5	9 sto 12	9 sto 56	9 sto 68	9 sto 85
<i>f)</i> 3 sto 3; 17, 2 sto 17; 3 sto 32, 4 sto 46, 6 sto 88, 9 sto 72!				

2. Štej od 4 sto 25 do 4 sto 90; od 9 sto 2 do 1000; od 3 sto 96 do 4 sto 25; !

3. Štej nazaj od sto 34 do sto 5; od 4 sto 80 do 4 sto 40; od 5 sto 4 do 4 sto 85 !

4. (1) sto 15 = 115 Najprej zapišemo sto,
 3 sto 48 = 348 kolikor jih izgovorimo
 2 sto 4 = 204 in zraven število, ki je
 5 sto 6 = 506 čez. Ako število nima
 desetice, zapišemo na drugo mesto 0.

5. Zapiši *a)* števila v **1.**, *b)* sto 3, sto 4, sto 7, . . . ; 3 sto 8, 4 sto 9, 5 sto 1, 3 sto 9, 7 sto 8, 6 sto 2, . . . !

6. Čitaj števila in povej, koliko imajo stotic, desetice in ednice: 12, 21, 135, 153, 482, 428, 108, 180, 270, 207, 902, 920, 425, 315, 724, 889, 999, 487, 777, 691.

7. Izgovori in zapiši števila, ki imajo 2 s. 3 d. 1 e., 4 s. 7 d. 5 e., 1 s. 7 e., 6 s. 5 e., 3 s. 4 d., 7 s. 7 d., 9 s. 3 d. 8 e.!

V naslednjih računih odgovore tudi zapiši!

8. Koliko h je a) 1 K 36 h, 3 K 56 h, 2 K 7 h; b) 4 K 5 desetice, 2 K 7 desetice; c) 3 K 5 desetice 6 h, 6 K 2 desetici 7 h?

9. Koliko K in h je 124 h, 204 h, 630 h, 345 h?

10. Koliko cm je a) 2 m 4 dm, 1 m 35 cm, 4 m 6 cm; b) 1 m 3 dm 7 cm, 2 m 5 cm, 5 m 6 dm 2 cm?

11. Koliko m in cm je 124 cm, 205 cm, 316 cm?

12. Koliko m, dm in cm je 236 cm, 480 cm, 509 cm?

$$100 \text{ l} = 1 \text{ hl}.$$

13. Koliko l je 1 hl 15 l, 2 hl 28 l, 4 hl 56 l, 3 hl 8 l, 2 hl 9 l?

14. Koliko hl in l je 105 l, 156 l, 214 l, 506 l, 1000 l?

15. Koliko hl in l drže sodi, ki imajo vžgane cemente 119 l, 207 l, 125 l, 156 l?

3. Seštevanje.

(Ustno.)

a.

1. a) 4+3	b) 104+3	c) 208+4	e) 98+2	f) 96+4
14+3	114+3	218+4	198+2	196+4
24+3	124+3	⋮	298+2	⋮
⋮	⋮	d) 506+9	⋮	g) 93+7
⋮	⋮	516+9	⋮	193+7
94+3	194+3	⋮	998+2	⋮

2. a) 99+1, 99+2, ... 99+9 b) 94+6, 94+7, ... 94+9

3. a) $97+4$ b) $95+6$ 4. $150+2$ do 200 8. $524+6$ do 620
 $197+4$ $195+6$ 5. $260+3$ do 320 9. $609+7$ do 700
 $297+4$ $\vdots$ 6. $380+4$ do 440 10. $764+8$ do 820
 $\vdots$ c) $98+9$ 7. $550+5$ do 500 11. $881+9$ do 980
 $\vdots$ $198+9$
 $897+4$ $\vdots$

b.

1. a) $90 + 10$, $90 + 20$, ... $90 + 90$.

b) $70 + 30$, $70 + 40$, ... $70 + 90$.

2. $80 + 50$ 3. $90 + 30$ 4. $270 + 50$ 5. $350 \text{ K} + 70 \text{ K}$
 $60 + 60$ $190 + 30$ $330 + 80$ $790 \text{ K} + 50 \text{ K}$
 $50 + 60$ $\vdots$ $460 + 90$ $460 \text{ K} + 90 \text{ K}$
 $40 + 70$ $890 + 30$ $190 + 20$ $640 \text{ K} + 80 \text{ K}$

6. $30 + 30$ do 900; $60 + 60$ do 540; $40 + 50$ do 540;
 $20 + 80$ do 900; $40 + 40$ do 480; $70 + 70$ do 700;
 $40 + 80$ do 1000; $270 + 90$ do 990.

7. Tonček je dobil od strica za god 80 h, od tete 70 h; koliko od obeh? (Tudi v K in h.)

8. Siromak je naprosil en dan 1 K 30 h, drugi dan 90 h; koliko oba dne?

9. Jožek je imel 2 K 40 h, oče mu podaré 80 h; koliko ima potem?

10. Za procesijo je šlo 60 dečkov in 80 deklic; koliko otrok? — V vrsti so šli po 4 in 4; preštej jih po 4 in 4!

11. Učenec hodi v šolo po 3 ulicah; prve ulice so dolge 250 m, druge 50 m, tretje 80 m. Koliko m je dolg pot v šolo?

c.

12. $70+28$ 13. $30+46$ 14. $120+23$ 15. $90+42$ 16. $166+80$
 $50+49$ $130+46$ $142+10$ $80+38$ $543+90$
 $35+60$ $230+46$ $210+56$ $60+57$ $256+50$
 $16+80$ $\vdots$ $238+50$ $260+64$ $482+70$
 $40+57$ $930+46$ $420+69$ $730+85$ $151+90$
17. $23 \text{ kg} + 60 \text{ kg}$ $162 \text{ m} + 60 \text{ m}$ $548 \text{ l} + 80 \text{ l}$ $850 \text{ K} + 47 \text{ K}$
 $50 \text{ kg} + 39 \text{ kg}$ $360 \text{ m} + 52 \text{ m}$ $420 \text{ l} + 27 \text{ l}$ $687 \text{ K} + 50 \text{ K}$

18. $155 + 20$ do 355 ; $68 + 50$ do 568 ;
 $288 + 30$ do 588 ; $80 + 40$ do 480 .

19. Kmet je dal za vola 285 K; prodavši ga, je dobil zanj 60 K več. Za koliko je vola prodal?

20. Suknar je kupil trobo sukna za 280 K, dobička je imel zraven 75 K. Za koliko je sukno prodal?

21. Koliko je veljalo blago, ki je šlo v prodaj za 195 K, in sicer za 40 K pod kupno ceno?

d.

22.	$120 + 100$	$170 + 200$	$500 + 260$	$300 + 260$
	$125 + 100$	$178 + 200$	$500 + 268$	$300 + 267$
	$240 + 300$	$350 + 300$	$400 + 130$	$600 + 280$
	$246 + 300$	$353 + 300$	$400 + 139$	$600 + 282$

23.	a)	$300 + 170$	$300 + 178$	b)	$430 + 260$	c)	$190 + 220$
		$250 + 200$	$253 + 100$		$520 + 350$		$380 + 150$
		$400 + 110$	$400 + 156$		$460 + 420$		$440 + 370$
		$220 + 300$	$223 + 400$		$220 + 350$		$260 + 550$

e.

24.	a)	$17 + 22$	$154 + 45$	b)	$76 + 33$	$263 + 54$
		$117 + 22$	$186 + 12$		$85 + 52$	$395 + 42$
		$56 + 34$	$321 + 41$		$194 + 23$	$456 + 67$
		$356 + 34$	$545 + 53$		$185 + 34$	$736 + 88$

25. Krilo, dolgo 109 cm, zdaljšajo mati za 14 cm; kako dolgo so naredili krilo?

26. Šivilja obrobi krilo s čipkami; ko je prišla 3 m 15 cm čipek, zmanjkalo ji je še 60 cm. Kako široko je krilo?

27. 320 m dolge ulice podaljšajo za 65 m; kako dolge so nove ulice?

28. Trgovec je dobil 2 soda octa; v enem sodu je bilo 56 l, v drugem 68 l. Koliko l octa je dobil?

29. Na semenj so prignali 210 volov, 150 krav in 70 telet; koliko glav goveje živine skupaj?

30. Za enega konja je dal kmet 370 K, za drugega 300 K; koliko za oba?

31. Zemljiški posestnik je kupil njivo za 400 K, senožet za 560 K; koliko je dal za oboje?

32. Nekdo si je prihranil 200 K, podedoval je 415 K; koliko premore?

33. Hlapec je imel v hranilnici 265 K in vložil še 80 K; koliko ima v hranilnici potem?

34. Kmet je vzel na posodo najprej 320 K potem pa še 450 K. Za koliko se je zadolžil?

35. Mizar je imel v zalogi 154 desák; kupi jih še 200. Koliko desák ima v zalogi?

36. V vasi je 87 moških in 97 ženskih; koliko prebivalcev šteje vas?

Naslednje račune zapiši po primeru:

$$63 + 7 \times 8 = 63 + 56 =$$

37. $75 + 9 \times 4$	$462 + 7 \times 6$	$185 + 4 \times 9$	$226 + 8 \times 9$
$192 + 9 \times 8$	$564 + 4 \times 7$	$253 + 9 \times 9$	$584 + 5 \times 7$
$94 + 6 \times 7$	$284 + 6 \times 6$	$78 + 9 \times 6$	$712 + 8 \times 8$

Pismeno seštevanje.

a.

1. a) $43 + 32$ (ustno). — Števili razstavi na desetice in ednice in seštej! 4 d. 3 e. + 3 d. 2 e. = Kako zapišeš račun primernije?

$$4 \text{ d. } 3 \text{ e.} \quad 43 \dots \text{seštevanec}$$

$$3 \text{ d. } 2 \text{ e.} \quad 32 \dots \text{seštevanec}$$

$$75 \dots \text{vsota}$$

Kateri števili smo sešteli? Števili 43 in 32 imenujemo seštevanca. Katere število smo dobili? Število 75 imenujemo vsoto.

b) Računi in zapiši prav tako ter imenuj poedina števila:

$$56 + 34 = \quad 74 + 23 = \quad 13 + 24 + 51 =$$

2. Izračuni $63 + 35 = (23 + 64 =, 125 + 324 =)$, seštej pa najprvo ednice, potem desetice (potem stotice)!

63 5 e. in 3 e. je 8 e.,

35 3 d. in 6 d. je 9 d.

(Pismeno seštevanje.)

Kako pišemo pri pismenem seštevanju seštevance? Kaj seštejemo najprvo? Kaj potem?

V čem se razlikuje pismeno seštevanje od ustnega?

3. a) $\begin{array}{r} 54 \\ 25 \end{array}$ $\begin{array}{r} 62 \\ 35 \end{array}$ $\begin{array}{r} 50 \\ 49 \end{array}$ $\begin{array}{r} 68 \\ 30 \end{array}$ b) $\begin{array}{r} 13 \\ 22 \\ 34 \end{array}$ $\begin{array}{r} 53 \\ 13 \\ 32 \end{array}$ $\begin{array}{r} 15 \\ 50 \\ 24 \end{array}$ $\begin{array}{r} 28 \\ 51 \\ 20 \end{array}$ l $\begin{array}{r} 14 \\ 43 \\ 32 \end{array}$ h

c) $20 m + 30 m + 10 m + 30 m$ d) $14 K + 23 K + 30 K + 32 K =$

4. a) $\begin{array}{r} 125 \\ 221 \\ 132 \end{array}$ b) $\begin{array}{r} 312 \\ 132 \\ 232 \end{array}$ c) $\begin{array}{r} 140 \\ 113 \\ 34 \end{array}$ d) $\begin{array}{r} 253 \\ 20 \\ 406 \end{array}$ e) $\begin{array}{r} 240 K \\ 103 \text{ „} \\ 30 \text{ „} \end{array}$ f) $\begin{array}{r} 401 kg \\ 34 \text{ „} \\ 43 \text{ „} \end{array}$ g) $\begin{array}{r} 140 m \\ 215 \text{ „} \\ 40 \text{ „} \end{array}$

h) $314 K + 102 K + 240 K$ i) $215 l + 61 l + 302 l$

5. Kramar je izkupil prvi mesec 725 K, drugi 74 K več. a) Koliko je izkupil drugi mesec? b) Koliko oba meseca?

6. Kramarja je stalo blago 640 K, iztržil je za blago 125 K več. Kolika je blagu prodajna cena?

7. Kmet je dal za par volov 465 K, dobička je imel 120 K. Za koliko je voli prodal?

8. Sosed kupi senožet za 625 K. „74 K ti dam dobička“, pravijo oče, „ako mi jo prepustiš“. Koliko ponujajo oče za senožet?

b.

56 8 e. in 6 e. je 14 e., t. j. 4 e. in 1 d.; 4 e. zapišem pod ednice,
38 1 desetico prištejem deseticam,

Začni seštevati pri desetih! Kaj opaziš? Zakaj začnemo pač pri pismenem seštevanju seštevati pri ednicah?

1. $\begin{array}{r} 58 \\ 36 \end{array}$ $\begin{array}{r} 57 \\ 29 \end{array}$ $\begin{array}{r} 48 \\ 37 \end{array}$ $\begin{array}{r} 46 \\ 34 \end{array}$ $\begin{array}{r} 61 \\ 29 \end{array}$ $\begin{array}{r} 42 \\ 38 \end{array}$ 2. $\begin{array}{r} 26 \\ 45 \\ 18 \end{array}$ $\begin{array}{r} 15 \\ 59 \\ 27 \end{array}$ $\begin{array}{r} 54 \\ 17 \\ 28 \end{array}$

3.	81	92	57	4.	232	345	568	270
	60	86	72		428	170	91	140
	55	40	90		120	102	100	290
5.	420	625	458	6.	149	85	145	276
	43	139	97		67	76	390	109
	127	86	445		154	108	208	90
305	4 in 8 je 12			7.	125 K	278 l	36 cm	15 kg
218	in 5 je 17,				406 „	313 „	93 „	60 „
134	ostane 1 i. t. d.				97 „	506 „	75 „	78 „
							46 „	42 „

8. Seštevanje podpiši in seštej:

- a) $104 + 350 + 74 + 168$ b) $23 + 160 + 312 + 50 + 240$
c) $205 + 36 + 9 + 17$ d) $86 + 6 + 133 + 225 + 58$
e) Koliko K in h je $64 h + 19 h + 49 h + 85 h$?
f) Koliko hl in l je $129 l + 88 l + 27 l + 214 l$?
g) Koliko m in cm je $82 cm + 20 cm + 109 cm + 95 cm$?

9. 3razrednica ima v 1. razredu 94 otrok, v 2. 55 in v 3. 58 otrok; koliko skupaj?

10. Jožek je šel pobirati orehe. Pod enim drevesom je našel 58, pod drugim 63 in pod tretjim 79 orehov; koliko orehov je nabral? — Od prej je imel nabranih že 675 orehov; koliko jih ima sedaj?

11. Janezek je šel po lešnike. Na eni leski je natrgal 125 lešnikov, na drugi 186, na tretji 329; koliko lešnikov je nabral?

12. Hišni gospodar je dal popraviti streho. Na eno stran je šlo 158, na drugo 296 novih opek; koliko na obe strani?

13. Suknar je prodal 4 dni zaporedoma 69 m, 73 m, 85 m in 49 m sukna; koliko m vse 4 dni?

14. En sod drži 256 l, drugi 65 l več. a) Koliko drži drugi sod? b) Koliko oba skupaj? (Zneske tudi v hl in l.)

15. Gostilničar je iztočil prvi teden v mesecu 28 l, drugi 36 l, tretji 41 l in četrti teden 38 l vina; koliko vse 4 tedne? (Tudi v hl in l.)

16. Gospodinja namolze od 4 krav prvi teden v mesecu po 35 l, 32 l, 28 l in 37 l mleka; drugi teden po 31 l, 34 l, in 41 l; tretji teden po 30 l, 35 l, 36 l in 42 l; četrty teden po 30 l, 36 l, 38 l in 43 l. a) Koliko l vsak poedini teden? b) Koliko l celi mesec?

17. a)	35 K 17 h	b) 3 hl 25 l	c) 15 m 13 cm
	106 „ 38 „	7 „ 18 „	8 „ 27 „
	209 „ 27 „	4 „ 45 „	4 „ 50 „

d) 285 K 15 h + 80 K 28 h + 160 K 37 h

e) 3 m 50 cm + 9 m 25 cm + 75 cm

f) 8 kg 20 dkg + 15 kg 30 dkg + 10 kg 40 dkg.

18. Gospodar kupi vina 2krat na leto; prvikrat 2 hl 56 l, drugikrat 1 hl 27 l. Koliko vina porabi?

19. Mati so dali za blago 14 K 25 h, za podvleko 3 K 45 h in šivilji so plačali 11 K 16 h. Koliko je stala obleka?

20. Štiri tedne v mesecu porabijo mati 24 K 10 h, 19 K 28 h, 25 K 18 h in 23 K 34 h; koliko celi mesec?

21. Trгоvec izkupi v ponedeljek 43 K 27 h, v vtorek 35 K, v sredo 73 K 10 h, v četrtek 29 K, v petek 37 K 18 h, v saboto 46 K 25 h; koliko vsega?

Zapiši seštevanke drugega pod drugega in seštej:

22. a) 79 + 24 + 30 + 58 + 67

b) 78 + 50 + 9 + 65 + 89

c) 105 + 140 + 236 + 97 + 80

d) 305 + 200 + 40 + 32 + 423

23. a) 137 + 465 + 93 + 100 + 205

b) 146 + 145 + 109 + 500 + 27

c) 306 + 27 + 8 + 30 + 9

d) 125 + 98 + 129 + 300 + 155

24. Kako se imenujejo in po koliko dni imajo poedini meseci leta? Kako si zapomnite, koliko dni ima vsak poedini mesec?

8. $900 - 30$ do 0; $600 - 60$ do 0; $540 - 50$ do 40;
 $900 - 80$ do 20; $480 - 40$ do 0; $700 - 70$ do 0;
 $1000 - 80$ do 40; $990 - 90$ do 0.

Naslednje račune zapiši po primeru:

$$140 - 10 \times 5 = 140 - 50 =$$

9. $120 - 6 \times 5$ $440 - 10 \times 8$ $315 - 5 \times 8$ $830 - 8 \times 5$
 $230 - 10 \times 5$ $210 - 4 \times 5$ $130 - 10 \times 9$ $420 - 5 \times 6$
 $510 - 5 \times 4$ $450 - 7 \times 10$ $340 - 8 \times 10$ $230 - 5 \times 8$

10. Šola šteje 150 učencev; deklic je 80, koliko je dečkov?

11. Pred 10 leti je hodilo v vaško šolo 90 otrok, sedaj jih hodi 120. Koliko otrok je sedaj več?

12. Janezek ima prihranjeni 2 K. Koliko mu ostane, ako si kupi žepni nožek za 90 h?

13. Delavec zasluži na dan 2 K 40 h, za hrano izda 90 h; koliko mu ostane?

14. Od 520 jajec se jih je pokvarilo prodajalki 30; koliko je ostalo zdravih?

c.

15.	16.		17.	18.
50—26	a) 40—27	b) 110—35	120—36	45—30
40—22	140—27	210—35	170—78	145—30, 50, 70
70—45	240—27	⋮	180—95	245—30, 50, 70
90—79	⋮	c) 140—52	240—62	⋮
80—63	940—27	240—52	310—27	945—30, 50, 70
		⋮		

Naslednje račune zapiši po primeru:

$$180 - 7 \times 8 = 180 - 56 =$$

19. $240 - 6 \times 6$ $442 - 6 \times 10$ $570 - 9 \times 8$ $317 - 6 \times 5$
 $338 - 10 \times 5$ $430 - 6 \times 8$ $151 - 7 \times 10$ $210 - 8 \times 8$
 $130 - 7 \times 7$ $267 - 9 \times 10$ $330 - 9 \times 6$ $427 - 5 \times 8$

20. Koliko izgube je bilo pri blagu, ki je veljalo 115 K in je bilo prodano za 90 K?

21. Kupna cena blagu je bila 210 K, izgube je bilo 35 K; kolika je bila prodajna cena?

22. Trгоvec daje blago, ki je bilo poprej m po 4 K 24 h, sedaj 40 h ceneje; po čem je m ?

23. Cena je senu odnehala pri q za 80 h. Po čem je sedaj seno, ako je bilo poprej po 6 K 20 h à q ?

24. V mestu je meso à kg 1 K 20 h, zunaj mesta à kg 96 h; kolika je razlika med cenama?

d.

25. a)	200 — 100	530 — 400	b)	600 — 420	490 — 210
	220 — 100	378 — 200		800 — 350	840 — 530
	225 — 100	860 — 500		400 — 245	380 — 150
	500 — 300	653 — 300		700 — 230	670 — 260
	540 — 300	698 — 500		500 — 284	540 — 310
	564 — 300	882 — 600		1000 — 650	460 — 220.

Naslednje račune zapiši:

26. 99 — 23	217 — 43	317 — 54	523 — 67	731 — 36
117 — 32	229 — 34	395 — 42	834 — 88	862 — 38
119 — 28	284 — 63	649 — 66	922 — 57	519 — 54

27. V drevesnici raste 390 jablanc. Koliko jih ostane, ako se jih izkoplje 75?

28. Od 185 posekanih smrek so jih spravili iz gozda 70; koliko jih je ostalo v gozdu?

29. Iz soda, v katerem je 160 l vina, odtoči krčmar 56 l. Koliko vina ostane v sodu?

30. Nekdo ima v posojilnici 600 K. Koliko ima še, ako dvigne 350 K?

31. Kmet kupi travnik za 1000 K in plača takoj 550 K. Koliko ostane dolžan?

32. Kramar je prodal blaga za 300 K; koliko je imel dobička, ako je stalo blago njega 250 K?

33. Mati porabijo od 10 m traku 4 m 60 cm; koliko meri ostanek?

$$1 \text{ kg} = 100 \text{ dkg}, \quad 1 \text{ dkg} = 10 \text{ g}, \quad 1 \text{ kg} = 1000 \text{ g}.$$

34. V skledico na tehtnici devaj peska in določi vsaki-krat težo v *kg*, *dkg* in *g*, kolikor imaš na razpolago uteži!

35. V litru je vode do cementnega znamenja. Posoda z vodo tehta $1 \text{ kg } 30 \text{ dkg}$; koliko tehta 1 l vode, ako tehta posoda 30 dkg ?

36. Mati kupijo maslo v loncu. Maslo z loncem vred tehta $2 \text{ kg } 90 \text{ dkg}$, lonec sam 35 dkg ; koliko tehta maslo?

37. Gospodinja sevré $3 \text{ kg } 15 \text{ dkg}$ slanine in dobi $3 \text{ kg } 40 \text{ dkg}$ masti; koliko je šlo v ocvirke?

38. Krčmarica kupi pri mesarju kos teletine. Mesar dene na tehtnico $5 \text{ kg } 20 \text{ dkg}$, potem pa še eno utež za 20 dkg in eno za 10 dkg ; koliko je tehtala teletina?

39. 1 kg sirove kave dá 76 dkg pražene kave; koliko *dkg* se izgubi pri praženju?

40. Katerega (dne) je danes? Katerega je bilo včeraj (pred 1 dnem), predvčerajšnjim (pred 2 dn.), pred 4, 8, 20 dnevi, pred 1, 2, 3 tedni?

Pismeno odštevanje.

a.

1. a) $78 - 45 =$ (ustno). — Števili razstavi na desetice in ednice in odštej! 7 d. 8 e. — 4 d. 5 e. = Kako zapišeš račun primernije?

7 d. 8 e.	78 ... zmanjševanec
— 4 d. 5 e.	— 45 ... odštevanec
	33 ... ostanek (razlika).

Od katerega števila smo odšteli? Število 78 se imenuje zmanjševanec. Katerega število smo odšteli? Število 45 se imenuje odštevanec. Katerega število smo dobili? Število 33 se imenuje ostanek.

b) Računi in zapiši prav tako ter imenuj poedina števila:

$$65 - 53 = \quad 94 - 62 = \quad 76 - 35 =$$

Za koliko je število 65 večje od števila 53? Ostanek imenujemo tudi „razlika“, ker nam pove, za koliko sta različna zmanjševanec in odštevanec.

$$\begin{array}{rcl} 2. \ a) & 67 & \text{(ustno)} \quad b) \ 67 \\ & \underline{32} & \quad \quad \quad \underline{32} \end{array} \quad \begin{array}{l} 2 \text{ e. od } 7 \text{ e. ostane } 5 \text{ e.,} \\ 3 \text{ d. od } 6 \text{ d. ostanejo } 3 \text{ d.} \end{array}$$

Računi prav tako: 95—64, 86—23, 456—320, 537—430.

c) Računi le kakor v b):

$$\begin{array}{rclclclcl} 84 & 67 & 76 & 264 & 452 & 85 & 246 & 167 \\ -63 & -45 & -53 & -123 & -351 & -40 & -130 & -105 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcl} 3. \ a) & 95 & b) \ 95 \quad \text{Prištej odštevanecu 62 toliko, da} \\ & \underline{-62} & \underline{-62} \quad \text{dobiš zmanjševanec 95! —} \end{array}$$

$$2 \text{ e.} + . = 5 \text{ e.}$$

$$6 \text{ d.} + . = 9 \text{ d.}$$

Kako najdeš tedaj še ostanek ali razliko? (Pismeno odštevanje.)

Pri katerem mestu začnemo odštevati ustno? Pri katerem pismeno?

c) Računi odštevaje in prištevaje:

$$\begin{array}{rclclclclcl} 78 & 54 & 68 & 85 & 97 & 75 & 376 & 581 & 428 & 874 \\ -55 & -23 & -58 & -65 & -80 & -60 & -245 & -340 & -304 & -604 \end{array}$$

Računi le prištevaje:

$$\begin{array}{rcl} 4. \ a) & 77 & 95 & 87 & b) & 263 & 547 & 467 & 643 & 587 & 867 \\ & \underline{-63} & \underline{-45} & \underline{-50} & & \underline{-132} & \underline{-323} & \underline{-250} & \underline{-330} & \underline{-567} & \underline{-267} \end{array}$$

$$\begin{array}{rcl} c) & 465 & 879 & 394 & 478 & 263 & 547 & 476 \\ & \underline{-53} & \underline{-67} & \underline{-92} & \underline{-76} & \underline{-201} & \underline{-503} & \underline{-276} \end{array}$$

5. V šoli je 245 otrok. Dečkov je 125; koliko je deklic?

6. Od 195 šolskih otrok jih je izstopilo koncem šolskega leta 43; koliko jih je ostalo? — Novincev se je vpisalo 54; koliko je bilo potem učencev?

7. V šolski drevesnici je raslo 245 divjakov, vcepili so jih 135; koliko divjakov je še ostalo?

8. Okna v šolski sobi so visoka po 225 cm, široka po 125 cm; kolika je razlika med višino in širino?

9. Po dolgem meri soba 7 m 47 cm, počrez 5 m 25 cm; koliko večja je dolžina nego širina sobe?

b.

9 — 2, 3, ... 8 Kaj opaziš glede vrednosti
 19 — 12, 13, ... 18 ostanka (razlike), ako prišteješ
 zmanjševancu in odštevincu 10?

$$\begin{array}{rcl}
 & +10 & \\
 \text{10. } 62 & \text{Zmanjševancu prištej 10, odštevincu 1 desetico!} & \\
 - 35 & 5 \text{ e. in koliko e. je 12 e.,} & \\
 +1 & 1 \text{ d. in 3 d. so 4 d. in koliko d. je 6 d.} & \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcccccccc}
 \text{Računi prav tako} & 84 & 63 & 75 & 276 & 640 & 450 & \\
 & - 36 & - 47 & - 52 & - 128 & - 316 & - 438 &
 \end{array}$$

10 ednic v zmanjševancu in 1 desetice v odštevincu ne piši več!

$$\begin{array}{rcccccccc}
 \text{11. } 71 & 90 & 80 & 373 & 494 & 542 & 620 & 760 \\
 - 35 & - 56 & - 45 & - 195 & - 186 & - 238 & - 613 & - 749 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcccccccc}
 \text{12. } 370 & 850 & 295 & 365 & 274 & 366 & 450 & \\
 - 64 & - 24 & - 87 & - 57 & - 69 & - 359 & - 348 &
 \end{array}$$

c.

90 — 20, 30, ... 80 Kaj opaziš glede vrednosti
 190 — 120, 130, ... 180 ostanka (razlike), ako pri-
 šteješ zmanjševancu in odštevincu 100?

$$\begin{array}{rcl}
 & +10 & \\
 \text{13. } 358 & \text{Zmanjševancu prištej 10 desetic, odštevincu} & \\
 - 163 & 1 \text{ stotico?} & \\
 +1 & & \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcccc}
 \text{Računi prav tako:} & 524 & 314 & 504 & 708 \\
 & - 372 & - 183 & - 460 & - 624 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcccc}
 \text{14. } 208 & - 162, & 607 & - 383, & 835 & - 774, & 464 & - 393, \\
 & 307 & - 86, & 203 & - 63, & 435 & - 90, & 306 & - 86, \\
 & 207 & - 174, & 308 & - 273, & 415 & - 380. & &
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcccc}
 & +10 & +10 & & \\
 \text{15. } 3 & 2 & 4 & 460 & 635 \\
 - 1 & 3 & 5 & - 294 & - 348 \\
 + 1 & +1 & & & \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcccc}
 \text{16. } 412 & 501 & 603 & 420 & 540 \\
 - 256 & - 159 & - 338 & - 273 & - 497 \\
 \hline
 \end{array}$$

d.

17. 467

— 129

338

9 in 8 je 17 (zap. 8); 1 in 2 je 3 in 3 je 6 i. t. d.

18. 195 — 169, 307 — 146, 220 — 190, 310 — 190.

19. 257 — 89, 312 — 176, 400 — 239, 1000 — 704.

20. 513 — 495, 621 — 549, 434 — 378, 1000 — 456.

21. Odštej 67 od 335, od ostanka zopet 67 i. t. d.
dokler se da!

Računi tudi tako: a) 609—87; b) 792—264; c) 925—185!

22. 524 K 720 m 821 l 480 kg 480 K

— 238 „ — 188 „ — 294 „ — 307 „ — 394 „

23. a) 653 K — 495 K, 175 K, 576 K;

b) 832 m — 594 m, 418 m, 645 m;

c) 405 l — 56 l, 238 l, 366 l;

d) 500 kg — 307 kg, 199 kg, 306 kg.

24. a) 1 km — 308 m, 564 m, 703 m;

b) 1 kg — 250 g, 735 g, 690 g.

25. Ceni na oko v cm dolžino klopi, mize, table, ..., višino omare, peči, vrat, okna,; predmete izmeri in izračuni pogrěsek!

26. Miza je dolga 185 cm, široka 96 cm. a) Koliko meri v obsegu? b) Koliko cm meri več v dolžino nego v širino?

27. Gospodar je posadil prvo leto 56, drugo 68 sadnih dreves. Prijelo se jih je 115; koliko se jih je usušilo?

28. Od 1000 borovih sadik se jih je usušilo 137; koliko se jih je prijelo?

29. Par volov je cenil kmet 740 K, prodal jih je za 718 K; koliko je odnehal pri kupu?

30. Kmet je kupil kravo s teletom za 215 K. Tele proda za 45 K, kravo za 209 K; koliko ima dobička?

31. Kramar iztrži za blago, ki je stalo njega 365 K, le 337 K; koliko je imel izgube?

32. V fari je bilo v začetku leta 865 ljudi, koncem leta 907 ljudi; za koliko ljudi se je prebivalstvo pomnožilo?

33. Pomlad se začne 21. marca, poletje 21. junija, jesen 23. septembra, zima 21. decembra. a) Koliko dni traja vsak poedini letni čas? b) Za koliko dni so poedini letni časi različni med seboj?

34. a) 31 K 50 h	305 K 80 h
— 15 „ 36 „	— 207 „ 50 „
b) 28 kg 56 dkg	12 kg 70 dkg
— 19 „ 39 „	— 9 „ 45 „
c) 15 kg 340 g	7 kg 900 g
— 13 „ 150 „	— 3 „ 450 „
d) 3 hl 45 l	25 hl 80 l
— 1 „ 17 „	— 9 „ 56 „

35. Gospodinja je izdala meseca januarja 76 K 64 h, februarja 8 K 48 h manj. a) Koliko je izdala februarja? b) Koliko oba meseca?

36. Marija je šla plačat za mater 3 račune: 1 K 20 h, 4 K 35 h, 2 K 30 h; koliko je prinesla iz desetaka nazaj?

37. Sod s sladkorjem vred tehta 50 kg 600 g, sod sam 9 kg 550 g; koliko tehta sladkor?

Ponovilo.

$$100 \text{ kg} = 1 \text{ q.}$$

Odgovore v računih 1 — 4 tudi zapiši!

1. Koliko kg je a) 2, 5, 7, 10 q; b) 1 q 25 kg, 3 q 50 kg, 4 q 7 kg?

2. Koliko q (in kg) je 200 kg, 400 kg, 250 kg, 603 kg, 308 kg?

3. Voznik je naložil 8 q 50 kg; koliko je to kg?

4. Prešič je tehtal 175 kg; koliko q in kg? Vol 5 q 8 kg; koliko kg?

5. a) $194+7$ do 264; b) $95+50$ do 595; c) $280+53$; d) $180+140$.

6. a) 206—9 do 116; b) 319—30 do 19; c) 230—76; d) 310—240.

7. Marija je šla menjat petak. Menjalec ji našteje 4 K, 8 desetih in 10 dvovinarnikov; preštej, če je bilo prav!

8. Kmet posadi 1000 smrekovih sadik. Posuši se jih 30; koliko se jih je prijelo?

9. Zaboj z blagom vred tehta 107 kg, zaboj sam 15 kg; koliko tehta blago?

10. Nekdo podeduje 1000 K; 350 K izposodi, 140 K zakupi, ostanek vloži v posojilnico. Koliko K je vložil?

11. Hlapec zveže 2 vrvi, dolgi po 4 m 30 cm in 2 m 60 cm. Kako dolga je zvezana vrva, ako je šlo v voz 30 cm?

12. Od deske, dolge 3 m 70 cm, odreže mizar kos, dolg 2 m 20 cm; koliko cm meri ostanek?

13. Na eni lehi je 80, na drugi 120 fižolovih grmov; koliko grmov je na obeh lehah? — Vsak grm ima svoj natič, v vsaki vrsti je 8 natičev; preštej natiče na obeh lehah štejoč po 8 in 8 natičev!

14. Vinograd je veljal 920 K. Posestnik dobi za vino čistih 120 K in proda vinograd za 860 K; ali je bil na izgubi ali na dobičku in koliko?

15. Konjski prekupec kupi enega konja za 435 K, drugega za 370 K. Ali je imel dobiček ali izgubo in koliko, ako je prodal oba konja za 940 K?

16. V vasi je 6 hiš, v katerih stanuje 9, 6, 8, 12, 5, 11 ljudi; koliko ljudi šteje vas?

17. Fara ima 4 vasi; v prvi je 365 ljudi, v drugi 280 v tretji 95 in v četrti 67 ljudi. Koliko prebivalcev šteje fara?

18. Mizar je vzel pri trgovcu z lesom desák za 225 K. Koliko je še dolžan, ako je plačal enkrat 115 K, drugokrat 40 K in še enkrat 28 K?

19. a) 117 K 17 h

95 „ 26 „

209 „ 45 „

b) 8 q 17 kg

6 „ 35 „

4 „ 26 „

c) 3 q 2 kg + 5 q 15 kg + 67 kg,

d) 8 kg 15 dkg + 2 kg 4 dkg + 45 dkg,

e) 5 hl 7 l + 12 hl 4 l + 48 l.

20. Oče so kupili na semnju usnja za 46 K 20 h, blaga za obleko za 32 K 60 h in klobuk za 4 K 20 h; koliko jim je ostalo, ako so imeli seboj 100 K?

21. a) 415 K 85 h

— 329 „ 69 „

b) 48 hl 65 l

— 30 „ 59 „

c) 3 q 65 kg — 1 q 37 kg,

d) 6 kg 750 g — 3 kg 715 g.

22. Kadica z maslom tehta 14 kg 500 g, prazna kadica 2 kg 125 g; koliko tehta maslo?

23. Janezek ima v šolo 1 km 300 m daleč, Jožek 2 km 500 m; koliko dalje ima v šolo Jožek?

5. Množenje.

Množitelj enomestno število.

a. Ustno.

1. Ponovi pošteevanko osnovnih števil!

2. $3 \times 3 + 4$ $4 \times 6 + 8$ $8 \times 7 + 5$ $8 \times 9 + 3$ $6 \times 7 + 6$

$5 \times 5 + 7$ $6 \times 9 + 7$ $5 \times 5 + 8$ $3 \times 4 + 7$ $7 \times 5 + 8$

$7 \times 7 + 2$ $8 \times 4 + 9$ $6 \times 3 + 5$ $4 \times 7 + 3$ $3 \times 7 + 6$

$9 \times 3 + 8$ $5 \times 9 + 8$ $4 \times 4 + 8$ $8 \times 6 + 9$ $8 \times 8 + 8$

3. $4 \times 3 + . = 21$ $7 \times 8 + . = 61$ $7 \times 3 + . = 27$ $3 \times 8 + . = 31$

$5 \times 8 + . = 43$ $6 \times 4 + . = 29$ $4 \times 8 + . = 41$ $7 \times 6 + . = 47$

$3 \times 9 + . = 35$ $3 \times 6 + . = 23$ $9 \times 4 + . = 45$ $9 \times 8 + . = 78$

$6 \times 8 + . = 54$ $5 \times 7 + . = 44$ $8 \times 5 + . = 46$ $6 \times 6 + . = 41$

$9 \times 6 + . = 59$ $4 \times 9 + . = 42$ $7 \times 4 + . = 35$ $9 \times 5 + . = 53$

Naslednje račune zapiši po primeru :

$$125 + 5 \times 5 = 125 + 25 =$$

4. $140 + 8 \times 4$	$94 + 7 \times 9$	5. $90 - 8 \times 9$	$106 - 5 \times 9$
$126 + 7 \times 6$	$78 + 9 \times 8$	$170 - 5 \times 7$	$135 - 6 \times 7$
$284 + 9 \times 5$	$165 + 7 \times 8$	$285 - 8 \times 8$	$214 - 4 \times 9$
$109 + 8 \times 7$	$199 + 9 \times 7$	$360 - 6 \times 9$	$309 - 4 \times 8$
$237 + 6 \times 8$	$284 + 9 \times 9$	$274 - 5 \times 8$	$225 - 3 \times 9$

6. Kako se imenujejo števila, ki imajo *a)* 10, 20, 30, 60, 50, 80, 90, 100 desetice; *b)* 12, 24, 46, 63, 34, 72, 93 desetice?

7. Koliko je 1krat, 2krat, ... 10krat *a)* 6 desetice; *b)* 7 desetice; koliko je *c)* 3krat 7 d., 4krat 8 d., 8krat 6 d., 6krat 9 d., 7krat 9 d.?

$$4\text{krat } 20 = 4\text{krat } 2 \text{ d.} = 8 \text{ d.} = 80.$$

8. 1krat, 2krat, ... 10krat *a)* 20, *b)* 30, ... 90.

9. 3krat 30, 70; 5krat 30, 60; 7krat 40, 80, 70;

4krat 60, 80; 6krat 40, 30; 8krat 40, 30, 90.

10. Koliko h je 1, 2, 3, 6, 7, 9, 10 dvajsetice?

11. Mati dadó Anici 9 dvajsetice in 8 desetice, da plača račun; koliko K in h je bile računa?

12. Koliko K je 3, 6, 7, 10 dvajsetakov?

13. Mesar našteje očetu za vola 8 dvajsetakov, 10 desetakov in 40 K; koliko je plačal za vola?

14. Oče so nesli v posojilnico 9 dvajsetakov in 8 desetakov; koliko K so vložili?

15. Koliko K je 5, 4, 7, 9, 10 petdesetakov?

16. Nekdo ima 7 petdesetakov in 6 dvajsetakov; koliko je to K?

17. Koliko minut je 2, 4, 6 ur? 3 ure 30 minut, 5 ur 45 minut?

18. Janezek pride v šolo 15 minut prej nego se začne pouk. Koliko minut je v šoli *a)* dopoldne; *b)* popoldne; *c)* celi dan?

19. Koliko snopov je 5 kop; 3 kope 2 razstavki; 8 kop 5 razstavk?

20. 2krat 200 = 2krat 2 stotici = 4 s. = 400.

2krat 300, 400, 500; 3krat 300, 200; 4krat 200; 5krat 200.

21. Koliko K je 1 stotak, 5 stotakov; 2 stotaka 4 petdesetaki?

22. Živinski kupec plača kmetu za par volov 4 stotake in 5 petdesetakov; koliko so bili voli?

23. Okoli 4 oglatega vrta je napeljana bodičasta žica; na 2 straneh je razpeljane po 200 m, na 2 drugih po 80 m žice. Koliko m okoli in okoli vrta?

24. $12 = 10 + 2$, $23 = 20 + 3$, Razstavi na podoben način: 13, 25, 36, 28, 64, 72!

25. 4krat 12	a) 1krat 11	b) 1krat 12	c) 1krat 25
4krat 10 = 40	2 „ 11	2 „ 12	2 „ 25
4krat 2 = 8	⋮	⋮	⋮
4krat 12 = 48	10 „ 11	10 „ 12	10 „ 25

26. a) 3, 6, 9krat 13, b) 5, 7, 10krat 16, c) 4, 5, 9krat 19,
2, 4, 8 „ 14, 6, 7, 9 „ 17, 3, 5, 7 „ 18.

27. 2, 3, 4, ... 10krat 50. **28.** 3, 4, 5krat a) 24, b) 36.

29. $140 = 100 + 40$.. Razstavi na podoben način: 270, 130, 320, 290!

30. 2krat 280	a) 2krat 140, 250, 270
2krat 200 = 400	b) 3 „ 130, 320, 290
2krat 80 = 160	c) 4 „ 120, 250,
2krat 280 = 560	d) 5 „ 110, 180,

e) 6krat 110, 160, f) 7krat 120, 130, g) 8krat 120,
h) 9 „ 110, i) 2krat 120, 125; 4krat 212; 8krat 125.

31. Koliko komadov je 3, 6, 8, 9, 10 ducatov?

32. Krošnjarica je imele seboj 8 ducatov žepnih robcev. Koliko robcev ji je ostalo, ako jih je prodala 45?

33. Koliko mesecev je 2 leti, 3 leta 6 mesecev, 4 leta 5 mesecev?

34. Janezek ima 8 let 2 meseca; koliko mu manjka, da bi bil star 100 mesecev?

35. Izračuni koliko stane: a) 3, 6, 8, 9 kg kuhinjske soli, riža, sladkorja, mila, pšenične moke, ajdove moke, b) 2, 4, 5, 7, 10 l piva, vina, octa, petroleja, laškega olja, spirita,! Cene za 1 kg in 1 l, kraju in času primerne, naj povede učenci sami.

36. Na dan vzemó mati pri pekarju poprečno za 36 h kruha; koliko dadó za kruh na teden?

37. Gospa porabi poprečno na dan za 44 h mleka; za koliko na teden?

38. Gospodinja porabi na dan 3 jajca. Koliko izda za jajca a) na dan, ako stane jajce 6 h; b) koliko na teden?

39. Koliko stane goveje meso na teden, ako se ga jemlje na dan za 80 h?

40. Oče pokade na teden 3 zavitke tobaka à 8 h; koliko zakade v 4 tednih?

41. Koliko zakadi na teden gospod, ki kadi na dan 3 cigare à 7 h?

42. Odrasel človek dihne kakih 24krat v 1 minuti; kolikokrat v 5 minutah?

43. Mož naredi po ravnem v 1 minuti kakih 85 korakov; koliko korakov naredi, ako hodi 8 minut?

44. Vrtnar zasadi s cveticami 8 gredic, poprečno po 48 cvetic na gredico; koliko cvetic posadi?

45. Mizarski mojster ima 7 pomagačev ter plačuje vsakemu na dan po 3 K mezde. a) Koliko plača vsem na dan? b) Koliko na teden?

b. Pismo.

1. 5krat 73 = (ustno). Mesto 5krat 73 = 365 pišemo
množenec.... 73×5 množitelj

365 ...zmnožek

Katero število smo vzeli 5krat (pomnožili s 5)? Število 73 imenujemo množenec.

Kolikokrat smo vzeli število 73 (s katerim številom smo pomnožili 73)? Število 5 imenujemo množitelj.

Katero število smo dobili? Število 365 imenujemo zmnožek.

2. Izračuni in zapiši kakor poprej ter imenuj poedina števila: 4krat $92 =$ (5krat 64 $=$, 6krat 32, 3krat 208, 2krat 260)! Kaj smo vzeli najprvo 4krat (5, 6, 3, 2krat)? Kaj potem?

3. a) 32

32

32

Kako zapišeš ta račun krajše? Kolikokrat imaš po 2 e.? po 2 d.?

32×3

96

Vzemi 2 e. 3krat!

„ 3 d. 3 „ !

3krat 2 e. je 6 e.

3 „ 3 d. „ 9 d.

(Pismeno množenje ali pismena množitev.)

b) Računi tudi tako:

$43 + 43$ $322 + 322 + 322$ $133 + 133 + 133$

Na katero mesto pišemo pri pismenem množenju množenec? Na katero množitelj? Kaj množimo v množencu najprvo? Kaj potem? V čem se razlikuje pismeno množenje od ustnega?

4. Izračuni a) ustno in pismeno: 2krat 34, 42, 40, 301, 203, 403; b) le pismeno: 3krat 32, 30, 213, 231, 125, 243, 321.

5. 47×2

94

2krat 7 e. je 14 e., t. j. 4 e. in 1 d. — 4 e. zapišem pod ednice, 1 d. prištejem deseticam....

Začni množiti pri deseticah! — Zakaj začenjamo množiti pri ednicah?

6. 37×2 46×2 190×3 223×4 108×6

7. a) 39, 209, 308, 407×2 b) 270, 227, 208×3

8. Števila od 105 do 112 pomnoži z 8!

9. a) 98, 76, 108, 109×9 b) 129, 143, 156×6

10. a) Števila od 135 do 142 pomnoži s 7; b) števila od 119 do 125 z 8!

11. $\frac{75 \times 3}{225}$ 3krat 5 je 15, zap. 5, ost. 1; 3krat 7 je 21 in 1 je 22.

12. a) 52, 140, 326, 406, 95×2

b) 46, 49, 175, 109, 180×5

c) 64 K, 88 K, 250 K, $195 K \times 4$

d) 45 l, 120 l, 124 l, $(158 l) \times 8$ (srečnik 1000!)

e) 29 kg, 72 kg, 108 kg, $130 kg \times 7$

f) 73 h, 94 h, $109 h \times 5$

13. a) $312 + 107 \times 3$ b) $945 - 127 \times 4$ c) $1000 - 287 \times 3$
 $95 \times 3 + 472$ $648 - 143 \times 3$ $882 - 185 \times 2$

14. Koliko ur so 4 dnevi in 16 ur; 7 dni 12 ur?

15. Koliko dni sta 2 leti? (Leto 365 dni.)

16. Gospa porabi za gospodinjstvo na mesec 145 K; koliko 3 mesece (4, 6 mesecev)?

17. Nekdo je dolžan 1000 K. Koliko dolga ima še čez 3 leta (4, 5 let), ako vrne od dolga na leto 185 K?

18. Gospod plačuje vsako četrletje 145 K najemščine; koliko na leto?

19. Posestnik plačuje na $\frac{1}{4}$ leta 168 K davka; koliko na leto?

20. Gospod izda na mesec poprečno 125 K; koliko v $\frac{1}{4}$ leta ($\frac{1}{2}$ leta)?

21. Posestnik je vsejal 12 hl pšenice in 14 hl soržice.

a) Koliko hl je pridelal vsakega žita, ako rodi pšenica 6ero in soržica 7ero seme; b) koliko je pridelal obojega žita; c) koliko več je pridelal nego vsejal?

22. Koliko se plača za 9 hl vina à 31 K 50 h?

23. Voznik je naložil 7 zabojev; 3 tehtajo vsak po 86 kg, 4 pa vsak po 1 q 25 kg. Koliko tehta ves tovor? (q in kg).

Množitelj dvomestno število.

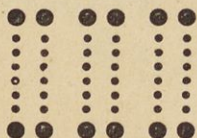
a. Ustno.

1. Naredi na računalu 10krat 1! 10krat 1 = • desetice?
Ravno tako 10krat 2, 10krat 3, 10krat 10.

2. 10krat 11 = • desetice, 10krat 20 = • desetice?
Koliko desetic da vsaka ednica, ako je vzameš 10krat?
10krat 21 = 21 d. = 210.

3. 10krat 24, 30, 35, 37, 50, 40, 53, 82, 73, 90, 80.

4. Naredi na računalu 30krat 2! Izračuni!

30krat 2 je 10krat 2 3krat; 10krat 2 sta 2 des.,
3krat 2 des. je 6 des. = 60.

Naredi ravno tako in izračuni: a) 40krat, 50krat, 20krat 2; b) 30krat 3, 20krat 3; c) 20krat 4, 20krat 5!

5. Misli si in izračuni:

a) 20krat 6, 7, 8, 9; b) 30krat 4, 5, 6, 7, 8, 9;
c) 50krat 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9; d) 60krat 2, 3, 5, 8.

6. a) 70krat 2, 4, 6; b) 80krat 3, 2, 4; c) 90krat 2, 4, 3;
d) 60krat 6, 4, 8; e) 70krat 5, 7, 9; f) 80krat 4, 5, 8.

7. a) 10krat 4 in 2krat 4 je kolikokrat 4? Izračuni 12krat 4!

10krat 4 je 40

2krat 4 je 8

12krat 4 je 48.

b) 10krat 4 in 3krat 4 je kolikokrat 4? Izračuni 13krat 4!

10krat 4 in 4krat 4 je kolikokrat 4? Izračuni 14krat 4!

⋮

10krat 4 in 9krat 4 je kolikokrat 4? Izračuni 19krat 4!

8. a) 15krat 6, 8, 10 b) 24krat 5, 6, 8 c) 42krat 3, 6, 5

16krat 7, 9, 6 33krat 4, 3, 5 61krat 2, 4, 3

18krat 3, 5, 4 25krat 7, 9, 6 52krat 2, 5, 4.

9. 100krat 1, 2, 3, 10.

10. Za procesijo je šlo 48 parov dečkov in 54 parov deklic. *a)* Koliko je bilo dečkov? *b)* Koliko deklic? *c)* Koliko obojih?

11. Kokošar pošlje v Trst 80 parov piščet; koliko je to piščet?

12. Na semnju je bilo 72 parov volov; koliko je to volov?

13. Koliko stane povezek cigar, ako je v njem 25 komadov à 10 h (à 7 h, à 5 h)?

14. Koliko stane *a)* 25 poštnih znamk à 10 h; *b)* 15 dopisnic à 5 h; *c)* 50 razglednic à 6 h?

15. Matijček šteje orehe tako, da vrže v klobuk vsaki-krat po 5 orehov. Koliko orehov je naštel, ako je vrgel 30krat?

16. Oče hočejo izmeriti kadico. Koliko *l* drži kadica, ako izlijó vanjo 20krat konvo, ki drži 5 *l*?

17. Sod drži 160 *l*. Natararica je natočila iz polnega soda 30krat pletenico, ki drži 4 *l*; koliko *l* je še v sodu?

18. Srebrna žlica tehta 7 *dkg*, žlicica 3 *dkg*; koliko tehta 12 žlic in 12 žličic?

19. 1 K tehta 5 *g*; kolika *g* tehta 50 K (20, 25, 100 K)?

20. Gospodinja porabi na dan 4 *dkg* kave; koliko (*kg* in *dkg*) na mesec?

21. Koliko listov ima zvezek, ki je narejen iz 1 lege in 2 pol papirja, ako da 1 pola 4 liste?

22. Knjigovez je naredil 35 zvezkov à 4 pole. *a)* Koliko pol je porabil? *b)* Koliko pol mu je ostalo, ako je imel pripravljeni 2 knjigi papirja?

b. Pismeno.

1. 27×10 10krat 27 je 27 desetic, na mesto ednic zapišemo 0.
 $\frac{270}{36 \times 10, \quad 62 \times 10, \quad 93 \times 10.}$

Kako pomnožiš število z 10?

2. 25, 34, 57, 73, 70, 95, 80, 76, 40, 90 $\times 10$.

$$\text{3. } 26 \times 30$$

$$\underline{780}$$

30krat 26 je 10krat 26 3krat; 10krat 26 je 26 desetice, 3krat 26; na mesto ednic zapišemo 0.

24 $\times$ 20, 23 $\times$ 40, 18 $\times$ 50. Kako pomnožiš število z 20, 30, 90?

$$\text{4. a) } 42, 47 \times 20$$

$$29, 31 \times 30$$

$$\text{b) } 19, 22, 24 \times 40$$

$$16, 19, 20 \times 50$$

$$\text{c) } 14, 16 \times 60$$

$$12, 14 \times 70$$

$$\text{d) } 12 \times 80$$

$$11 \times 90$$

5. Koliko parov nogavic je 20, 30, 40 ducatov nogavic?

6. Koliko stane 50 podobec à 15 h? (K, h.)

7. Po cevi priteka na minuto 15 l vode; koliko vode priteče a) v 1 uri, b) v $\frac{1}{2}$ ure? (hl, l.)

$$\text{8. } 42 \times 23$$

$$\underline{126}$$

$$84$$

$$\underline{966}$$

23krat 42 je 3krat 42 in 20krat 42. —
20krat 42 je 2krat 42 desetice Desetice
zapišemo pod decetice,

Računi tudi tako: 46×12 43×13 39×11 47×14
 36×24 42×23 26×33 25×39 .

$$\text{9. a) } 44, 73, 89 \times 11 \quad \text{b) } 58, 69 \times 13 \quad \text{c) } 49, 58, 65 \times 15$$

$$32, 58, 78 \times 12 \quad 56, 68 \times 14 \quad 38, 56, 69 \times 16$$

$$\text{d) } 38 \text{ h, } 45 \text{ h, } 56 \text{ h} \times 17 \text{ (K, h)}$$

$$\text{e) } 29 \text{ cm, } 47 \text{ cm, } 36 \text{ cm} \times 18 \text{ (m, cm)}$$

10.

11.

12.

13.

$$43 \times 22 \quad 39 \times 24 \quad 34 \times 28 \quad 27 \text{ dkg} \times 34 \text{ (kg, dkg)}$$

$$39 \times 25 \quad 47 \times 21 \quad 45 \times 22 \quad 28 \text{ dkg} \times 25 \text{ (kg, dkg)}$$

$$37 \times 21 \quad 35 \times 23 \quad 43 \times 23 \quad 26 \text{ kg} \times 31 \text{ (g, kg)}$$

$$23 \times 29 \quad 28 \times 27 \quad 24 \times 35 \quad 23 \text{ kg} \times 35 \text{ (g, kg)}$$

$$36 \times 27 \quad 36 \times 23 \quad 28 \times 31 \quad 46 \text{ l} \times 21 \text{ (hl, l)}.$$

14. a) 1 hl pšenice tehta 74 kg; koliko (g, kg) 12 hl (9, 13 hl)?

b) 1 hl rži " 69 kg; " " 13 hl (8, 14 hl)?

c) 1 hl ječmena " 65 kg; " " 14 hl (7, 15 hl)?

d) 1 hl ovsa " 46 kg; " " 19 hl (6, 21 hl)?

15. a) 1 q psenice stane 16 K; koliko 20 q?
 b) 1 q rži „ 13 K; „ 45 q?
 c) 1 q ječmena „ 12 K; „ 36 q?
 d) 1 q ovsas „ 11 K; „ 50 q?
 e) 1 l leče „ 24 h; „ 25 l (K, h)?
 f) 1 l graha „ 20 h; „ 50 l (K, h)?

16. Trgovski pomočnik prihrani na mesec poprečno 26 K; koliko na leto?

17. Koliko šip dene steklar v 24 oken, ako dene v vsako okno 12 šip?

18. Janezek šteje opeko na strehi. Vrsti našteje 11, opek v vsaki vrsti 43; koliko opek je na strehi?

19. Kako visoko je nadstropje, ako ima 26 stopnjic, visokih po 15 cm? Kako visoko leži drugo, tretje nadstropje? (m, cm.)

20. Lestva ima 25 klinov. Kako dolga je lestva, ako je klin od klina 28 cm in je pod prvim in nad zadnjim klinom 35 cm lestvenic?

6. Merjenje in deljenje ali dividiranje.

Delitelj enomestno število.

(Ustno.)

a.

1. Kolikokrat je 2 v 12? Kolikokrat 2 je 12? 6krat 2 je 12; 2 v 12 je 6krat.

- a) 2 v 8, 16, 20 b) 3 v 9, 21, 27 c) 4 v 16, 28, 40
 d) 5 v 10, 20, 45 e) 7 v 28, 42, 56 f) 9 v 18, 45, 63
 g) 6 v 18, 30, 48 h) 8 v 32, 48, 72 i) 10 v 40, 60, 80
 j) 2, 3, 4, 6 v 12 k) 3, 4, 6, 8 v 24 l) 4, 6, 9 v 36

2. $\cdot \times 5 = 22$ $\cdot \times 8 = 79$ $\cdot \times 6 = 35$ $\cdot \times 4 = 23$ $\cdot \times 4 = 27$
 $\cdot \times 3 = 17$ $\cdot \times 9 = 88$ $\cdot \times 8 = 52$ $\cdot \times 5 = 39$ $\cdot \times 6 = 20$
 $\cdot \times 6 = 38$ $\cdot \times 3 = 23$ $\cdot \times 3 = 29$ $\cdot \times 3 = 26$ $\cdot \times 8 = 42$
 $\cdot \times 4 = 38$ $\cdot \times 5 = 49$ $\cdot \times 6 = 47$ $\cdot \times 9 = 35$ $\cdot \times 3 = 14$.

3. $3 \nabla 26$. Kolikokrat 3 je 26? 8krat 3 je 24 in 2 je 26; $3 \nabla 26$ je 8krat in ostane 2.

- a) $2 \nabla 7, 11, 19, 15$ b) $3 \nabla 8, 13, 20, 32$ c) $4 \nabla 9, 26, 17, 35$
 d) $5 \nabla 17, 26, 38, 44$ e) $8 \nabla 17, 26, 45, 71$ f) $6 \nabla 7, 23, 39, 59$
 g) $9 \nabla 39, 46, 61, 87$ h) $7 \nabla 16, 23, 53, 68$ i) $10 \nabla 28, 83, 72, 97$
 j) $4, 5 \nabla 29, 37$ k) $6, 7, 8 \nabla 52$ l) $8, 9, 10 \nabla 74$

4. Koliko tednov je 14 dni (28, 42 dni)?

5. a) Koliko tednov in dni je od 1. do 31. decembra?
 b) Od vsih svetih (1. nov.) do božiča (25. dec.)? c) Letos od 6. januarja do 12. marca?

6. 3. (dne) v mesecu je nedelja. a) Katerega bo še nedelja? b) Kateri dan bo 22., 30.?

b.

1. Koliko polovic, četrtnin m je 1 m ? Koliko četrti ure je 1 ura? Koliko desetlin l , kg je 1 l , 1 kg ?

2. Kolikokrat moraš vzeti polovico, da dobiš celoto? Kolikokrat tretjino, četrtnino, desetino?

3. $\frac{1}{4}$ od 24 h. 4krat koliko h je 24 h? 4krat 6 h je 24 h; $\frac{1}{4}$ od 24 h je 6 h.

- a) $\frac{1}{2}$ od 4, 14, 18 b) $\frac{1}{3}$ od 3, 15, 6, 30 c) $\frac{1}{4}$ od 20, 36, 4, 12
 d) $\frac{1}{5}$ od 15, 30, 50, 5 e) $\frac{1}{7}$ od 7, 70, 35, 21 f) $\frac{1}{6}$ od 24, 60, 42, 12

4. Razdeli na 9 enakih delov 9, 72, 90, 27; razdeli na 10 enakih delov 10, 30, 50, 100!

5. Koliko je 8. del od 56, 80, 8, 48, 16?

6. Kramar je prodal $8\frac{1}{2}$ ducata žepnih robcev; koliko robcev je to?

7. V 4 urah je prišel kočijaš 32 km daleč; koliko km je prevozil poprečno v 1 uri?

8. Kmet pridelal 48 hl ovsa; $\frac{1}{8}$ pridelka prihrani za seme, $\frac{1}{6}$ proda, kar ostane, porabi za dom. a) Koliko hl useje? b) Koliko hl proda? c) Koliko hl porabi doma?

9. Kako se imenuje 1 del, ako razdeliš 1 dm na 2 enaka dela?

10. $\frac{1}{2}$ od 3, 5, 7, 9, 11, 17, 19.

11. Kočijaš daje konjema na dan 9 *l* ovsu, zjutraj polovico, opoldne polovico; koliko vsakikrat?

12. Mati naredi iz 15 *m* blaga dvojno obleko, za vsako vzemó enako blaga; koliko *m* za vsako?

13. Sosed kupita naspol 19 *kg* jabolk; koliko *kg* dobi vsaka?

14. Kako se imenuje 1 del, ako razdeliš 1 *dm* na 3 enake dele?

15. Načrtaj 2 *dm*, vsakega záse in poišči jima tretjino! $\frac{1}{3}$ od enega *dm* je $\frac{1}{3}$ *dm*, od drugega tudi $\frac{1}{3}$ *dm*; $\frac{1}{3}$ od 2 *dm* = $\frac{2}{3}$ *dm*. Koliko je $\frac{1}{3}$ od 2?

16. $\frac{1}{3}$ od 4, 11, 17, 22, 29.

17. Učenec hoče razdeliti 22 *cm* dolgo črto na 3 enake dele; kolik mora vzeti vsak del?

18. Načrtaj 2, 3 *dm*, vsak *dm* zase ter poišči 4. del! Koliko je 4. del od 1, 2, 3?

19. 13 *hl* vina je v 4 enakih sodih; koliko *hl* je v 1 sodu?

20. 4 gospodarji naroče 23 *kg* deteljnega semena; koliko dobi vsak izmed njih, ako si razdele seme na enake dele?

21. $\frac{1}{4}$ od 9, 13, 18, 22, 27, 35.

22. a) $\frac{1}{5}$ od 1, 2, 3, 4; b) $\frac{1}{5}$ od 11, 18, 24, 37, 49.

23. 5 *m* sukna stane 26 K; po čem je 1 *m*?

24. $\frac{1}{10}$ od 21, 43, 57, 63, 75, 91.

$$1 = \frac{2}{2} = \frac{3}{3} = \frac{4}{4} = \frac{5}{5} = \frac{10}{10}.$$

Račune 25.—29. tudi zapiši!

25. Izpremeni v polovice 1, 2, 5, $3\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$, $7\frac{1}{2}$, $9\frac{1}{2}$, $11\frac{1}{2}$!

26. Koliko tretjin je 1, 6, 8, $1\frac{1}{3}$, $2\frac{1}{3}$, $4\frac{1}{3}$, $3\frac{2}{3}$, $5\frac{2}{3}$, $12\frac{2}{3}$?

27. Izpremeni v četrtine 1, 3, 6, $1\frac{1}{4}$, $1\frac{2}{4}$, $1\frac{3}{4}$, $2\frac{1}{4}$, $5\frac{3}{4}$, $9\frac{3}{4}$!

28. Koliko petin je $2\frac{1}{5}$, $3\frac{2}{5}$, $3\frac{4}{5}$, $5\frac{3}{5}$, $7\frac{2}{5}$, $9\frac{4}{5}$, $11\frac{4}{5}$?

29. Izpremeni v desetine $2\frac{1}{10}$, $3\frac{3}{10}$, $5\frac{7}{10}$, $9\frac{9}{10}$, $12\frac{3}{10}$!

30. Dekla prinese iz gostilne $2\frac{1}{2}$ *l* piva; koliko pollitrov?

31. Mlekarica nameri s pollitrsko mero $3\frac{1}{2} l$ mleka; kolikokrat je napolnila mero?

32. V vrču je $3\frac{1}{4} l$ vina; koliko četrtlitrov moreš natočiti iz vrča?

33. Anica naredi zvezek iz $5\frac{1}{2}$ pole papirja; koliko polovic pole papirja je v zvezku?

34. $5\frac{3}{4} m$ traku zrežejo mati na $\frac{1}{4} m$ dolge kose; koliko jih je?

35. Koliko vreč po $\frac{1}{2} hl$ mora imeti pripravljenih žitni prekupec za $18\frac{1}{2} hl$ žita?

36. Koliko celih je 2krat 2 polovici? 3krat, 4krat, 10krat a) po $\frac{2}{3}$; b) po $\frac{3}{8}$; c) po $\frac{4}{4}$?

37. Pretvori v cele: a) $\frac{2}{2}, \frac{8}{2}, \frac{20}{2}, \frac{16}{2}$; b) $\frac{3}{3}, \frac{9}{3}, \frac{15}{3}, \frac{24}{3}, \frac{21}{3}$; c) $\frac{4}{4}, \frac{20}{4}, \frac{8}{4}, \frac{16}{4}, \frac{32}{4}, \frac{40}{4}$!

38. a) Koliko celih in polovic je 5krat 2 polovici in 1 polovica?

b) Koliko celih in tretjin je 6krat 3 tretjine in 2 tretjini?

c) Koliko celih in četrtnin je 7krat 4 četrtnine in 3 četrtnine?

39. Pretvori v cele in polovice $\frac{2}{2}, \frac{3}{2}, \frac{4}{2}, \dots, \frac{20}{2}$!

40. Štej tretjine od 1 tretjine do 30 tretjin ter pretvori vsaktero število tretjin v celo število in tretjine!

41. Pretvori v cele in četrtnine $\frac{5}{4}, \frac{7}{4}, \frac{16}{4}, \frac{11}{4}, \frac{29}{4}, \frac{32}{4}, \frac{39}{4}$?

42. Pretvori v cele in dele 1 celega:

a) $\frac{5}{5}, \frac{7}{5}, \frac{10}{5}, \frac{11}{5}, \frac{20}{5}, \frac{19}{5}, \frac{31}{5}, \frac{49}{5}, \frac{35}{5}$;

b) $\frac{10}{10}, \frac{11}{10}, \frac{40}{10}, \frac{23}{10}, \frac{50}{10}, \frac{67}{10}, \frac{91}{10}, \frac{53}{10}, \frac{90}{10}$;

c) $\frac{8}{8}, \frac{11}{8}, \frac{32}{8}, \frac{27}{8}, \frac{40}{8}, \frac{33}{8}, \frac{47}{8}, \frac{73}{8}, \frac{64}{8}, \frac{80}{8}$.

43. Večja družba je imela plačati v gostilni $18\frac{1}{2}$ litrskih vrčkov piva. a) Koliko je to l? b) Koliko je bilo računa, ako je l po 48 h?

44. Voznik ima naloženih 19 vreč pšenice à $\frac{1}{2} hl$; koliko je to hl?

45. Koliko l ruma je v 36 steklenicah à $\frac{1}{4} l$?

46. V sosedno vas je $\frac{9}{4}$ ure ($\frac{7}{4}$ ure) hodá; koliko je to ur in četrti ur?

47. Trгоvec dobi iz mlekarne 40 zavitkov sirovega masla à $\frac{1}{4}$ kg. a) Koliko kg je to? b) Koliko je plačal za maslo, ako je kg po 1 K 90 h?

48. Iz koliko pol je narejen zvezek, ki ima 28 listov, list po $\frac{1}{4}$ pole?

49. Koliko ovsa je nameril kmet, ako je napolnil četrtno ($\frac{1}{4}$ hl) 33krat?

50. Semanji dan je iztočil gostilničar 15 sodčkov piva à $\frac{1}{2}$ hl; koliko hl?

c.

1. Kolikokrat je:

a) 2 v 5krat 2; 2 v 6krat, 8krat, 10krat, 100krat 2?

b) 3 v 9, v 10krat, 100krat 9?

c) 4 v 16, v 10krat 16?

d) 4 v 32, v 10krat 32?

e) 9 v 10krat 72, 8 v 10krat 56?

2. 2 v 6, 60, 600 — 2 v 14, 140, 120, 160, 180.

3. 3 v 9, 90, 900 — 3 v 27, 270, 150, 210, 240.

4. 5 v 10, 100, 1000, 45, 450, 250, 350, 400.

5. 4 v 28, 280, 800, 24, 240, 360, 160.

6. 6 v 30, 300, 420, 180, 540.

7. 7 v 21, 210, 350, 560, 490.

8. 9 v 27, 270, 450, 630, 810.

9. 8 v 16, 160, 320, 400, 640.

10. Koliko po 8 dm dolgih trakov moreš nastriči iz 6 m 40 cm traku?

11. Na koliko voz bi šlo 180 q slame, ako se naklada poprečno na voz 9 q?

12. Za koliko dni bo popotniku zadosti 240 K, ako računa poprečno 8 K na dan?

d.

$\frac{1}{2}$ od 14 cm, 20 cm; $\frac{1}{4}$ od 16 K, 28 K.

1. a) $\frac{1}{2}$ od 8 (12) desetice; $\frac{1}{2}$ od 4 (6, 10) stotic;

b) $\frac{1}{3}$ od 9 (21, 24) desetice;

c) $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{6}$ od 18 desetice; d) $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{9}$ od 36 stotic.

2. a) $\frac{1}{2}$ od 40, 400, 180, 140.
 b) $\frac{1}{3}$ od 60, 600, 240, 270, 180.
 c) $\frac{1}{4}$ od 20, 200, 320, 400.
 d) $\frac{1}{5}$ od 25, 250, 350, 400, 450.
 e) $\frac{1}{6}$ od 24, 240, 300, 420, 540.
 f) $\frac{1}{7}$ od 280, 210, 140, 490, 360.
 g) $\frac{1}{8}$ od 32, 320, 400, 560, 720.
 h) $\frac{1}{9}$ od 180, 360, 540, 720, 900.

3. Krčmar toči vino a) l po 80 h, b) l po 1 K 20 h; koliko stane $\frac{1}{2} l$, $\frac{1}{4} l$ vsakega vina?

4. Za 8 m blaga so dali mati 7 K 20 h; po čem so plačali m ?

5. Hlapec služi na leto 240 K; a) koliko na $\frac{1}{4}$ leta?
 b) Koliko na mesec?

6. Pri blagu, ki je veljalo 480 K, je bilo dobička $\frac{1}{8}$ kupne cene. a) Koliko K je bilo dobička? b) Za koliko je šlo blago v prodaj?

e.

1. Naštej večkratnike števila 2 do 100 po primeru: 2, 20; 4, 40! 20, 40, so deseterni večkratniki števila 2.

2. Naštej deseterne večkratnike števil 3 in 4 do 100!

3. Izloči največje deseterne večkratnike števila 2 po primeru $28 = 20 + 8$, $74 = 60 + 14$ iz števil: 26, 38, 44, 56, 68, 72, 88, 96!

4. a) Izloči največje deseterne večkratnike števila 3 iz števil: 39, 45, 54, 57, 63, 81, 87, 96! b) Izloči večkratnike števila 4 iz števil: 48, 56, 64, 76, 88, 92, 100!

5. $2 \vee 24 (= 20 + 4)$	$3 \vee 75 (= 60 + 15)$
$2 \vee 20$ je 10krat,	$3 \vee 60$ je 20krat,
$2 \vee 4$ je 2krat,	$3 \vee 15$ je 5krat,
$2 \vee 24$ je 12krat.	$3 \vee 75$ je 25krat.

a) $2 \vee 28, 36, 42, 58, 66, 78, 82, 94.$

b) $3 \vee 36, 42, 48, 54, 75, 78, 87, 99.$

6. $\frac{1}{2}$ od 26 (= 20 + 6)	$\frac{1}{3}$ od 72 (= 60 + 12)
$\frac{1}{2}$ od 20 je 10	$\frac{1}{3}$ od 60 je 20
$\frac{1}{2}$ „ 6 je 3	$\frac{1}{3}$ „ 12 je 4
$\frac{1}{2}$ od 26 je 13	$\frac{1}{3}$ od 72 je 24

a) $\frac{1}{2}$ od 24, 38, 46, 56, 68, 76, 84, 92.

b) $\frac{1}{3}$ od 39, 45, 51, 63, 78, 81, 87, 96.

7. a) 4 v in $\frac{1}{4}$ od 52, 60, 68, 72, 84, 96.

b) 5 v in $\frac{1}{5}$ od 60, 75, 80, 95.

c) 6 v in $\frac{1}{6}$ od 66, 78, 96.

d) 7 v in $\frac{1}{7}$ od 77, 84, 91.

e) 8 v in $\frac{1}{8}$ od 88, 96; 9 v in $\frac{1}{9}$ od 99.

8. Koliko h je a) $\frac{1}{2}$ K, $\frac{1}{4}$ K, $\frac{3}{4}$ K? b) $2\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{4}$ K? Koliki del K je 50 h? 25 h?

9. Koliko cm je $\frac{1}{2}$ m, $\frac{1}{4}$ m? Koliki del m je 50 cm, 25 cm? Pomni: 50 je $\frac{1}{2}$ od 100; 25 je $\frac{1}{4}$ od 100.

10. Miza je dolga $1\frac{1}{2}$ m, široka $\frac{3}{4}$ m; koliko je to na cm?

11. Hčerka prinese $\frac{3}{4}$ kg kave; koliko je to dkg? — $2\frac{1}{2}$ kg sladkorja; koliko je to kg in dkg?

12. Koliko kg je $\frac{1}{2}$ q, $\frac{1}{4}$ q, $\frac{3}{4}$ q?

13. Kmet je porabil v 1 letu $2\frac{3}{4}$ q živinske soli; koliko kg?

14. Veliki pivarski sodčki drže približno po $\frac{1}{2}$ hl, mali po $\frac{1}{4}$ hl; koliko l?

15. Krčmar je iztočil v 1 mesecu $2\frac{1}{2}$ hl vina; koliko l?

16. Kadica drži $4\frac{3}{4}$ hl; koliko je to l?

17. Iz soda, ki drži 400 l, se odtoči $1\frac{1}{2}$ hl vina; koliko vina je še v sodu?

18. Koliko cm je $\frac{1}{5}$ m, $\frac{2}{5}$ m? Koliko dkg je $\frac{1}{5}$ kg, $\frac{3}{5}$ kg, $\frac{4}{5}$ kg? Pomni: 20 je $\frac{1}{5}$ od 100.

19. Koliko dni je $\frac{1}{2}$ meseca, $1\frac{1}{2}$ meseca?

20. Koliko tednov je $\frac{1}{2}$ leta, $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$ leta?

21. Ura kaže osem in pol; koliko minut črez osem?

22. Ura je četrt na devet, tri četrti na dvanajst; koliko je ura na ure in minute?

23. Izprehajali smo se $1\frac{3}{4}$ ure; koliko minut?

24. Mati so kupili 64 jajec. Za koliko dni so preskrbljeni, ako porabijo poprečno 4 jajca na dan?

25. Učitelj ima v razredu 56 učencev. Koliko klopi mora postaviti v sobo, da bi sedeli v klopeh po 4 učenci?

26. Koliko dopisnic dobiš za 1 K, za 2 K 25 h?

27. Koliko poštnih znamk po 6 h kupiš za 72 h?

28. Za 8 razglednic plača gospa 96 h; po čem so razglednice?

29. Teta prineso 30 trokom 84 orehov. Koliko orehov dobi vsak otrok, ako so deleži enaki?

Pismo merjenje in deljenje ali dividiranje.

1. Kaj je več 2 v 80 ali $\frac{1}{2}$ od 80?

Mesto $2 \text{ v } 80 = 40\text{krat}$ } pišemo $80 : 2 = 40$

in $\frac{1}{2}$ od 80 = 40 } **deljenec : delitelj = količnik**

Katero število smo merili (delili)? Število 80 imenujemo deljenec. — S katerim številom smo merili (delili)? Število 2 imenujemo delitelj. — Katero število smo dobili? Število 40 imenujemo količnik.

2. Vprašaj, izračuni in zapiši kakor v 1. ter imenuj poedina števila: 4 v in $\frac{1}{4}$ od 96; 6 v in $\frac{1}{6}$ od 420; 8 v in $\frac{1}{8}$ od 720!

Kaj opaziš glede količnika v vseh teh računih?

3. a) 2 v 84 (ustno).

b) $8,4 : 2 = 42$

$$\begin{array}{r} 8 \\ \hline = 4 \\ 4 \\ \hline = \end{array}$$

Koliko je $\frac{1}{2}$ od 8 d. (8,4)?
 Kolikokrat je 2 v 8 d.? 40krat 2!
 (4krat 2 d. = 8 d.) 8 d. zapišemo
 pod desetice in odštejemo

Kaj da več v količniku, 2 v 84 ali $\frac{1}{2}$ od 84?
 $\frac{1}{2}$ od 84 računimo prav tako, kakor 2 v 84.

Pismeno merjenje in deljenje imenujemo dividiranje (divizija).

c) 3 v in $\frac{1}{3}$ od 93, 4 v in $\frac{1}{4}$ od 88, 2 v in $\frac{1}{2}$ od 486.

Kaj dobiš, ako dividiraš stotice? desetice? ednice?

Kaj dividiramo najprvo? Kaj potem?

4. a) 2 v 82, 468 b) 3 v 96, 693 c) 4 v 848, 844
 $\frac{1}{2}$ od 64, 246 $\frac{1}{3}$ od 69, 693 $\frac{1}{4}$ od 488

5. a) $\frac{1}{2}$ od 68, 244 b) $\frac{1}{3}$ od 369 c) $\frac{1}{4}$ od 84, 448.

6. Izračuni in povej, kaj more pomeniti:

a) 840 : 2 b) 690 : 3 c) 550 : 5 d) 402 : 2 e) 804 : 4
 360 : 3 480 : 4 880 : 8 906 : 3 606 : 6.

7. $27,6 : 3 = 9.$ $\frac{1}{3}$ od 2 s. ni 1 s. — Koliko je $\frac{1}{3}$ od 27 d. (27,6)? Kolikokrat je 3 v 27 d.? — 90krat 3! (9krat 3 d. = 27 d.) . . .

Računi tudi tako:

364 : 4, 287 : 7, 208 : 4, 328 : 8, 405 : 5.

8. $24,8 : 4 =$ Govori tudi: 4 ni v 2; 4 v 24 (24,8) je 6krat, 6krat 4 je 24 i. t. d.

a) 146 : 2 b) 488 : 8 c) 8 v 648 d) $\frac{1}{5}$ od 355
 189 : 3 305 : 5 6 v 306 $\frac{1}{6}$ od 486
 244 : 4 728 : 8 4 v 208 $\frac{1}{7}$ od 357.

9. $17,4 : 3 = 5.$ Koliko je $\frac{1}{3}$ od 17 d.? — Kolikokrat je 3 v 17 d.? — 50krat 3! (5krat 3 d. = 15 d.) — 15 d. zapišemo pod desetice in odštejemo; ost. 2 d. — 2 d. izpremenimo v ednice . . .

Računi tudi tako: 336 : 4, 275 : 5, 564 : 6, 756 : 9.

Računi tudi na kratko kakor v 8.:

10. a) 425, 335, 175, 380 : 5 b) 156, 294, 438, 510 : 6
 c) 329, 483, 406 : 7 d) 576, 656, 680 : 8
 e) 603, 702 : 9.

Računi največ na kratko:

11. a) 376, 502, 910 : 2 b) 522, 705 : 3 c) 604, 916 : 4
 d) 710 : 5, 852 : 6, 805 : 7, 904 : 8, 903 : 7.

12. a) 5 K v 725 K

b) $\frac{1}{6}$ od 702 K

5 K v 830 K

$\frac{1}{4}$ od 616 K

c) 6 l v 804 l

d) $\frac{1}{4}$ od 1 km

8 cm v 456 cm

$\frac{1}{8}$ od 1 km

13. a) 489 K, 910 K : 7 K

b) 9 K 4 h, 7 K 36 h : 8 h

c) 3 K 14 h : 2, 8 K 19 h : 9

d) 5 kg 28 dkg : 6

e) 6 kg 12 dkg : 9 dkg

f) 3 hl 69 l : 9 l, 5 hl 67 l : 9

14. Za procesijo je šlo 148 dečkov. a) Koliko parov?

b) Koliko bi bilo vrsti, ako bi šli v vrsti po 4 in 4?

15. Fara šteje 954 prebivalcev; $\frac{1}{9}$ je otrok do 12. leta. Koliko jih je?

16. Koliko zvezkov naredi knjigovez iz 288 pol papirja, ako deva v zvezek a) po 4 pole, b) po 6 pol?

17. 9 delavcem se je izplačalo 162 K; koliko dobi 1 delavec?

18. 3 osebe podedujejo 972 K, vsaka enako; koliko dobi 1 oseba?

19. Nekdo zasluži na leto 960 K; koliko poprečno v $\frac{1}{4}$ leta ($\frac{1}{2}$ leta)?

20. Kramar dobi 138 m blaga. $\frac{1}{2}$ je kotonine, $\frac{1}{3}$ platna, ostalo je sukno; koliko m je vsakterega blaga?

21. Za koliko mora prodati trgovec blago, ki je njega stalo 520 K, da bo imel dobička $\frac{1}{8}$ kupne cene?

22. Za koliko časa je preskrbljen kmet s 570 q krme, ako pokrmi poprečno na dan 3 q?

23. Vrt ima v obsegu 234 m; $\frac{1}{3}$ je zagrajena z zidom, ostali del z živo mejo. Koliko m je zidú, koliko m žive meje?

24. Gospodar ima za plot pripravljenih 344 letev. Za koliko m plota jih je zadosti, ako računa na 1 m 8 letev?

25. Gospodinja razstriže 8 m 80 cm blaga za zavese na 4 pole; kako dolga je vsaka pola?

26. Trgovec prodaja kavo, ki je kg po 2 K 72 h (3 K 20 h) v zavitkih po $\frac{1}{4}$ kg; po čem je zavitek?

27. Kolikokrat moreš napolniti posodo, ki drži 8 l, iz soda, v katerem je 2 hl 64 l?

28. a) $\frac{1}{3}$ ($\frac{2}{3}$) od 405, 369 b) $\frac{1}{5}$ ($\frac{2}{5}$, $\frac{4}{5}$) od 895
 c) $\frac{1}{6}$ ($\frac{5}{6}$) od 516 d) $\frac{1}{4}$ ($\frac{3}{4}$) od 232 l, 508 l
 e) $\frac{1}{8}$ ($\frac{3}{8}$, $\frac{5}{8}$) od 656 kg, 704 kg f) $\frac{1}{4}$ ($\frac{3}{4}$) od 1 km
 g) $\frac{1}{5}$ ($\frac{2}{5}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{4}{5}$) od 1 km (v m).

29. Jožek ima v šolo $\frac{1}{2}$ km, Janezek $\frac{3}{4}$ km; koliko m več ima v šolo Janezek?

30. Koliko g je $\frac{1}{2}$ kg, $\frac{1}{4}$ kg, $\frac{3}{4}$ kg?

31. Služabnik ima 945 K letnih dohodkov; $\frac{2}{3}$ obrne za hrano in stanovanje, $\frac{2}{9}$ za obleko in druge potrebe, kar ostane, prihrani. a) Koliko ga stane hrana in stanovanje? b) Koliko da za obleko in druge potrebščine. c) Koliko prihrani?

32. a) 325 : 2 b) 310 : 3 c) 830 : 4 d) 523 : 5 e) 457 : 7
 617 : 2 910 : 3 337 : 4 627 : 6 845 : 8
 709 : 2 604 : 3 541 : 5 633 : 6 830 : 9

33. 4 l v 506 l, 5 kg v 821 kg, 6 h v 7 K 34 h,
 9 h v 7 K 30 h.

34. a) Koliko tednov in dni ste letos že imeli šole?
 b) Koliko tednov in dni je bodele imeli še?

35. Koliko tednov in dni ima letošnje leto? — Koliko tednov in dni je a) pomladi, b) poletja, c) jeseni, d) zime?

Delitelj dvomestno število.

a.

(Ustno.)

1 m v 2 m, 1 K v 4 K.

1. 1 desetica v 5 d., 17 d., 40 d.
2. 1 stotica v 2 s., 7 s., 10 s.
3. a) 10 v 80, 110, 190, 300, 1000
 b) 10 v 45, 125, 237, 485, 504
4. a) 100 v 100, 200, 1000
 b) 100 v 107, 241, 405, 616, 730
5. $\frac{1}{10}$ od 10 (1 d.) od 20 (2 d.), od 90 (9 d.)
 Koliko je $\frac{1}{10}$ od vsake desetice?
6. $\frac{1}{10}$ od 8 desetic, 11 d., 20 d., 35 d., 40 d., 52 d.
7. $\frac{1}{10}$ od 70, 90, 120, 200, 340, 400, 560.

(Pismeno.)

8. $10 \nabla 190 = 19\text{krat}$ } pišemo $19,0 : 1,0 = 19$
 in $\frac{1}{10}$ od $190 = 19$ }
 10 je 1 d. (1,0), 190 je
 19 d. (19,0); 1 d. ∇ 19 d. i. t. d.

Računi tudi tako $10 \nabla 260, 380, 420, 530$.

9. Naredi račune 3. a) in 7. tudi pismeno!

10. $17,5 : 1,0 = 17$ o. 5 1 d. ∇ 17 d. je 17krat in ostane 5.

11. Naredi pismeno račune ∇ 3. b)!

12. $163 : 10$ $325 l : 10 l$ $516 h : 10 h$ $468 g : 10 g$
 $217 : 10$ $387 l : 10 l$ $405 h : 10 h$ $703 g : 10 g$

Kako razdeliš število z 10?

(Naslednje račune največ ustno.)

13. Koliko m je $\frac{1}{10} km, \frac{2}{10} km, \dots, \frac{9}{10} km$?

14. Koliko g je $\frac{1}{10} kg, \frac{2}{10} kg, \dots, \frac{9}{10} kg$?

15. Izpremeni v desetice in h 83 h, 235 h, 306 h!

16. Izpremeni v K in h 115 h, 324 h, 450 h, 517 h!

17. Koliko K in desetice je 65, 72, 106, 217 desetice?

18. Izpremeni v dkg in g 85 g, 120 g, 316 g, 545 g!

19. Koliko cigar po 10 h dobiš za 2 K 50 h?

20. Koliko pisemskih znamk po 10 h dobiš za 1 K 20 h,
za 5 K?

21. Anica dobi od očeta vsako nedeljo in praznik 10 h;
koliko nedelj in praznikov je bilo v letu, ako se je nabralo
do konca leta 6 K 60 h?

b.

(Ustno.)

3 K ∇ 18 K, 6 h ∇ 54 h.

1. a) 2 desetici ∇ 16 d., 18 d. b) 5 d. ∇ 35 d., 50 d.
c) 8 d. ∇ 32 d., 56 d.

2. a) $20 \nabla 120, 200$ b) $40 \nabla 320, 280$ c) $70 \nabla 280, 420$
 d) $50 \nabla 350, 500$ e) $80 \nabla 400, 640$ f) $90 \nabla 360, 810$

(Pismo.)

$$3. 42_0 : 3_0 = 14 \quad 3 \text{ d. } (3_0) \text{ v } 42 \text{ d. } (42_0) \text{ i. t. d.}$$

$$\begin{array}{r} 3 \\ \hline 12 \\ 12 \\ \hline = \end{array}$$

$$4. \begin{array}{lll} 840 : 20 & 480 : 40 & 770 : 70 \\ 960 : 30 & 660 : 60 & 880 : 80 \end{array}$$

$$5. \begin{array}{lll} 720 : 30 & 620 : 40 & 840 : 60 & 960 : 80 \\ 920 : 20 & 900 : 50 & 980 : 70 & 910 : 70 \end{array}$$

6. a) 20, 30, 40, 60 v 520 b) razdeli 960 na 20, 30, 40, 60, 80 enakih delov!

$$7. a) 54_3 : 2_0 = 27 \text{ o. } 3 \quad b) 37_1 : 2_0 = 18 \text{ o. } 11$$

$$\begin{array}{r} 2 \\ \hline 14 \\ 14 \\ \hline = 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2 \\ \hline 17 \\ 16 \\ \hline 11 \end{array}$$

$$347 : 20 \quad 502 : 30 \quad 273 : 50 \quad 845 : 60 \quad 1000 : 80$$

Kako razdeliš število z 20, 30, 90?

$$8. \begin{array}{llll} 751 : 20 & 900 : 40 & 601 : 50 & 851 : 70 & 1000 : 90 \\ 640 : 30 & 530 : 40 & 950 : 60 & 901 : 70 & 1000 : 70 \end{array}$$

9. Koliko dvajsete je 280 h, 360 h?

10. a) Koliko kop je 540, 480 snopov? Koliko kop in snopov je 345, 517 snopov?

11. Gospa je namenila revežem na svojega godu dan 6 K. Koliko revežev bo mogla obdariti, ako da vsakemu 30 h?

12. Gospod izroči učitelju 10 K, da poskrbi ubogim učencem kosilce. Koliko kosil bo za ta denar, ako stane kosilo 20 h?

13. Gospodinjo stane kurjava na mesec 9 K 60 h. a) Koliko poprečno na dan (mesec 30 dni)? b) Koliko na teden?

14. Gospodinja porabi na mesec (30 dni) 90 *dkg* kave in $7\frac{1}{2}$ *kg* sladkorja. a) Koliko *dkg* kave, koliko *dkg* sladkorja po črez na dan? b) Koliko na teden?

c.

(Pismo.)

1. 1krat, 2krat, ... 9krat 11.
2. 407, 341, 231, 715, 902 : 11
3. 1krat, 2krat, ... 9krat 12.
4. 432, 276, 540, 552, 744 : 12.
5. a) 155, 217, 248 : 31; b) 210, 252, 356 : 42;
c) 156, 218 : 29; d) 202, 450 : 48.
6. 483 : 21 984 : 41 728 : 52 936 : 72 480 : 32 972 : 81.
7. 304, 475, 646, 798, 969 : 19.
8. 414, 252, 783, 630, 954 : 18.
9. 928, 696 : 29. 10. 585, 663 : 39. 11. 644, 672 : 28.
12. 570, 646 : 38. 13. 828 : 69, 928 : 58.
14. 630 : 14, 18, 42, 35, 21, 15, 45, 63.
15. 408 : 12, 17, 34, 51.
16. 504 : 12, 24, 18, 63, 21, 56, 42.
17. 300 : 12, 15, 25, 75. 18. 700 : 14, 25, 35.
19. 900 : 12, 15, 25.
20. 18 hl pšenice je 234 K; koliko je 1 hl, 8 hl?
21. 24 hl rži „ 360 K; „ „ 1 hl, 13 hl?
22. 18 hl ajde „ 288 K; „ „ 11 hl, 6 hl?
23. 25 hl prosa „ 350 K; „ „ 7 hl, 15 hl?
24. 1 ducat žepnik robcev stane 9 K 12 h; koliko stane
a) 6 robcev, b) 9 robcev?
25. Kuharica služi na leto 336 K. a) Koliko dobiva na mesec? b) Koliko jo zaslužila, ako je bila v službi 7 mesecev?
26. Gospodar dobiva najemščine od stanovanja na leto 624 K; koliko je prejel, ako je bilo stanovanje prazno 5 mesecev?
27. Kmet da posekati 72 hrastov in dobi zanje 936 K; koliko je poprečno 1 hrast?
28. Za 25 hl vina je dal vinski trgovec 850 K, za vino je vzel 1000 K. a) To čem je kupil hl? b) Koliko je imel dobička pri hl?

29. Žitni prekupec kupi lanu za 994 K. Črez nekaj časa odneha cena za $\frac{1}{4}$; a) koliko je izgube? b) koliko je še vreden lan?

30. Pri trobi sukna, ki je veljala 490 K, naredi trgovec dobička $\frac{1}{4}$ kupne cene. Po čem je prodajal m , ako je bilo sukna 35 m ?

31. 24 učencev izletnikov plača na železnici vozarine 9 K 12 h; koliko je veljala vozovnica za 1 učenca?

32. V drevesnici je v 28 vrstah 980 drevesc. a) Koliko drevesc je v 1 vrsti? b) Koliko jih ostane, ako se izkopljejo in prodado drevesca iz 17 vrst?

33. 2 kmeta kupita 25 tepkovih drevesc za 10 K; eden jih vzame 13, drugi 12. Koliko plača vsak?

34. Kmet je vsejal 65 l in pridelal 7 hl 80 l ajde; kolikokratno seme je pridelal?

35. Kolikero seme je obrodilo proso, ako je zraslo iz 16 l posevka 8 hl 96 l ?

7. Ponovilo in raznovrstne naloge.

1. a) $190 + 7$ do 260 b) $150 + 20$ do 350 c) $25 + 25$ do 1000

2. a) $310 - 9$ do 220 b) $650 - 40$ do 250 c) $1000 - 25$ do 0

3. a) $247 + 43 + 29 + 314$

b) $142 + 126 + 48 + 109$

c) $47 + 316 + 209 + 86$

d) $168 + 59 + 206 + 99$

4. Od 1000 odštej 125, od ostanka zopet 125, od drugega ostanka zopet 125, i. t. d. dokler se da! — Odštevaj tudi tako 149 od 894; 108 od 972!

5. V šoli je 24 dečkov, deklic je 8 več; koliko otrok šteje šola?

6. Na 4 razrednici je 215 otrok; v 1. razredu jih je 65, v 2. 56, v 3. toliko kolikor v 4. Po koliko otrok je v dveh zadnjih razredih?

7. Koliko strani ima vaša čitanka (računica)? Koliko je to listov?

8. 16 strani v knjigi je 1 tiskovna pola; koliko pol in strani ima vaša čitanka (računica)? Ali je to kje zapisano?

9. Izračunite, koliko stanejo učni pripomočki (knjige, zvezki, i. t. d.) za 1 učenca celo šolsko leto!

10. a) 2, 3, 5, 8krat 25, b) 20krat 4, 30krat 6, 40krat 9
c) 15krat 6, 25krat 7, 32krat 4.

11. a) 48×20 b) 69×9 c) 309×3 d) 49×19
 27×30 85×7 189×5 38×26
 24×40 73×8 125×8 29×25

12. Gospodinja porabi v zimskem času na dan poprečno $\frac{1}{2}$ l petroleja. a) Koliko na mesec? b) Koliko stane svečava, ako je l po 32 h?

13. Na dan jemlje za 32 h mleka in za 30 h kruha; koliko daje na mesec a) za mleko, b) za kruh?

14. V prodajalnici vzame 5 kg sladkorja à 92 h, 6 kg riža à 52 h in 2 kg soli à 48 h; koliko plača za vse?

15. Kokoš znese na leto kakih 120 jajec; koliko so vredna jajca, ako računamo jajce 5 h? — Koliko je dobička od kokoši ako pozoblje vrhu tega, kar pobere okoli hiše, za 3 K vrednosti? — Koliko dobička ima kmetica, ki redi 20 kokoši?

16. Zavitek, v katerem je $\frac{1}{4}$ kg kave, stane 70 h; po čem je kg?

17. V zavitku je $\frac{1}{2}$ kg sladkorja in stane 48 h; po čem je kg?

18. Koliko je 10 dkg (15 dkg) čaja, ako je dkg po a) 10 h; b) po 12 h; c) po 16 h; d) po 20 h?

19. a) 5 v 95, 87, 350, 550 20. a) $\frac{1}{8}$ od 96, 420, 540
b) 4 v 59, 92, 360, 320 b) $\frac{1}{9}$ od 180, 450, 810

21. $252 : 2, 3, 4, 6, 7, 9.$ 22. $765 : 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.$

23. $702 : 18, 27, 39, 45.$ 24. $972 : 12, 18, 27, 81.$

25. 4 kosei pokosé travnik za 10 K; koliko zasluži vsak?

26. Ženjica je dobila koncem tedna dnine 5 K 52 h; koliko je to na dan?

27. Iz 9 q jabolk je bilo 3 hl 78 l jabolčnika; koliko l jabolčnika se naredi iz 1 q jabolk?

28. 5 *kg* zrelih češpelj da 1 *kg* suhih češpelj; koliko češpelj se nasuši iz $2\frac{3}{4}$ *q* svežih češpelj?

29. Iz 4 *kg* jabolk se nasuši 1 *kg* krljčev; koliko *kg* suhih krljčev je iz 1 *q* 64 *kg* svežih jabolk?

30. Iz 6 *hl* krompirja ga je zrastle 72 *hl*; koliko iz 1 *hl*?

31. Kmet vseje 65 *l* lanú pridela pa 9 *hl* 75 *l*; koliko-kratno seme je pridelal?

32. 3 *kg* sladkorja stanejo 2 K 88 h; koliko 2 *kg*, 5 *kg* — 6 *kg*, 9 *kg*?

6 *kg* je 2krat 3 *kg*; 6 *kg* stane 2krat 2 K 88 h.

33. 4 *kg* riža stanejo 2 K 8 h; koliko 3 *kg*, 9 *kg* — 8 *kg*, 2 *kg*?

2 *kg* sta polovica od 4 *kg*; 2 *kg* staneta polovico od 2 K 8 h.

34. 6 *kg* soli stane 1 K 44 h; koliko 2 *kg*, 3 *kg*, 12 *kg*, 18 *kg*?

35. Za 2 K dobiš 10 mesenih klobas; koliko za 1 K, 5 K, 8 K?

36. Iz 5 hlodov je bilo 35 desák; koliko desak bo iz 100 hlodov?

37. Po cevi se je natekel sod, ki drži 240 *l*, v 15 minutah; koliko vode priteče po cevi v 1 uri?

38. Koliko stane $\frac{1}{2}$ *kg*, $\frac{1}{4}$ *kg*, $\frac{3}{4}$ *kg*: a) masla à 2 K 24 h; b) govedine à 1 K 24 h; c) teletine à 1 K 36 h; d) svinjine à 1 K 40 h?

39. Koliko velja $2\frac{1}{2}$ *kg* rozin, à 1 K 20 h?

2 *kg* . . . 2 K 40 h

$\frac{1}{2}$ „ . . . 60 „

$2\frac{1}{2}$ *kg* . . . 3 K — h

40. Koliko stane $2\frac{3}{4}$ *l* laškega olja à 80 h?

41. Za 1 rjuho jemljó $2\frac{1}{2}$ *m*. širokega blaga. Koliko stane platno za 1 rjuho, ako je *m* po 3 K 20 h? Koliko bi stala kotonina, ako je *m* po 1 K 70 h?

42. Steklenica vina, ki drži $\frac{3}{4}$ *l*, velja 1 K 60 h; po čem je *l*, ako se računa steklenica 10 h?

43. V predalu, ki drži 12 *hl*, je že 10 *hl* 75 *l*; koliko gre še notri?

44. Iz soda, v katerem je 845 l vina, se odtoči drugo za drugim 2 hl, 1 hl 17 l, 56 l, 2 hl 25 l, 1 hl 58 l; koliko vina je še v sodu?

45. Voznik naloži 28 vreč pšenice à $\frac{1}{2}$ hl na 475 kg težak voz; koliko imajo vleči konji, ako tehta 1 hl pšenice 75 kg?

46. 4 zaboji z blagom vred tehtajo 64 kg, 1 q 5 kg, 1 q 17 kg, 95 kg, prazni zaboji pa 8 kg, 15 kg, 17 kg in 9 kg; koliko tehtajo zaboji, koliko tehta blago?

47. Najemščina od stanovanja je za celo leto 428 K; koliko za $\frac{1}{4}$ leta?

48. Zakupnik daje od posestva 336 K zakupščine; 100 K plača v začetku leta, eno polovico od ostanka čez pol leta, drugo polovico koncem leta. Koliko je to?

49. Nekdo da hišo v najem za 1000 K; za davke in popravke odpade 240 K. Koliko je čistega donaška?

50. Od travnika je zakupščine 84 K, spravljanje sena stane 16 K. Koliko je dobička, ako se nakosi 46 q sena à 3 K in če se računa paša 12 K?

51. Hlapec služi na leto 288 K, o raznih prilikah dobi v dar 48 K; koliko mu pride poprečno na mesec? — Od plačila prihrani $\frac{5}{8}$; koliko je to?

52. Uradnik ima na mesec 180 K. Za hrano daje na dan 3 K, najemščine od stanovanja plačuje za $\frac{1}{4}$ leta 72 K, za obleko in manjše potrebe potroši na mesec poprečno 40 K. Koliko mu ostane na mesec? Koliko prihrani na leto?

II. Desetine, stotine in tisočine; novci, mere in uteži v decimalnih številih.

1. Desetine (dn.).

1. Na koliko delov moraš razdeliti 1 m, da dobiš 1 dm? Koliki del 1 m je 1 dm? Kako rečemo mesto 10. del m?

2. Kako se imenuje 2, 3, ... 10 takih delov?

3. Imenuj različne kose na metru v desetinah m!

4. Pokaži 2, 3, 5, ... 10 dn. m!

Kako se imenuje 1 del, ako razdelimo celoto na 10 enakih delov? Koliko dn. ima 1 cela (cl.)?

5. Koliko dn. je a) 2, 3, 5, 8, 10 cl; b) 4 cl. 5 dn., 3 cl. 7 dn., 12 cl. 3 dn.?

6. Koliko cl. je 10 dn., 20 dn. ... 100 dn.? Koliko cl. in dn. je 15, 17, 12, 13, ... dn.?

7. 5 cl. 1 dn. 3 cl. 4 dn. 7 dn. = 0 cl. 7 dn.
5'1 3'4 0'7

Cele ločimo od desetini s piko, ki jo postavimo ednicam z desne od zgoraj. Piko imenujemo **decimalno piko**; števila 5'1, 3'4, 0'7, ... **decimalna števila**.

8. Zapiši 3 cl. 5 dn., 17 cl. 2 dn., ... 0 cl. 5 dn., 0 cl. 8 dn., 1 dn., 6 dn., ...!

9. Čitaj 1'4, 5'6, 7'8, 0'6, 0'5, ...!

10. Zapiši v *m* z decimalnim številom 2 *dm*, 3 *dm*, 5 *dm*, ... 19 *dm*, 15 *dm*, 26 *dm*, ...!

11. Hodnik je dolg 8 *m* 4 *dm*, širok 2 *m* 3 *dm*; soba meri po dolgem 6 *m* 4 *dm*, počrez 4 *m* 3 *dm*; vodnjak je globok 7 *m* 5 *dm*. Zapiši te mere v *m* z decimalnimi števili!

Koliki del 1 *dm* je 1 *cm*?

12. Pokaži na metru ter izgovori in zapiši v *dm* z decimalnim številom 4 *cm*, 9 *cm*, 15 *cm*, 48 *cm*,!

13. Izmeri svinčnik, rob na knjigi, klopi, ... v *cm* ter izgovori in zapiši dolžino v *dm* decimalnega števila!

14. a) Koliko *dm* je 0'3 *m*, 0'7 *m*, 2'1 *m*, 5'8 *m*? b) Koliko *cm* je 0'1 *dm*, 0'3 *dm*, 0'8 *dm*, 1'4 *dm*, 9'5 *dm*?

Koliki del 1 *dkg* je 1 *g*?

15. Zapiši v *dkg* z decimalnim številom 8 *g*, 4 *g*, 3 *g*, 15 *g*, 26 *g*, 35 *g*, 67 *g*!

16. Koliko *g* je 0'5 *dkg*, 0'7 *dkg*, 5'9 *dkg*, 25'8 *dkg*?

17. Kateri novce je 0'1 K, 0'2 K? Koliko je 0'4 K, 0'6 K, 2'1 K, 3'7 K?

2. Stotine (sn.).

1. 1 dn. *m* (= 1 *dm*) razdelimo na 10 enakih delov. Koliko takih delov pride na 10 dn. *m* (= 1 *m*)? Kako se imenuje tedaj vsak tak del? Koliko stotin *m* pride na 0'1 *m*, koliko na 10 dn. *m* (= 1 *m*)?

Koliko stotin ima 1 desetina? Koliko stotin ima 1 cela?

14. V izložbenem oknu so na blagu napisane cene:

a) za 1 m sukna K 4'40, K 5'20, K 6'80, K 8'40;

b) za 1 m kotonine K 0'45, K 0'50, K 0'56, K 0'85.

Čitaj cene v K in h!

Koliki del 1 m je 1 cm?

15. Izgovori v m in zapiši z decimalnim številom:

a) 5 cm, 7 cm, 9 cm, 15 cm, 18 cm, 46 cm, 95 cm;

b) 116 cm, 213 cm, 314 cm; c) 5 m 4 dm 3 cm, 7 m 5 dm 2 cm, 4 m 3 cm, 17 m 9 cm!

16. Koliko m, dm in cm je 4'23 m, 7'46 m, 0'96 m, 0'54 m, 3'04 m, 15'09 m, 0'08 m?

17. Koliko m in cm je 7'35 m, 2'04 m, 0'65 m, 0'09 m, 15'96 m?

$$0'1 l = 1 dl, \quad 0'01 l = 1 cl.$$

18. a) Koliko dl je 1 l, 2 l, 0'3 l, 0'5 l, 3'9 l? b) Koliko cl je 0'25 l, 0'50 l, 0'75 l, 2'25 l?

19. Železen lonec drži l: 1'80, 2'80, 3'25, 6'40, 7'30
stane K: 1'46, 2'00, 2'32, 2'80, 4'20

Čitaj vsebine v l in cl, cene v K in h!

20. Na sodih so vžgani cementi: 60'3 l, 120'6 l, 56'8 l, 100'7 l; koliko drže sodi?

Koliki del 1 hl je 1 l?

21. Zapiši v hl z decimalnim številom 7, 15, 64, 103, 206, 340 l!

22. Čitaj v hl in l 0'35 hl, 7'3 hl, 4'05 hl, 1'03 hl, 3'25 hl!

Koliki del 1 kg je 1 dkg?

23. Gospodinja vzame v mesnici 2 kg 25 dkg govedine, 1 kg 8 dkg teletine in 75 dkg svinjine. Zapiši teže v kg z decimalnimi števili!

24. Koliko dkg je 0'75 kg, 0'08 kg, 3'12 kg, 1'05 kg?

Koliki del 1 q je 1 kg?

25. 4 sodi vina so tehtali 3225 kg, 227 kg, 1270 kg, 960 kg. Zapiši teže v q z decimalnimi števili!

26. Od 7'25 q težkega vola je dobil mesar 4'2 q mesa in 0'37 q loja; koliko je to kg?

3. Tisočine (tn.).

1. sn. m ($= 1\text{ cm}$) razdelimo na 10 enakih delov. Koliko takih delov pride na 100 sn. m ($= 1\text{ m}$)? Kako se imenuje tedaj vsak tak del?

Koliko tisočin ima 1 stotina, koliko 1 desetina koliko 1 cela?

2. Koliko tn. je *a)* 2, 3, 5, 9 sn. — *b)* 1, 3, 8, 6 dn. — *c)* 1 dn. 3 sn., 2 dn. 5 sn., 3 dn. 6 sn. — *d)* 3 dn. 4 sn. 7 tn., 5 dn. 6 sn. 9 tn., 7 dn. 6 sn. 3 tn.?

3. Izgovori v dn., sn. in tn. 375 tn., 412 tn., 308 tn., 306 tn., 65 tn., 87 tn., 29 tn.!

4. 3 cl. 5 dn. 4 sn. 7 tn. $= 3'547$,

(0 cl.) 8 dn. 0 sn. 3 tn. $= 0'803$.

Na katero mesto za decimalno piko pišemo tisočine, na katero mesto stotine, desetine? Kaj zapišemo, kadar nimamo nič celih ali nič desetih, ali nič stotin? Kako se imenujejo števila 4'357, 0'803, ...?

5. Zapiši *a)* 9 cl. 4 dn. 5 sn. 9 tn., 15 cl. 3 dn. 2 sn. 8 tn., 23 cl. 8 dn. 4 tn., 5 cl. 6 dn. 3 tn., 7 cl. 4 tn., 115 cl. 5 tn., ... — *b)* 6 tn., 4 tn., .. 12 tn. ($= 0\text{ cl. } 0\text{ dn. } 1\text{ sn. } 2\text{ tn.}$), 19 tn., 36 tn., 89 tn., ... 216 tn. ($= 0\text{ cl. } 2\text{ dn. } 1\text{ sn. } 6\text{ tn.}$), 305 tn., 105 tn., 804 tn. — *c)* 5 cl. 9 tn., 14 cl. 37 tn., 745 cl. 85 tn., 35 cl. 704 tn., ...!

6. Čitaj cele záse, desetine, stotine in tisočine záse: 0'435, 0'604, 0'085, 15'368, 34'049, 115'708, 6'034, 5'007!

7. Čitaj le v tisočinah: 9'365, 17'505, 0'403, 1'017, 0'029, 1'006, 0'903, 1'007, ...!

Koliko mest moraš zapisati za decimalno piko, ako izgovoriš število v tisočinah?

Koliki del 1 m je 1 mm ?

8. Zapiši v m z decimalnim številom *a)* 5, 7, 6, 9 mm ; *b)* 35, 84, 89 mm ; *c)* 715 mm , 405 mm , 820 mm ; *d)* 1 m , 15 mm , 3 m 9 mm , 4 m 500 mm , 1 m 25 mm , 2 m 850 mm !

9. Čitaj v m in mm 0'365, 0'027, 0'009, 0'406, 4'325, 7'9, 2'36 m !

10. Zapiši v m z decimalnim številom 4 m 3 dm , 3 m 4 dm 5 cm , 2 m 1 dm 3 cm 4 mm , 1 m 3 cm , 2 m 6 mm , 7 m 4 cm 3 mm , 4 dm 5 cm 1 mm , 15 cm , 3 cm 2 mm !

11. Citaj v m , dm , cm in mm 1'365 m , 2'463 m , 1'034 m , 0'704 m , 2'06 m , 0'086 m , 0'834 m , 0'009 m !

Koliki del 1 km je 1 m ?

12. Janezek ima v šolo 1'4 km , Jožek 2'1 km , Tonček 0'95 km ; koliko je to km in m ?

13. Od 1. železnocestne postaje je oddaljena 2. postaja 9'3 km , 3. postaja 11'9 km , 4. postaja 21'4 km , 5. postaja 37'2 km ; čitaj razdalje od 1. postaje v km in m !

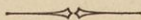
14. Zapiši v km z decimalnim številom 345 m , 420 m , 500 m , 1 km 250 m , 2 km 400 m !

Koliki del 1 kg je 1 g ?

15. 1 l laškega olja tehta 915 g , 1 l čistega vinskega cveta 792 g ; zapiši težé a) v kg , b) v dkg z decimalnim številom!

16. 1 l mleka tehta 1'030 kg ; a) koliko kg in g , b) koliko kg in dkg ?

17. Odrasel človek ima 5'4 kg krvi; srce požene v žile, vsakikrat kadar udari, 0'18 kg krvi. Koliko je to a) v kg in g , b) v kg in dkg ?

Oddelek B.

I. Računanje v številnem obsegu čez tisoč.

1. Ponovilo iz številnega obsega do tisoč.

1. Štej od 1 do 100; od 150 do 200; od 300 nazaj do 260; od 528 do 600; od 820 nazaj do 790; od 1 000 nazaj do 950!

2. Računi ustno in pismeno vrste:

a) $84 + 4$ do 144; $96 + 5$ do 151; $336 + 6$ do 420; $372 + 7$ do 449;

b) $151 - 5$ do 71; $283 - 7$ do 185; $449 - 8$ do 377; $1\,000 - 9$ do 883!

3. Zapiši:

a) v *dm* in *cm* 20 *cm*, 40 *cm*, 56 *cm*, 34 *cm*, 82 *cm*, 65 *cm*;

b) v *m*, *dm* in *cm* 200 *cm*, 300 *cm*, 520 *cm*, 360 *cm*, 453 *cm*, 763 *cm*, 104 *cm*, 509 *cm*;

c) v *K* in *h* 100 *h*, 120 *h*, 240 *h*, 345 *h*, 709 *h*, 806 *h*, 925 *h*!

4. Koliko stotic, desetic in ednic imajo števila: 60, 75, 300, 150, 240, 163, 345, 636, 205, 704, 999, 840, 709?

5. Zapiši:

a) v *l* 1 *hl*, 2 *hl* 30 *l*, 3 *hl* 15 *l*, 5 *hl* 40 *l*, 6 *hl* 5 *l*, 8 *hl* 7 *l*;

b) v *dkg* 2 *kg*, 3 *kg* 40 *dkg*, 4 *kg* 16 *dkg*, 6 *kg* 4 *dkg*, 8 *kg* 32 *dkg*;

c) v *kg* 1 *q* 50 *kg*, 2 *q* 45 *kg*, 4 *q* 5 *kg*, 8 *q* 80 *kg*, 5 *q* 8 *kg*?

6. Izgovori in zapiši števila, ki imajo

6 d. 0 e.	5 s. 3 d. 9 e.	6 s. 0 d. 4 e.
5 „ 3 „	5 „ 1 „ 3 „	5 „ 6 „ 0 „
1 s. 2 „ 7 „	2 „ 0 „ 5 „	7 „ 3 „ 0 „
3 „ 4 „ 2 „	9 „ 3 „ 0 „	2 „ 0 „ 0 „

2. Števila črez tisoč.

a. Števila do milijona.

1. Štej po 10 (desetice)! — Po 10 štejemo le do 90 (devetdeset); namesto deset-deset pravimo sto.

2. Štej po 100 (stotice)! — Po 100 štejemo le do 900 (devet sto); namesto deset sto pravimo skoraj vedno tisoč.

3. Štej *a)* po tisoč do 10 tisoč; *b)* od 10 tisoč dalje po 2 tisoč do 100 tisoč; *c)* od 100 tisoč dalje po 4 tisoč do 200 tisoč; dalje *d)* od 200 tisoč do 300 tisoč po 5 tisoč; *e)* od 300 tisoč do 500 tisoč po 10 tisoč; *f)* od 500 tisoč do 700 tisoč po 20 tisoč; *g)* od 700 tisoč do 975 tisoč po 25 tisoč; *h)* od 975 tisoč do 999 tisoč po 3 tisoč!

4. Kateri tisoč je za 999. tisočem? — Namesto tisoč tisoč pravimo 1 milijon. Tisoče štejemo do 999 tisoč.

$$1 \text{ tisoč (t.)} = 1000.$$

5. Zapiši: *a)* 2 t., 3 t., ... 9 t.; *b)* 10 t., 11 t., ... 20 t.; *c)* 24 t., 28 t., 30 t.!

6. Štej po 7 t. od 30 t. do 100 t. in števila zapiši!

7. Zapiši 250 t., 317 t., 400 t., 504 t., 706 t., 635 t., 800 t., 999 t.!

8. Izračuni in zapiši:

a) 4 t. + 4 t. do 40 t., 40 t. + 6 t. do 100 t., 114 t. + 8 t. do 194 t.;

b) 300 t. — 3 t. do 270 t., 700 t. — 7 t. do 630 t., 999 t. — 9 t. do 900 t.;

c) 9krat 6 t. 7krat 7 t. 7krat 12 t. *d)* $\frac{1}{2}$ od 20, 80, 100 t.
 7 „ 8 t. 8 „ 9 t. 3 „ 28 t. $\frac{1}{4}$ od 100, 120, 84 t.
 5 „ 9 t. 9 „ 7 t. 2 „ 130 t. $\frac{1}{5}$ od 360, 75, 95 t.

9. 1 t. 200 = 1 200 Najprej zapišemo
 2 t. 305 = 2 305 tisoče, kolikor jih je,
 14 t. 734 = 14 734 potem kar je še črez
 217 t. 70 = 217 070 t. j. stotice, desetice in
 628 t. 6 = 628 006 ednice. Čenima število
 stotic ali desetice ali ednic, zapišemo na mesto,
 ki ga ni, 0.

10. Zapiši 1 t. 325 — 5 t. 305 — 7 t. 803 — 15 t. 40 —
 318 t. 80 — 920 t. 207 — 316 t. 8 — 65 t. 3 — 517 t. 6 —
 5 t. 24 — 78 t. 56 — 115 t. 34!

11. Čitaj 1 001, 1 002, 1 010, 1 012, 1 036, 1 099, 2 000,
 2 030, 2 075, 7 800, 8 035, 9 026, 8 002, 10 000, 10 735,
 35 632, 67 400, 85 060, 99 035, 70 000, 70 008, 80 066,
 100 025, 325 009, 400 037, 517 060, 611 004, 805 006!

12. Katero leto pišemo letos? Katero bomo pisali ob
 letu? Katero smo pisali pretečeno leto? Katero bomo pisali
 črez 10, 25, 30, 45 let? Letnice zapiši! — Zapišite dan in
 leto (datum) današnjega dne! — Zapišite dan in leto svojega
 rojstva!

$$1 \text{ dkg} = 10 \text{ g.}$$

13. Koliko *g* je 5 *dkg*, 9 *dkg*, 12 *dkg*, 87 *dkg*, 90 *dkg*;
 5 *dkg* 7 *g*, 8 *dkg* 3 *g*, 50 *dkg* 9 *g*, 26 *dkg* 5 *g*?

$$1 \text{ kg} = 100 \text{ dkg} = 1\,000 \text{ g.}$$

14. Zapiši v *g*: a) 1 *kg* 415 *g*, 2 *kg* 70 *g*, 2 *kg* 9 *g*, 3 *kg* 56 *g*;
 b) 1 *kg* 3 *dkg* 7 *g*, 3 *kg* 70 *dkg* 9 *g*, 4 *kg* 25 *dkg* 6 *g*!

15. Zapiši v *kg* in *g* 2 345 *g*, 3 408 *g*, 1 800 *g*, 16 030 *g*!

16. V skledico na tehtnici siplji pesek, določi mu vsaki-
 krat težo ter izgovori in zapiši jo v *g*!

$$1 \text{ cm} = 10 \text{ mm.}$$

17. Koliko *mm* je 3 *cm*, 5 *cm*, 8 *cm*, 10 *cm*?

$$1 \text{ dm} = 100 \text{ mm.}$$

18. Koliko *mm* je 2 *dm*, 6 *dm*, 8 *dm*, 10 *dm*?

$$1 \text{ m} = 1\,000 \text{ mm.}$$

19. Pretvori v *mm* 1 *dm* 6 *cm*, 3 *dm* 8 *cm*, 4 *dm* 3 *cm* 2 *mm*,
 5 *dm* 6 *cm* 8 *mm*!

20. Izmeri nekatere predmete v šoli na m in cm ter povej in zapiši, koliko merijo v mm !

21. Zapiši v mm 1 m 360 mm , 2 m 95 mm , 1 m 7 mm , 3 m 5 cm , 2 m 3 dm , 1 m 8 dm 7 cm , 2 m 1 dm 2 cm 7 mm !

22. Od A do B (A in B kraja v obližju šole) je 1 km .

$$1\ km = 1\ 000\ m.$$

Gredoč v šolo (iz šole) štejte, koliko korakov naredite od A do B !

23. Pot od A do B je dolga 2 km (3, 4, 5 km). Koliko je to m ? Koliko m je 4 km 500 m , 5 km 700 m , 2 km 660 m ? Odgovore zapiši!

24. Najbolj oddaljena kraja na Kranjskem (zemljevid!) sta narazen 166 km ; koliko m ? Kjer je Kranjska od vzhoda proti zahodu najširša, široka je 91 km 500 m ; koliko m ? Meja okoli in okoli Kranjske je približno dolga 630 km ; koliko m ? Železnica je imela Kranjska 1902. l. 414 km ; koliko m ? Vse odgovore zapiši!

$$10\ 000 = 1\ \text{desettisoč},$$

25. Koliko desettisočev je 20 000, 30 000, ... 90 000?

$$100\ 000 = 1\ \text{stotisoč}.$$

26. Koliko stotisočev je 200 000, 300 000, ... 900 000?

27. Koliko tisočev, desettisočev in stotisočev je 7 000, 9 000, 30 000, 60 000, 400 000, 800 000, 110 000, 340 000, 760 000, 325 000, 175 000, 633 000, 506 000, 308 000, 704 000?

28. Koliko stotisočev, desettisočev, tisočev, stotic, desetic in ednic je 125 632, 368 542, 405 735, 700 605, 90 365, 85 007, 6 000, 7 009, 15 043, 300 640, 95 008, 135 007, 205 403?

29. Izgovori in zapiši števila, ki sestojajo iz:

7 stotisočev 5 desettisočev 3 tisočev 6 stotic 4 desetic 3 ednic,

4	„	3	„	5	„	0	„	1	„	6	„
5	„	6	„	2	„	3	„	0	„	0	„
2	„	0	„	4	„	0	„	7	„	5	„
—	„	4	„	0	„	7	„	8	„	9	„
—	„	—	„	4	„	3	„	5	„	8	„
1	„	0	„	6	„	0	„	3	„	0	„

b. Števila črez milijon.

$$1\,000\text{ tisoč} = 1\,000\,000 = 1\text{ milijon.}$$

30. Zapiši 2 milijona, 3, 7, 9, 10, 45, 205, 840, 1 075, 36 280, 425 728, 200 006, 100 730, 999 999 milijonov!

31. Zapiši 5 milijonov 704 025, 215 milijonov 143 007, 13 milijonov 206 304, ...!

Najprej zapišemo milijone kolikor jih je, potem tisoče, potem kar je še črez. Mesta, ki jih v številu ni, izpolnimo z 0.

32. Zapiši po več števil, ki imajo 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 številok in jih čitaj!

3. Seštevanje.

(Ustno.)

1. Ponovi iz 3. zvezka ustno seštevanje na stranéh
10.—13. a), b), c), d), e)!

$$\begin{array}{llll} \mathbf{2.} & 400 + 600 & 900 + 500 & 700 + 300 & 800 + 400 \\ & 800 + 200 & 500 + 600 & 1\,700 + 300 & 3\,800 + 400 \\ & 500 + 500 & 700 + 800 & 2\,700 + 300 & 4\,800 + 400 \end{array}$$

$$\mathbf{3.} \quad 300 + 300 \text{ do } 3\,000; \quad 600 + 600 \text{ do } 6\,000; \\ 800 + 800 \text{ do } 8\,000.$$

4. Naslednje vrste tudi zapiši:

$$\begin{array}{ll} a) & 6\,400 + 300 \text{ do } 10\,000 \\ b) & 2\,300 + 900 \text{ do } 11\,300 \\ c) & 4\,700 + 500 \text{ do } 9\,700 \\ d) & 3\,500 + 800 \text{ do } 11\,500 \end{array}$$

$$\mathbf{5.} \quad \begin{array}{llll} 4\,000 + 2\,000 & 3\,000 + 2\,300 & 3\,200 + 4\,000 & 9\,200 + 8\,000 \\ 3\,000 + 7\,000 & 1\,400 + 4\,000 & 6\,000 + 8\,400 & 7\,000 + 5\,900 \\ 8\,000 + 9\,000 & 2\,700 + 2\,000 & 5\,900 + 7\,000 & 4\,000 + 9\,600 \end{array}$$

6. Naslednje račune tudi zapiši:

$$\begin{array}{lll} 800 + 270 & 960 + 130 & 3\,100 + 5\,600 \\ 650 + 400 & 740 + 370 & 1\,300 + 2\,700 \\ 500 + 650 & 840 + 450 & 1\,700 + 3\,800 \\ 840 + 400 & 460 + 770 & 2\,600 + 4\,500 \\ 590 + 800 & 940 + 680 & 1\,900 + 1\,800 \end{array}$$

7. Delavec zasluži celo leto 900 K, njegova žena 300 K; koliko oba?

8. Uradnik ima na leto 1 400 K, posebej zasluži še 400 K; koliko ima dohodkov?

9. En učenec ima v šolo 900 m, drugi 500 m več; kako daleč ima v šolo drugi učenec?

10. 1 300 pota so že nadelali, nadelati ga imajo še 700 m; kako dolg je pot?

11. Gospodar kupi gozd, 1 300 K plača takoj, 1 200 K ostane dolžan; koliko je dal za gozd?

12. Kramar vzame blaga za 840 K, dobička naredi 220 K; za koliko je prodal blago?

13. Konjski prekupec proda par konj za 635 K in naredi izgube 80 K; koliko je dal za konja?

14. Gospodar računa za streho na hiši 2 500 opek, za vse slučaje hoče naročiti 250 opek več. Koliko opek bo naročil?

Pismeno seštevanje.

1. a) $57 + 42$ (ustno). — Števili razstavi na desetice in ednice ter seštej!

5 d. 7 e. + 4 d. 2 e. = Kako zapišeš račun primernije?

5 d. 7 e. 57 ... seštevanec (adend)

4 d. 2 e. 42 ... seštevanec (adend)

99 ... vsota.

Kateri števili smo seštelili? Števili 57 in 42 imenujemo seštevanca. Katero število smo dobili? Število 99 imenujemo vsoto.

b) Razstavi na poedina mesta, zapiši in računi kakor poprej ter imenuj poedina števila:

$43 + 35 + 21 = 134 + 231 + 423 = 504 + 320 + 52 =$

2. Izračuni a) $215 + 342$ b) $231 + 410 + 45$
c) $315 + 260 + 103$ seštej pa najprvo ednice, potem desetice, potem stotice!

215 2 e. in 5 e. je 7 e.,

342 4 d. in 1 d. je 5 d., i. t. d. (Pismeno seštevanje.)

Kako pišemo pri pismenem seštevanju seštevance? Kaj seštejemo najprvo? Kaj potem? V čem se razlikuje pismeno seštevanje od ustnega?

3. 135	163	2 301	3 635	321
302	604	1 524	1 002	3 102
<u>31</u>	<u>122</u>	<u>135</u>	<u>240</u>	<u>20 431</u>

4. 869	2 e. in 4 e. je 6 e., in 9 e. je 15 e., t. j. 1 d. 5 e.,
984	1 d. 5 d. je 6 d., in 8 d. je 14 d., in 6 d. je 20 d.,
<u>552</u>	t. j. 2 s. 0 d., i. t. d.

Začni seštevati pri stotica! Kaj opaziš? Zakaj začenjamo pač pri pismenem seštevanju seštevati pri ednicah?

Računi tudi tako:

- a) $336 + 224 + 381 + 205 =$,
 b) $421 + 136 + 40 + 398 =$,
 c) $432 + 45 + 7 + 810 =$,
 d) $4\,305 + 7\,693 + 264 + 8\,730 + 27\,004 =$,
 e) $91\,504 + 7\,632 + 87\,652 + 835 + 6\,007 =$.

5. 3 452	7 in 4 je 12, in 2 je 14; (4 zap.) 1;
2 644	1 in 2 je 3, in 4 je 7, in 5 je 12; i. t. d.
<u>3 927</u>	

6. 279	241	523
314	136	45
823	42	7
<u>507</u>	<u>392</u>	<u>810</u>

	a)	b)	c)	d)
7. e)	$369 +$	$2\,587 +$	$321 +$	219
f)	$4\,527 +$	$45\,267 +$	$4\,305 +$	$13\,748$
g)	$34 +$	$2\,310 +$	$784 +$	$1\,729$
h)	$57\,802 +$	$4\,357 +$	$3\,957 +$	$6\,312$

8. Gospod je izdal na leto 2 450 K in prihranil 375 K; koliko je imel dohodkov?

9. Nekdo kupi hišo za 12 500 K; prodavši jo, naredi dobička 1 450 K. Za koliko je prodal hišo?

10. Pri žitu, ki je stalo 978 K, je imel prekupec 126 K izgube; kolika je bila žitu kupna cena?

11. Kmet si naredi nov hlev. Za kamen, opeko, les in zidanje izda 980 K, tesarjem plača 110 K, kovaški izdelki so bili 36 K, drugi izdatki 72 K; koliko stane hlev?

12. Gospodar si zavaruje domačijo proti požaru: hišo za 1 800 K, pod za 1 400 K, hlev in svinjak za 950 K, žitnico za 600 K, kozolec za 1 000 K; za koliko je zavarovan?

13. Gospod si zavaruje sobno opravo za 3 300 K, obleko, posteljnino in perilo za 950 K, knjige za 350 K, kuhinjsko opravo za 440 K; za koliko si je zavaroval imetje?

14. Nekdo umrje in zapusti posestvo, vredno 6 500 K, v gotovini 560 K, posojilniško knjižico za 635 K in 760 K pri ljudeh na posojilu; kolika je ostalina?

15. Na Kranjskem je 318 farnih cerkev, 1 002 podružnih, 8 samostanskih in 207 kapelic; koliko svetišč je v deželi?

16. a) 315 K 20 h b) 2 005 K 45 h c) 715 K 30 h
 418 „ 75 „ 320 „ 80 „ 95 „ 36 „
 79 „ 5 „ 715 „ 75 „ 829 „ 78 „

17. Nekdo se obleče na novo od nog do glave: za suknjo da 24 K 20 h, za hlače 14 K 50 h, za telovnik 4 K 20 h, za črevlje 13 K 80 h, za klobuk 5 K, za spodnjo obleko, nogavice, robce, i. t. d. 10 K 28 h. Koliko stane obleka?

18. Trгоvec je izkupil 3 mesece zaporedoma 635 K 75 h, 740 K 80 h in 680 K; koliko skupaj?

19. a) 14 q 35 kg b) 1 hl 40 l
 7 „ 84 „ 3 „ 68 „
 — „ 29 „ 15 „ 20 „

c) 2 hl 8 l + 1 hl 69 l + 3 hl 38 l

d) 8 kg 7 dkg + 4 kg 15 dkg + 25 kg 87 dkg

e) 65 dkg + 17 kg + 8 kg 9 dkg.

20. Od 3 vinskih sodov tehta prvi 2 q 91 kg, drugi 1 q 62 kg, tretji 3 q 12 kg; koliko tehtajo vsi trije sodi? (Znesek tudi v kg.)

21. Mati kupijo kos slanin. Mesar dene na tehtnico po eno utež za 5 kg, 2 kg, 50 dkg in 2 uteži za 2 dkg; koliko tehta slanina?

22. Trgovec ima pri tehtnici po 1 utež za 5 kg, 2 kg, 1 kg, 50 dkg, 20 dkg, 5 dkg, 1 dkg 5 g in po 2 uteži za 10 dkg in 2 dkg. a) Koliko je največja teža, ki jo more določiti s tehtnico? b) Zapiši vse te uteži v g!

23. Od kraja *A* do kraja *B* je 2 km 300 m, od *B* do *C* 3 km 600 m, od *C* do *D* 4 km 800 m; kako daleč je od *A* do *D*?

	a)	b)	c)	d)
24. e)	65 403 +	7 645 +	30 785 +	43 205
f)	8 008 +	36 +	46 043 +	20 677
g)	9 765 +	390 +	9 450 +	6 374
h)	448 +	7 000 +	30 000 +	12 006
i)	95 +	606 +	3 260 +	8 090

4. Odštevanje.

(Ustno.)

1. Ponovi iz oddelka *A* ustno odštevanje na straneh
17.—19. a., b., c., d.!

2.	1 000—600	1 400—500	1 000—300	1 200—400
	1 000—800	1 100—600	2 000—300	2 200—400
	1 000—500	1 500—700	3 000—300	3 200—400

3. 5 000—500 do 0; 2 100—300 do 0; 3 600—600 do 0.

4. Naslednje vrste tudi zapiši:

a) 3 600—200 do 0; b) 7 000—700 do 0; c) 9 000—900 do 0.

5.	6 000—2 000	2 300—1 000	2 000—1 500	3 000—1 700
	10 000—7 000	5 200—2 000	3 000—2 700	2 000—1 100
	12 000—5 000	4 800—4 000	4 000—2 600	4 000—3 600

6. Naslednje račune tudi zapiši:

1 070 —	800	1 000 —	130	2 300 —	1 300
1 050 —	600	1 100 —	740	4 600 —	2 500
1 150 —	500	1 200 —	450	3 200 —	2 100
1 240 —	400	1 300 —	710	4 500 —	3 600
1 390 —	700	1 500 —	960	2 100 —	1 800.

7. Koliko dobiš iz *K*, ako plačaš 20 h, 35 h, 64 h, 88 h?
Računi tako kakor trgovec, ko daje denar nazaj!

8. Koliko dobiš nazaj *a)* iz desetaka, ako plačaš 85 h, 6 K 40 h, 7 K 65 h? *b)* iz dvajsetaka, ako imaš plačati 5 K 30 h, 18 K 96 h?

9. Oče vzemó za 23 K 50 h sukna; koliko dobé nazaj, ako plačajo s petdesetakom?

10. Ko so šli mati na trg, so imeli s seboj petak. Zakupili so 3 K 68 h; koliko so prinesli nazaj?

11. Nekdo je zaslužil celo leto 1 200 K, porabil pa 950 K; koliko je prihranil?

12. Uradnik ima na leto 2 400 K in prihrani 500 K; koliko porabi?

13. Blago, ki je stalo 850 K, je šlo v prodaj za 790 K; koliko je bilo izgube?

14. Kolika je razlika med kupno in prodajno ceno pri hiši, ki je veljala 4 000 K in bila prodana za 4 800 K?

15. Seno z vozom vred tehta 1 400 kg, prazen voz 350 kg; koliko tehta seno? (Znesek tudi v q in kg.)

16. Mesto ima 2 100 prebivalcev. Moških je 1 100; koliko je ženskih?

17. Cesta od vasi A do vasi B meri 2 500 m. Ena vas ima nadelovati 1 200 m ceste; koliko druga?

Pismeno odštevanje.

1. *a)* $96 - 53 =$ (ustno). — Števili razstavi na desetice in ednice in odštej!

9 d. 6 e. — 5 d. 3 e. = Kako zapišeš račun primernije?

9 d. 6 e. 96 ... **zmanjševanec (minuend),**

— 5 d. 3 e. — 53 ... **odštevanelec (subtrahend),**

43 ... **ostanek (razlika, diferenca).**

Od katerega števila smo odšteli? Število 96 imenujemo zmanjševanec (minuend). Katere število smo odšteli? Število 53 imenujemo odštevanelec (subtrahend). Katere število smo dobili? Število 43 imenujemo ostanek.

b) Razstavi na poedina mesta, zapiši in računi kakor poprej ter imenuj poedina števila:

$$87 - 35 = \quad 95 - 74 = \quad 763 - 450 =$$

Za koliko je število 87 večje od števila 35? Ostanek imenujemo tudi „razlika“, ker nam pove, za koliko se razlikujeta zmanjševanec in odštevanec.

2. a) 65 (ustno). <u>— 43</u>	b) 65 <u>— 43</u>	3 e. od 5 e. ost. 2 e., 4 d. od 6 d. ost. 2 d.
----------------------------------	----------------------	---

Računi kakor v b):

689	5 467	4 378	6 759	5 456	2 653
<u>— 367</u>	<u>— 3 243</u>	<u>— 1 256</u>	<u>— 2 304</u>	<u>— 130</u>	<u>— 1 020</u>

3. a) 769 b) 869 Prištej odštevanцу 214 toliko,
— 214 — 214 da dobiš zmanjševanec 769!

$$4 \text{ e. } + \bullet \text{ e. } = 9 \text{ e.}$$

$$1 \text{ d. } + \bullet \text{ d. } = 6 \text{ d.}$$

Kako najdeš tedaj še ostanek ali razliko? (Pismeno odštevanje.) Pri katerem mestu začnemo odštevati ustno? Pri katerem pismeno?

c) Računi odštevaje in prištevaje:

437	2 567	4 659	1 485	4 306
<u>— 214</u>	<u>— 1 230</u>	<u>— 2 306</u>	<u>— 380</u>	<u>— 3 206</u>

4. Računi le prištevaje:

85	425	556	999	8 274	9 879
<u>— 24</u>	<u>— 121</u>	<u>— 432</u>	<u>— 439</u>	<u>— 150</u>	<u>— 9 209</u>

5. 9— 2, 3,... 90—20, 30,... 900— 200, 300,...
 19—12, 13,... 190—20, 30,... 1 900—1 200, 1 300,...

Kaj opaziš glede vrednosti ostanka (razlike), ako prišteješ zmanjševamu in odštevanцу 10, 100, 1 000, ... Zakaj pač tako?

Velja li to tudi za katerikoli prištevek?

+10

6. 391 Zmanjševanцу prištej 10, odštevanцу 1 desetico!

+10			
— 257	472	861	963
<u>+1</u>	<u>— 318</u>	<u>— 327</u>	<u>— 728</u>

$$\begin{array}{rclcl}
 7. & 8\,470 & \text{Govori tudi 4 in 6 je 10, 1;} & 4\,572 & 5\,361 \\
 - & 5\,264 & 1 \text{ in 6 je 7 in 0 je 7;} & - 2\,364 & - 208 \\
 & & \text{i. t. d.} & &
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rclcl}
 & + 10 & & & \\
 8. & 915 & 7\,824 & 23\,509 & 4\,639 & 5\,602 \\
 - & 473 & - 263 & - 485 & - 584 & - 390 \\
 + & 1 & & & &
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rclcl}
 & + 10 & & & \\
 9. & 5\,485 & 7\,085 & 24\,085 & 64\,484 & 97\,452 \\
 - & 2\,832 & - 2\,946 & - 1\,423 & - 32\,968 & - 25\,936 \\
 + & 1 & & & &
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rclcl}
 10. & 93\,577 & - 4\,090, & 600 & - 235, & 7\,005 & - 321, \\
 & 40\,050 & - 20\,703, & 62\,003 & - 21\,456.
 \end{array}$$

$$11. a) 4\,980 - 1\,246, 724, 1\,536, 1\,427.$$

$$b) 7\,904 - 1\,362, 2\,645, 1\,487, 3\,056.$$

12. Poišči razliko a) med 6 500 in 2 345 (6 305, 2 863);
b) med 100 000 in 8 635 (27 695, 80 999)!

13. 7 035 odštej od 56 690, od ostanka zopet 7 035, od drugega ostanka zopet 7 035, i. t. d. tolikokrat, kolikorkrat se da! Odštevaj tudi tako a) 897 od 8 273; b) 7 609 od 45 654!

14. Hlapec služi na leto 312 K; koliko ima dobiti koncem leta, ako je vzel med letom 125 K? — Dekla služi 276 K in je med letom vzela 87 K; koliko dobi še koncem leta? — Koliko mora plačati gospodar obema posloma koncem leta?

15. Posestvo stane 13 740 K. Kupec plača takoj 6 870 K; koliko ostane dolžan?

16. Hišni gospodar proda hišo, na kateri ima 4 560 K dolga, za 14 800 K; koliko mu ostane, ko plača dolg?

17. Kmetu pogori domačija. Škodo so cenili 6 350 K, zavarovan je bil za 4 500 K, mili darovi so bili vredni 370 K; koliko je bil na škodi?

18. Tržani kupijo gasilnega orodja za 560 K. Občinskega denarja so imeli 270 K, podpore so dobili 120 K; toliko plačajo takoj. Koliko ostanejo še dolžni? — Črez $\frac{1}{2}$ leta plačajo tega dolga 80 K, ostanek koncem leta; koliko so plačali koncem leta?

$$\begin{array}{rcl}
 & & + 100 \text{ h} \\
 19. \text{ a) } 415 \text{ K } 75 \text{ h} & \text{ b) } 7 \text{ } 100 \text{ K } 85 \text{ h} & \text{ c) } 900 \text{ K } - \\
 - 369 \text{ „ } 60 \text{ „} & - 3 \text{ } 563 \text{ „ } 90 \text{ „} & - 724 \text{ „ } 38 \text{ h} \\
 \hline
 & + 1 &
 \end{array}$$

20. Trговец prejme v enem mesecu 920 K 30 h in izdā 786 K 89 h; koliko je več prejel nego izdal?

21. V posojilniški blagajni je bilo v začetku meseca gotovega denarja 750 K 60 h, koncem meseca 912 K 25 h; za koliko je bila gotovina koncem meseca večja?

22. V začetku leta je imela posojilnica premoženja 25 430 K 75 h, na koncu leta 26 315 K 39 h; za koliko je naraslo premoženje v enem letu?

23. Sinova obleka je veljala ravno 25 K. Blago je bilo 14 K 50 h, podvleka 3 K 20 h in kar je še zraven treba 80 h; koliko je računil krojač za delo?

$$\begin{array}{rcl}
 & & + 100 \text{ kg} \\
 24. \text{ a) } 11 \text{ q } 65 \text{ kg} & \text{ b) } 35 \text{ q} & \text{ c) } 38 \text{ q } 24 \text{ kg} \\
 - 9 \text{ „ } 59 \text{ „} & - 17 \text{ „ } 45 \text{ kg} & - 15 \text{ „ } 75 \text{ „} \\
 \hline
 & + 1 &
 \end{array}$$

25. Slama in voz sta tehtala 10 q 60 kg, voz sam 3 q 85 kg; koliko je bilo slame?

26. Ko je kmet kupil voli, so tehtali 11 q 70 kg; ko jih je prodal 14 q 30 kg. Za koliko so se zredili?

$$\begin{array}{rcl}
 & & + 1000 \text{ g} \\
 27. \text{ a) } 8 \text{ kg } 615 \text{ g} & \text{ b) } 14 \text{ kg} & \text{ c) } 46 \text{ kg } 350 \text{ g} \\
 - 5 \text{ „ } 309 \text{ „} & - 5 \text{ „ } 725 \text{ g} & - 17 \text{ „ } 790 \text{ „} \\
 \hline
 & + 1 &
 \end{array}$$

28. 1 hl našega ječmena tehta poprečno 61 kg 400 g, 1 hl ovsa 45 kg 500 g; za koliko je 1 hl ovsa lažji od 1 hl ječmena?

29. 25 kg sirove kave dá 21 kg 750 g pražene; koliko gré pri praženju v vpadek?

$$\begin{array}{rcl}
 & & + 100 \text{ l} \\
 30. \text{ a) } 12 \text{ hl } 71 \text{ l} & \text{ b) } 10 \text{ hl} & \text{ c) } 18 \text{ hl } 40 \text{ l} \\
 - 10 \text{ „ } 50 \text{ „} & - 4 \text{ „ } 35 \text{ l} & - 9 \text{ „ } 85 \text{ „} \\
 \hline
 & + 1 &
 \end{array}$$

31. V sodu je bilo 10 hl 60 l vina, odtočilo se ga je drugo za drugim 1 hl 45 l, 3 hl 78 l, 69 l, 1 hl 10 l; koliko ga je še ostalo?

5. Najobičnejši računi s časovnimi merami.

1. Koliko je minulo od dne *a)* ob šestih zjutraj?
b) ob desetih in pol dopoldne? *c)* ob štirih in 35 minut
 popoldne? *d)* ob devetih in 3 četrti zvečer?

2. Koliko ur in minut je od sedmih 20 minut zjutraj
a) do enajstih dopoldne? *b)* do štirih in pol popoldne?
c) do sedmih 45 minut zvečer? *d)* drugi dan do treh in
 20 minut zjutraj?

Podatki iz voznega reda južne železnice
 za progo Trst-Gradec.

Postaje	Brzovlak		Osobni vlak	
	Odhaja ob			
Trst	*7. ⁵⁵	**6. ³⁵	11. ³⁰	*) 7. ⁵⁵ = ob sedmih 55 minut.
Postojna	10. ⁰⁵	—	3. ¹²	
Ljubljana { prih. .	11. ¹⁹	9. ⁴⁵	5. ⁰⁵	**) 6. ³⁵ = ob šestih 35 minut zvečer.
{ odh. .	11. ²⁵	11. ⁵⁰	5. ²¹	
Litija	11. ⁵⁶	—	6. ⁰⁴	Črta pod številom minut pomeni ponočni čas, t. j. od
Celje	1. ²⁷	11. ³²	7. ²⁷	
Gradec	4. ²⁰	2. ⁰⁵	12. ³⁵	
šestih zvečer do petih 59 minut zjutraj.				

3. *a)* Čitaj ta vozni red! Izračuni, koliko časa rabi
 brzovlak (osobni vlak); *b)* iz Trsta v Ljubljano; *c)* iz Trsta
 v Gradec; *d)* iz Ljubljane v Gradec; *e)* iz katere koli od
 navedenih postaj na katero koli drugo!

4. Koliko dni je minulo od meseca julija dne 16. julija,
 dne 22. julija?

5. Koliko dni je od 1. aprila do 15. maja (30 dn. +
 14 dn.)? Od 1. avgusta do 25. septembra? V prestopnem
 letu od 1. februarja do 29. marca?

6. Koliko dni je od 5. maja do 20. junija? Od 7. julija
 do 12. septembra? Od 15. septembra do 25. decembra?

7. Koliko dni traja že šolsko leto?

8. Nekdo je bil rojen 1838. l. in je umrl l. 1902.; koliko let je bil star?

Od l. 1828. do 1900. l. je 62 let; od l. 1900. do 1902. l. sta 2 leti. Star je bil tedaj 64 let. (Približno prav.)

9. Prva železnica na sopar je začela voziti v Avstriji 1838. l.; koliko let je tega?

10. Habsburžani so zavladali na Kranjskem 1282. l., v Trstu 1382. l., na Goriškem 1500. l., v vsi Istri 1797. l.; koliko let je tega?

11. Na hiši je letnica 1725; koliko let stoji hiša?

12. Koliko let je minulo od $1/4$. 1902. l. do $1/4$. 1903. l.?
Od $2/5$. 1895. l. do $2/5$. 1900. l.? Od $15/8$. 1840. l. do $15/8$. 1903. l.?

13. Koliko časa je minulo od 5. maja 1896. l. do 14. avgusta 1903. l.?

Od 5. maja 1896. l. do 5. maja 1903. l. je 7 let,
od 5. maja 1903. l. do 5. avgusta 1903. l. so 3 meseci,
od 5. avgusta do 14. avgusta 1903. l. je 9 dni;
minulo je 7 let 3 mesece 9 dni.

14. Naš cesar Franc Josip I. je bil rojen dne 18. avgusta 1830. l. in je začel vladati dne 2. decembra 1848. l.
a) Koliko let je imel takrat? b) Koliko je star sedaj?
c) Koliko časa že vlada?

15. France Prešern je bil rojen v Vrbi na Gorenjskem dne 3. decembra 1800. l. in je umrl v Kranju dne 8. februarja 1849. l.; koliko je bil star?

16. Valentin Vodnik je bil rojen v Šiški pri Ljubljani dne 3. februarja 1758. l. in je umrl v Ljubljani dne 8. januarja 1819. l.; koliko časa je živel?

17. Vsak učenec naj izračuna, koliko časa je živel do današnjega dne.

6. Množenje.

Množitelj enomestno število.

a. Ustno.

1. Ponovi poštevanko osnovnih števil!

2. Ponovi račune iz oddelka A na strani 26. in 27. št. 2., 3., 4.!

3krat 40 = 3krat 4 d. = 12 d. = 120; 4krat 400 = 4krat 4 s. = i. t. d.

3. a) 4krat, 5krat, 8krat 40; b) 2, 5, 7, 6, 8krat 400; c) 3, 4, 7, 9, 6krat 4000.

4krat 23 je 4krat 20 in 4krat 3, i. t. d.

4. a) 4krat 45, 71, 92; b) 6krat 45, 57, 61, 32; c) 3krat 320, 860, 570, 450; d) 9krat 103, 206, 502, 408; e) 7krat 2 000, 1 400, 2 300, 6 009.

5. Osebni vlak prevozi v 1 uri 35 km; koliko v 8 urah?

6. Brzovlak prevozi v 1 uri 58 km; koliko v 9 urah?

7. Golob pismonosec preleti v 1 uri 108 km; koliko v 3 urah?

8. Krogla iz vojaške puške preleti v 1 sekundi 550 m; koliko m v 3 sekundah?

9. Topova krogla preleti v 1 sekundi 700 m; koliko v 4 sekundah?

b. Pismeno.

1. a) 3krat 250 = (ustno). — 3krat 250 = 750, pišemo tudi

$$\begin{array}{r} 250 \times 3 \\ \hline 750 \end{array}$$

množenec (multiplikand) × množitelj (multiplikator)
zmnožek (produkt).

Katero število smo pomnožili? Število 250 imenujemo množenec (multiplikand. Skaterim številom smo pomnožili? Število 3 imenujemo

množitelj (multiplikator). Katero število smo dobili. Število 750 imenujemo zmnožek (produkt).

b) Izračuni in zapiši kakor poprej in imenuj poedina števila: 8krat 63 =, 5krat 360 = 7krat 270 =!

Kaj smo vzeli najpoprej 8krat (5, 7krat)? Kaj potem?

2. a) 232

232

232

Kako zapišeš ta račun krajše? — Kolikokrat imaš po 2 e.? po 3 d.? po 2 s.?

$$\begin{array}{r} 232 \times 2 \\ 464 \end{array}$$

464

Vzemi 2 e. 2krat! 2krat 2 e. so 4 e.

„ 3 d. 2 „ 2 „ 3 d. je 6 d.

:

:

(Pismeno množenje ali pismena množitev.)

b) Računi tudi tako:

$$434 + 434, 2132 + 2132 + 2132, 4342 + 4342.$$

Na katero mesto pišemo pri pismenem množenju množenec? Na katero množitelj? Kaj množimo v množencu najprvo? Kaj potem? Kam zapišemo zmnožek? V čem se razlikuje pismeno množenje od ustnega?

3. a) 342, 40 321, 34 120 $\times$ 2. b) 123, 10 321, 23 120 $\times$ 3.

4. 246×7 7krat 6 e. je 42 e., to so 4 d. in 2 e.; 2 e. zapišemo pod ednice, 4 d. prištejemo deseticam,

Začni množiti pri stoticah! Kaj opaziš? Zakaj pač začnemo množiti pri ednicah?

5. a) 157, 385, 269 $\times$ 7. b) 1 304, 2 068, 3 590, 7 098 $\times$ 8.

6. 364×6

2184

6krat 4 je 24, 2; 6krat 6 je 36 in 2 je 38, 3

$$2035 \times 5 \quad 14709 \times 6 \quad 4973 \times 9 \quad 2089 \times 8$$

7. Pomnoži 1 056, 3 869, 7 068, 2 609 s 4, 6, 7!

8. Poišči 6kratnik števila 1 605; 8kratnik števila 7 036; 9kratnik števila 40 085!

9. Od katerega števila je a) 3 081 $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$? b) od katerega 815 $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{7}$? od katerega 6 351 $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{9}$?

10. a) 17 402 povečaj za 6kratnik števila 5 904! b) 8 754 povečaj za 9kratnik števila 3 907!

$$11. \begin{array}{r} 5402 - 376 \times 9 = 5402 \\ \quad \quad \quad - 3384 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 635 - 47 \times 7 = 1020 - 115 \times 7 = \\ 805 - 92 \times 6 = 3000 - 274 \times 8 = \end{array}$$

$$12. \begin{array}{r} 845 - 138 \times 4 \\ \quad \quad \quad 293 \end{array} \quad \begin{array}{l} 4\text{krat } 8 \text{ je } 32 \text{ in } 3 \text{ je } 35, \text{ ost } 3; 4\text{krat} \\ 3 \text{ je } 12 \text{ in } 3 \text{ je } 15 \text{ in } 9 \text{ je } 24 \text{ i. t. d.} \end{array}$$

13. Računi ravno tako :

$$\begin{array}{r} 636 - 83 \times 8 \quad 1200 - 156 \times 6 \quad 5350 - 495 \times 9 \\ 720 - 124 \times 5 \quad 3600 - 308 \times 9 \quad 16325 - 2035 \times 7 \end{array}$$

14. Od 235 desetice odštej 4krat 36 desetice; od 757 desetice 9krat 75 desetice; od 950 stotic 8krat 107 stotic; od 1530 tisočev 7krat 215 tisočev!

15. Kako daleč pride pešec v 5 urah, ako prehodi poprečno v 1 uri 4950 m? (Znesek tudi v km in m.)

16. Koliko prejaha jezdec v 6 urah, ako naredi v 1 uri 7550 m pota? (Znesek tudi v km in m.)

17. Kolesar prevozi v 1 uri poprečno 19 km; koliko pota naredi v 8 dneh, ako vozi po črez 5 ur na dan?

18. Gospod prihrani poprečno na $\frac{1}{4}$ leta 125 K; koliko na leto?

19. Nekdo plača na četrletje 175 K najemščine; koliko na leto?

20. Hišni gospodar ima na stanovanju 7 strank; 3 mu plačujejo na leto po 624 K, 4 po 736 K. Koliko najemščine dobiva vsako leto?

21. Od 5 bratov podeduje vsak 2650 K; kolika je dedšina?

22. Nekdo je dolžan 3825 K; koliko ostane še dolžan črez 5 (7, 9) let, ako odplača od dolga vsako leto 425 K?

23. 1 l špirita tehta 885 g; koliko 5 l (3, 2, 9 l)? (Znesek tudi v kg in g.)

24. 1 l laškega olja tehta 915 g; koliko 6 l (4 l, 8 l)? (Znesek tudi v kg in g.)

25. Voznik ima odpeljati 5000 opek; koliko jih ostane še, ako je peljal 7krat in nadeval po 450 opek?

26. Koliko dni je 5 let, ako je vmes 1 prestopno leto?

Množitelj dvomestno število.

a. Ustno.

1. Izgovori in zapiši števila, ki imajo 6, 9, 10, 15, 17, 20, 23, 54, 41, 60, 75, 90, 96, 100 desetice!

$$130 \text{ d.} = 130 \text{ d. } 0 \text{ e.} = 1\,300.$$

2. Zapiši in izgovori števila, ki imajo 140, 220, 300, 460, 510, 618, 735, 842, 953, 1 250 desetice!

3. Koliko desetice je a) 10krat 1, 2, 3, 10?
b) 10krat 11, 12, 20?

Koliko desetice da vsaka ednica, ako jo vzameš 10krat?

$$10\text{krat } 24 = 24 \text{ d.} = 240.$$

4. 10krat 25, 34, 46, 58, 100, 300, 400, 120, 130, 700, 115, 204.

$$30\text{krat } 7 \text{ je } 10\text{krat } 7 \text{ } 3\text{krat, t. j. } 7 \text{ d. } 3\text{krat, i. t. d.}$$

5. 4, 6, 8, 9, 30, 41, 50, 80 a) 30krat; b) 50krat;
c) 60krat.

$$20\text{krat } 12 \text{ je } 10\text{krat } 12 \text{ } 2\text{krat, t. j. } 12 \text{ d. } 2\text{krat, i. t. d.}$$

6. Vzemi 11, 12, 15, 18, 25, 30, 41, 52 a) 20krat;
b) 30krat; 40krat!

$$12\text{krat } 11 \text{ je } 10\text{krat } 11 \text{ in } 2\text{krat } 11 \text{ i. t. d.}$$

7. Vzemi 6, 8, 11, 16, 18, 19, 21, 25 a) 12krat;
b) 15krat; c) 18krat!

b. Pismeno.

1. 95×10 10krat 95 je 95 d; na mesto ednic pišemo 0.

$$\begin{array}{r} 950 \end{array}$$

$$40, 56, 305, 645, 728 \times 10.$$

Kako pomnožiš število z 10?

2. 90, 60, 35, 67, 140, 250, 325, 408, $1\,072 \times 10$.

3. 46×30

$$\begin{array}{r} 1380 \end{array}$$

30krat 46 je 10krat 46 3krat; 10krat 46 je 46 d.;
3krat 46 računimo i. t. d. — na mesto ednic
zapišemo 0.

4. 93×20 , 85×40 , 409×50 , $1\,265 \times 80$.

Kako pomnožiš število z 20, 30, ... 90?

$$5. \quad 137 \times 25$$

$$274$$

$$685$$

$$3425$$

25krat 137 je 20krat 137 in 5krat 137,

Izračuni vsako záse in seštej.

Računi tudi tako 206×43 , 316×65 ,
 628×78 !

Kaj dobiš množeč s številko, ki stoji na mestu desetic? Kaj množeč s številko, ki stoji na mestu ednic?

6. 25, 49, 87, 156, 603 pomnoži a) z 18; b) s 36; c) s 57; d) s 94!

7. Koliko je a) 19krat, b) 25krat c) 47krat, d) 78krat 263, 306, 890, 2 089?

$$8. \quad a) \quad 215 \text{ K} \times 12$$

$$619 \text{ K} \times 96$$

$$c) \quad 445 \text{ kg} \times 68$$

$$805 \text{ kg} \times 35$$

$$b) \quad 307 \text{ l} \times 25$$

$$625 \text{ l} \times 42$$

$$d) \quad 306 \text{ m} \times 79$$

$$285 \text{ m} \times 48$$

9. Kako daleč pride osebni vlak v 10 minutah, ako prevozi v 1 minuti 615 m? — Kolika je razdalja med postajama, ako potrebuje vlak od ene do druge 20 minut? (Tudi v km in m.)

10. Kolesar naredi v 1 minuti 325 m pota; kako daleč pride v $\frac{1}{2}$ ure, v 1 uri?

11. Uradnik ima na mesec 186 K plače; koliko na leto? — Za stanovanje plačuje na mesec 18 K, za hrano potrebuje poprečno 95 K, za obleko izdá na leto 250 K, za druge potrebščine potroši 300 K; koliko prihrani?

12. Vinogradnik pridela 28 hl vina. Koliko je vreden pridelek, ako računa hl po 34 K?

13. Trгоvec z lesom pošlje 14 vagonov desák; koliko dobi zanje, ako računa vagon poprečno 525 K? — Koliko desák je poslal, ako naloži na vagon poprečno 650 komadov?

14. Kmet porabi iz svojega vodnjaka kakih 325 l vode na dan; koliko manj vode je v vodnjaku čez 4 tedne, ako ni bilo med tem časom dežja in se voda nabira le po žlebovih od streh?

15. Mizar ima naročene oknice za 24 oken. Koliko deščic mora narediti, ako jih potrebuje za vsako okno 64? — Koliko mu jih še manjka, ako ima narejenih 970?

16. Na strehi je naložena opeka v 14 vrstah, v vsaki vrsti po 45 opek; koliko opek je na obeh straneh?

Množitelj tri ali večmestno število.

a. Ustno.

100krat 2 je 10krat 2 10krat; 10krat 2 sta 2 d., 10krat 2 d. je 20 d.
t. j. 200.

1. 100krat 3, 4, 10, 12, 15, 20, 25.

Koliko stotic da vsaka ednica, ako je v zameš 100krat?

2. Koliko stane 1 *hl* vina, ako je *l* po 28 h?

1 *hl* = 100 *l*; 100 *l* stane 100krat 28 h = 28 K.

- a) Koliko je 1 *hl* vina, ako je *l* po 32 h, 36 h?
b) „ „ 1 *hl* octa, „ „ *l* „ 22 h, 28 h?
c) „ „ 1 *hl* laškega olja, „ „ *l* „ 73 h?
d) „ „ 1 *hl* petroleja, „ „ *l* „ 29 h?

Kolikor h 1 *l*, toliko K 1 *hl*.

3. Koliko je 1 *q* riža, ako je 1 *kg* 42 h, 46 h?

Kolikor h 1 *kg*, toliko K 1 *q*.

4. Koliko je 2 *q*, 8 *q* pšenične moke, ako je 1 *kg* 26 h?

1 *q* je 26 K; 2 *q* sta 2krat 26 K = 52 K; 8 *q* je 4krat 2 *q*,
8 *q* stane 4krat 52 K =

5. a) Koliko je 5 *q*, 15 *q*, 25 *q* leče, ako je *kg* po 48 h?

b) „ „ 3 *q*, 12 *q*, 18 *q* fižola, „ „ *kg* „ 26 h?

c) „ „ 4 *q*, 16 *q*, 20 *q* kuhinjske soli, ako je
kg po 24 h?

d) „ „ 8 *q*, 24 *q*, 40 *q* živinske soli, ako je
kg po 6 h?

6. Koliko stane 1 *kg*, 5 *kg*, 10 *kg* čaja, ako stane 1 *dkg*
12 h, 16 h?

200krat 4 je 100krat 4 2krat.

7. a) 300krat 5, 7, 12, b) 500krat 2, 3, 8, 11.

8. Koliko stane trgovca s papirjem 500 razglednic à 4 h?
600 zvezkov à 7 h?

b. Pismo.

1. 125×100
12500

100krat 125 je 125 stotic, na mesto ednic
in desetec zapišemo 0.

215, 304, 725 $\times 100$. Kako pomnožiš število s 100?

2. 341×200 200krat 341 je 100krat 341 2krat; i. t. d.
 $\begin{array}{r} 68\ 200 \\ \hline \end{array}$ 67×300 234×500 405×800
 514×700

Kako pomnožiš število z 200, 300, ... 900?

3. 98, 204, 314, 420 pomnoži a) s 100; b) s 400;
 c) s 600; d) z 900!

4. $436 \times 1\ 000$ 1000krat 436 je 100krat 436 10krat.
 $\begin{array}{r} 436\ 000 \\ \hline \end{array}$ S 100 pomnožimo, ako
 pripišemo množencu 2 ničli, še z 10, ako pripišemo še 1 ničlo.

Računi tudi tako 106, 215, 408, $520 \times 1\ 000$!

Kako pomnožiš število s 1000? Koliko tisočev da vsaka ednica, ako jo vzameš 1000krat?

5. $231 \times 3\ 000$ 3 000krat 231 je 1000krat 231 3krat;
 1 000krat 231 je 231 tisočev, i. t. d.

6. 207, 306, 127, 214, pomnoži a) z 2 000; b) s 4 000.
 Kako pomnožiš število z 2 000, 3 000, ... 9 000?

7. 347×264 264krat 347 je 2krat 347 stotic,
 $\begin{array}{r} 694 \\ 2082 \\ 1388 \\ \hline 91608 \end{array}$ in 6 „ 347 desetec,
 in 4 „ 347 ednic.

8. a) 345×254 b) 405×146
 209×318 347×235
 c) 309×249 d) 205×425
 268×345 316×169

9. Pomnoži 409, 508, 369 a) s 125; b) z 289!

10. 236×320 320krat 236 je 3krat 236 stotic,
 $\begin{array}{r} 708 \\ 4720 \\ \hline 75520 \end{array}$ in 2 „ 236 desetec,
 in 0 ednic.

11. a) 304×250 b) 326×390 c) 209×360
 715×130 125×720 398×190

12. 367×209 209krat 367 je 2krat 367 stotic.
 in 0 desetec,
 in 9krat 267 ednic.

$$13. \begin{array}{lll} a) 327 \times 205 & b) 479 \times 204 & c) 109 \times 207 \\ 428 \times 109 & 763 \times 108 & 307 \times 106 \end{array}$$

$$14. \begin{array}{ll} a) 1\,494 \times 908 & b) 6\,532 \times 7\,009 \\ 5\,421 \times 670 & 3\,089 \times 2\,305 \\ c) 9\,006 \times 8\,070 & d) 4\,600 \times 3\,600 \\ 4\,608 \times 4\,095 & 2\,300 \times 1\,700 \end{array}$$

1. Kaj je več *a)* 5krat 7 ali 7krat 5? *b)* 20krat 30 ali 30krat 20? *b)* 67×85 ali 85×67 ? — Kaj je pomniti o zmnožku, ako zamenjaš množenec in množitelj? — Množenec in množitelj imenujemo tudi **činitelja (faktorja)**.

2. Računi *a)* 125krat 4 in 4krat 125; *b)* 12×3423 in 2323×12 ! Jeli pripravnije množiti večje število z manjšim ali obratno?

12krat 7 = 12krat 7 je toliko, kakor 7krat 12, i. t. d.

3. *a)* 12krat 6, 9, 8, *b)* 25krat 6, 7, 9, 8, *c)* 52krat 3, 5, 9.

4. *a)* 9×325 , *b)* 23×405 , *c)* 16×4756 .

(Lažje račune ustno, težje pismeno.)

5. V povezku je 25 cigar à 7 h; koliko stane povezek?

Sklepaj vsakikrat po primeru: 1 cigara stane 7 h, 25 cigar stane 25krat 7 h; 25krat 7 je toliko kakor 7krat 25, i. t. d.

6. Koliko stane povezek s 25 cigarami à 5 h, à 10 h? Koliko stane 50, 75 komadov vsake vrste?

7. Koliko stane *a)* 25, 50, 75 poštnih znamk à 10 h (6 h)? *b)* 25, 50, 75 dopisnic à 5 h? *c)* 40 zalepek à 10 h?

8. Nekdo gre v prodajalnico iskat drobiža za 25 K; trgovec mu našteje samih dvajsetic, koliko jih je bilo?

9. Koliko K je *a)* 35, 100, 215 desetakov? *b)* 12, 24, 36 dvajsetakov? *c)* 20, 40, 60 petakov?

10. Koliko *g* je 25, 50, 75 *dkg*?

11. Ladja nese 320 *t* (450 *t*, 500 *t*); koliko *q*?

1 *t* (tona) = 10 *q*.

12. Koliko dni je 13, 26, 39 tednov?

13. Navadno pravimo, da ima leto 52 tednov; ali je to točno?

14. Koliko delavnikov šteje 26 tednov, ako je razven nedelj vmes še 7 praznikov?

15. Koliko delavnikov šteje celo leto, ako je razven nedelj še 15 praznikov? — Jeli dosti točno, ako računimo na leto 300 delavnih dni?

16. Mizarski pomagač zasluži dan na dan, kadar dela 3 K; koliko na leto (300 delavnikov)?

17. Šolsko leto traja 46 tednov; koliko dni šole je v 1 letu, ako je razven nedelj in četrтков še 35 prostih dni?

18. Ulice v mestu imajo 25 hiš. *a)* Koliko rodbin stanuje v ulicah, ako računimo poprečno na vsako hišo 6 rodbin? *b)* Koliko ljudi stanuje v ulicah, ako šteje vsaka rodbina poprečno 5 oseb?

19. V knjigi je poprečno na vsaki strani po 29 vrstic, v vsaki vrstici pa po 9 besed. *a)* Koliko besed je poprečno na 1 strani? *b)* Koliko besed je v celi knjigi, ako šteje 132 strani?

20. Mlekarica pripelje v mesto na dan 32 *l* mleka; *a)* koliko *l* na mesec (mesec = 30 dni)? *b)* Koliko dobi za mleko, ako daje *l* po 16 h?

21. Kokošarica prinese na trg 245 jajc. *a)* Koliko izkupi zánje, ako prodaja jajce po 8 h? *b)* Koliko ima dobička, ako je sama plačala jajca poprečno po 5 h?

22. Iz 1 hloda je poprečno 8 desak; koliko iz 385 hlodov? — Koliko so deske vredne, ako računiš desko poprečno po 96 h?

23. Trgovec z vinom ima v zalogi 368 *hl* vina; koliko denarja ima vloženega v vinu, ako je bil 1 *hl* poprečno po 28 K?

24. Koliko stane 46 *q* kave à 218 K, ako je bila voznina in drugi stroški 204 K 50 h?

25. Trgovec dobi 225 *q* riža à 42 K; za koliko mora prodati riž, ako hoče imeti 1 200 K dobička?

7. Ploskovne mere, ki jih največ rabimo.

1. Stranica kvadrata, izrezanega iz lepenke, meri 4 dm . Poskusi, kolikokrat moreš položiti nanj dm^2 !

2. Stranica kvadrata, narisane na šolsko tablo, je 6 dm . Izmeri in izračuni, koliko dm^2 meri kvadrat! (V vsaki vrsti je 6 dm^2 , vrsti je 6 — ploščina kvadrata je 6krat 6 dm^2 .)

3. Računi tako ploščine kvadratov, ki so jim stranice 7 dm , 9 dm , 15 dm , 21 dm !

4. Koliko dm^2 meri kvadrat, čegar stranica je 1 m ($= 10 dm$)! Preštej dm^2 na m^2 !

$$1 m^2 = 100 dm^2.$$

5. Načrtaj kvadrat in izračuni mu ploščino v cm^2 , ako meri stranica 1 dm ($= 10 cm$)! Preštej cm^2 na dm^2 !

$$1 dm^2 = 100 cm^2.$$

$$100 m^2 = 1 a, \quad 100 a = 10\,000 m^2 = 1 ha.$$

6. Izračuni ploščino kvadrata, čegar stranica je 10 m !

7. Izračuni ploščino kvadrata, čegar stranica je 100 m ! Kolika je tedaj stranica kvadrata, ki meri 1 a , 1 ha ?

8. Koliko cm^2 je 5 dm^2 , 12 dm^2 ; 3 dm^2 15 cm^2 , 14 dm^2 8 cm^2 ?

9. Koliko dm^2 je 5 m^2 , 6 m^2 ; 7 m^2 25 dm^2 , 18 m^2 9 dm^2 ?

10. Kožno površje odraslega človeka je poprečno 1 m^2 40 dm^2 ; koliko dm^2 ?

11. Koliko m^2 je 5 a , 95 a ; 3 a 65 m^2 , 38 a 9 m^2 ?

12. Koliko a je 6 ha 7 a , 9 ha 15 a , 28 ha 6 a ?

13. Stavbišče v mestu meri 15 a 90 m^2 ; koliko je vredno, ako računimo m^2 po 12 K?

14. Zemljiški posestnik ima 6 ha 95 a njiv, 2 ha 26 a travnikov, 3 ha 50 a senožeti, 95 a vrta, 12 ha 80 a gozda; koliko meri celo posestvo?

15. Cerkev v Sitiškem samostanu na Dolenjskem meri 972 m^2 (največja na Kranjskem); koliko ljudi gre v to cerkev, ako računamo na m^2 4 ljudi?

16. Izračuni, koliko ljudi bi šlo v stolno cerkev ljubljansko (920 m^2), v cerkev sv. Petra v Rimu (15 166 m^2 , največja na svetu)!

8. Merjenje in deljenje ali dividiranje.

Delitelj enomostno število.

a. Ustno.

1. $2 \nmid 12, 14, 17, 19, 20$	2. $\frac{1}{2}$ od 4, 10, 15, 17, 19, 18
$3 \nmid 12, 24, 11, 19, 23$	$\frac{1}{3}$ od 18, 27, 2, 11, 23, 26
$6 \nmid 18, 58, 43, 62, 48$	$\frac{1}{4}$ od 40, 32, 3, 21, 31, 36
$5 \nmid 35, 16, 24, 33, 45$	$\frac{1}{7}$ od 49, 56, 43, 28, 35, 64
$8 \nmid 24, 56, 70, 43, 72$	$\frac{1}{9}$ od 18, 81, 36, 73, 41, 54

3. Imenuj 10kratnike večkratnikov števila 2 do 200 po primeru 2, 20; 4, 40; ...!

$$4. 56 = 40 + 16, 144 = 120 + 24, \dots$$

Naslednja števila razstavi po teh primerih v največji 10kratni večkratnik števila 2 in kar je čez:

48, 96, 112, 124, 138, 146, 152, 168, 176, 184, 196.

5. $2 \nmid 178 (= 160 + 18)$	$\frac{1}{2}$ od 154 (= 140 + 14)
$2 \nmid 160$ je 80krat	$\frac{1}{2}$ od 140 je 70
$2 \nmid 18$ „ 9 „	$\frac{1}{2}$ „ 14 „ 7
$2 \nmid 178$ je 89krat	$\frac{1}{2}$ od 154 je 77

a) $2 \nmid 68, 94, 116, 156, 168$ b) $\frac{1}{2}$ od 74, 92, 128, 174, 186.

6. a) $3 \nmid 72, 210, 183, 291$ b) $\frac{1}{3}$ od 75, 270, 420, 255

7. a) $4 \nmid 96, 360, 164, 324$ b) $\frac{1}{4}$ od 88, 320, 280, 364

8. a) $5 \nmid 75, 350, 450, 205$ b) $\frac{1}{5}$ od 65, 450, 480, 355

9. a) $6 \nmid 78, 540, 426, 600$ b) $\frac{1}{6}$ od 84, 240, 390, 426

10. a) $7 \nmid 84, 630, 480, 357$ b) $\frac{1}{7}$ od 91, 490, 427, 511

11. a) $8 \nmid 96, 640, 560, 776$ b) $\frac{1}{8}$ od 96, 560, 728, 640

12. a) $9 \nmid 450, 810, 288, 540$ b) $\frac{1}{9}$ od 108, 360, 630, 810

13. Izračuni koliko (h, K in h) stane:

a) $\frac{1}{2}, \frac{1}{4}, \frac{3}{4}, 2\frac{1}{2}, 3\frac{1}{4}, 1\frac{3}{4}$ kg riža, sladkorja, kave, sira, govedine, teletine, svinjine, masla, masti, ...

b) $\frac{1}{2}, \frac{1}{4}, \frac{3}{4}, 3\frac{1}{2}, 2\frac{1}{4}, 1\frac{3}{4}$ l petroleja, laškega olja, vina, piva ...

Cene za 1 kg in 1 l, kraju in času primerne, naj povedo učenci sami!

14. V steklenici je $\frac{3}{4}$ l vina in stane 72 h (1 K 95 h); po čem je l? (Steklenica se plača posebej.)

15. Krčmar toči vino po 1 K 12 h à l; koliko plača gost, ki izpije $\frac{1}{2}$ l in potem še $\frac{1}{8}$ l?
16. Koliko stane $4\frac{1}{2}$ hl vina à 36 K?
17. Za 5 hl vina dá krčmar 140 K; po čem je hl?
18. Koliko m je $\frac{1}{2}$ km; $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$ km; $\frac{1}{5}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{5}$ km?
19. Obcestni kamni so drug od drugega po 5 m; koliko jih je na $\frac{1}{2}$ km?
20. Koliko m^2 je $\frac{1}{2}$ a; $\frac{1}{4}$ a; $\frac{3}{4}$ a? Koliko a je $\frac{1}{5}$ ha, $\frac{2}{5}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{4}{5}$ ha?
21. Koliko g je $\frac{1}{2}$ kg; $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$ kg; $1\frac{1}{4}$ kg, $2\frac{1}{2}$ kg, $3\frac{3}{4}$ kg?
22. Koliko minut je $\frac{1}{2}$ ure; $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$ ure?
23. Koliko stane $3\frac{1}{2}$ q premoga, ako je q po 2 K 40 h?
24. Kramar vzame pri trgovcu v mestu za 280 K sukna; koliko m ga je, ako je m po 8 K?
25. Koliko hl krompirja dobi branjevec za 255 K, ako je hl po 5 K?
26. Kmet proda jabolk za 144 K, hl po 9 K; koliko hl?
27. 4razrednica šteje 180 otrok; koliko otrok pride poprečno na 1 razred?
-
28. 2 v 2krat 2, v 3krat 2, ... 10krat, 100krat, 1000krat 2
4 v 16, v 10krat, 100krat 16 7 v 49, 10krat, 100krat 49
29. 5 v 5, 50, 500, 5 000 6 v 36, 360, 3 600, 36 000
7 v 42, 420, 4 200, 42 000 9 v 45, 450, 4 500, 45 000
30. 4, 2, 8 v 80, 800, 8 000 6, 3, 2 v 120, 1 200, 12 000
6, 3, 2 v 60, 600, 6 000 8, 6, 4 v 240, 2 400, 24 000
6, 4, 9 v 36, 360, 3 600 2, 3, 6, 9 v 180, 1 800, 18 000
 $\frac{1}{2}$ od 8 tisočev, $\frac{1}{2}$ od 18 tisočev, — $\frac{1}{2}$ od 8 000, 18 000
31. $\frac{1}{3}$ od 2 100, 24 600; $\frac{1}{4}$ od 1 600, 3 200; $\frac{1}{5}$ od 5 500, 4 500; $\frac{1}{6}$ od 3 600 K, 54 000; $\frac{1}{8}$ od 16 800 kg, 6 400 kg.

b. Pisмено.

1. Kaj je več 2 v 186 ali $\frac{1}{2}$ od 186?

Mesto 2 v 186 = 93krat } pišemo 186 : 2 = 93.

in $\frac{1}{2}$ od 186 = 93 } deljenec : delitelj = količnik

Katero število smo merili (delili)? Število 186 imenujemo deljenec (dividend). — S katerim številom smo merili (delili)? Število 2 imenujemo delitelj (divizor). — Katero število smo dobili? Število 93 imenujemo količnik (kvocient).

2. Vprašaj, izračuni in zapiši kakor v 1. ter imenuj poedina števila:

5 v in $\frac{1}{5}$ od 405; 6 v in $\frac{1}{6}$ od 306; 7 v in $\frac{1}{7}$ od 5 600.

Naj merimo ali delimo v količniku dobimo isto število.

3. a) 2 v 864 (ustno)

b) $8,64 : 2 = 432$

$$\begin{array}{r} 8 \\ \hline = 6 \\ 6 \\ \hline = 4 \\ 4 \\ \hline = \end{array}$$

Koliko je $\frac{1}{2}$ od 8 s.? Kolikokrat je 2 v 8 s.? 400krat 2!

(4krat 2 s. = 8 s.) — 8 s. zapišemo pod stotice in odštejemo

Kaj da več v količniku, 2 v 864 ali $\frac{1}{2}$ od 864? $\frac{1}{2}$ od 864 računimo prav tako, kakor 2 v 864.

Pismeno merjenje in deljenje imenujemo dividiranje (divizija).

c) 3 v in $\frac{1}{3}$ od 693, 2 v in $\frac{1}{2}$ od 6 428, 4 v in $\frac{1}{4}$ od 4 884.

Kaj dobiš, ako dividiraš ... tisoče? stotice? desetice? ednice?

Kaj dividiraš najprvo? Kaj potem? V čem se razlikuje dividiranje od ustnega merjenja in deljenja?

4. 2 v 4 862, 6 208 3 v 9 630, 36 906 4 v 8 040
 $\frac{1}{2}$ od 8 462, 20 468 $\frac{1}{3}$ od 6 309, 90 696 $\frac{1}{4}$ od 4 800.

5. 2 463, 4 829, 8 409 : 2 695, 7 067, 6 904, 63 098 : 3

6. $23,64 : 4 = 5..$

$$\begin{array}{r} 20 \\ \hline = 36 \\ : \\ : \end{array}$$

$\frac{1}{4}$ od 2 tisočev ni 1 celi tisoč. — Koliko je $\frac{1}{4}$ od 23 s.? Kolikokrat je 4 v 23 s.? — 500krat 4! (5krat 4 s. = 20 s.) — 20 s. zapišemo pod stotice in odštejemo; ost. 3 s. — 3 s. izpremenimo v desetice

Računi tudi tako a) 4 v 1 296, 28 964 b) $\frac{1}{5}$ od 735, 8 305.

$$7. 18,5,36 : 7 = 26..$$

$$\begin{array}{r} 14 \\ = 45 \\ \vdots \end{array}$$

7 v 18 je 2krat, 2krat 7 je 14;
ost. 3, pripišem 5; 7 v 45 je 6krat
i. t. d.

$$8. a) 8 \vee 56\,192, 340\,176, 448\,595$$

$$b) 7 \vee 672\,063, 35\,049, 45\,000$$

$$9. \text{ Razdeli na 9 enakih delov } 30\,681, 855\,063, 43\,596!$$

$$10. 9,8,15 : 5 = 19..$$

$$\begin{array}{r} 48 \\ \vdots \end{array}$$

Računi tudi: 5 v 9 je 1krat,
1krat 5 je 5 in 4 je 9; 8 doli (prip. 8)
i. t. d.

$$a) 3, 4 \vee 12\,924;$$

$$b) 5, 6 \vee 99\,360$$

Računi le na krajši način:

$$11. a) 2\,486, 25\,730, 4\,375 : 2$$

$$b) \frac{1}{3} (\frac{2}{3}) \text{ od } 36\,543, 27\,411, 50\,025$$

$$c) 60\,352, 91\,076, 21\,006 : 4$$

$$d) 5\,K \vee 3\,405\,K, 71\,300\,K$$

$$e) \frac{1}{6} (\frac{5}{6}) \text{ od } 2\,316\,kg, 9\,432\,kg, 4\,536\,kg, 5\,046\,kg$$

$$f) 7\,m \vee 3\,206\,m, 9\,002\,m, 21\,504\,m, 82\,004\,m$$

$$g) \text{ Razdeli na 8, 9 enakih delov } 11\,016\,K, 17\,064\,K.$$

12. Uradnik ima na leto plače 4 860 K; koliko mu pride na $\frac{1}{2}$ leta? Koliko na mesec?

13. Hišni posestnik dobiva na leto najemščine 3 680 K; koliko vsako četrto leta?

✓ 14. Nekdo kupi posestvo za 23 850 K; $\frac{2}{3}$ kupa plača takoj, ostanek pa v 5 enakih obrokih. a) Koliko plača takoj? b) Koliko je vsak obrok?

15. 7 920 K dedšine je razdeliti tako, da dobodo 3 bratje ranjkega vsak po $\frac{1}{4}$, ostanek pa 5 otrok že umrle sestre, vsak enako. a) Kolik je delež vsakega brata? b) Koliki so deleži otrok?

16. Kmetija je dajala čistega donaška 5 let zaporedoma: 280 K, 346 K, 295 K, 328 K, 201 K; koliko poprečno na leto?

✓ 17. Hišni gospodar je dobival najemščine 4 leta po 1 250 K, 3 leta po 1 060 K, 2 leti po 1 040 K; koliko nese hiša poprečno na leto?

18. Koliko tednov in dni šteje *a)* navadno, *b)* prestopno leto? — Kateri dan tedna je bilo letos novo leto? Kateri dan bo prihodnje leto? Črez 2, 3, 4 leta? Zakaj tako? Kateri prazniki in svetniki se premičejo tudi tako kakor novo leto?

19. Leta, ki jim je letnica razdelna s 4, so prestopna leta — druga leta so navadna leta. — Poskusi katera od naslednjih let so prestopna in katera navadna leta: l. 1906., l. 1907., l. 1908., l. 1911., l. 1912.! —

Delitelj dva ali večmestno število.

$$1. 49,56 : 12 = 4..$$

$$\begin{array}{r} 48 \\ \hline \vdots \end{array}$$

12 v 49? 12 v 49 je približno
tolikokrat, kakor 10v40 ali 1 d. v 4 d....
Kaj dobiš, ako dividiraš stotice?
400krat 12!...

Računi tudi tako:

$$a) 792, 3872 : 11 \quad c) 1653, 3515 : 19 \quad 19 \text{ je približno?}$$

$$b) 5002, 5904 : 82 \quad d) 2016, 11088 : 48 \quad 48 \text{ je približno?}$$

$$2. 16926 : 13 = 1..$$

$$\begin{array}{r} 13 \\ \hline \vdots \end{array}$$

13 v 16 je 1krat; 1krat 3 je 3,
1krat 1 je 1....

$$3. a) 2640 : 11$$

$$4557 : 21$$

$$26048 : 32$$

$$11289 : 53$$

$$b) 6156 : 19$$

$$11745 : 29$$

$$16497 : 39$$

$$24070 : 58$$

$$c) 8693 \text{ kg} : 19$$

$$\checkmark 6930 \text{ kg} : 25 \text{ kg}$$

$$\checkmark 3468 \text{ m} : 17$$

$$12336 \text{ m} : 16 \text{ m}$$

$$d) 11088 \text{ ur} : 24$$

$$\checkmark 1374 \text{ ur} : 24 \text{ ur}$$

$$\checkmark 15192 \text{ K} : 36$$

$$24192 \text{ K} : 36 \text{ K}$$

$$165 - 18 \times 9 \text{ ali krajše } 165 - 18 \times 9$$

$$\begin{array}{r} 162 \\ \hline \end{array}$$

$$= 3$$

$$\begin{array}{r} 165 - 18 \times 9 \\ \hline \end{array}$$

$$= 3$$

$$a) \text{ Računi na oba načina } 189 - 28 \times 8, \quad 250 - 25 \times 9$$

$$b) \text{ Računi le krajše: } 317 - 54 \times 5, \quad 282 - 62 \times 4. \quad \text{—}$$

Odštej 47 $\times$ 7 desetice od 580 desetice! 34 $\times$ 4 stotice od 158 stotice!

82 $\times$ 6 tisočev od 545 tisočev!

$$4. \ 5313 : 23 = 231$$

$$= 71$$

$$= 23$$

$$==$$

2krat 23 stotic odštej takoj od 53 stotic;
 3 " 23 desetice " " " 71 desetice;
 1 " 23 ednice " " " 23 ednice!

$$5. \ a) \ 34\ 447 : 49$$

$$87\ 609 : 29$$

$$76\ 005 : 69$$

$$10\ 000 : 19$$

$$b) \ 5\ 043 : 41$$

$$30\ 964 : 71$$

$$368\ 751 : 92$$

$$21\ 864 : 83$$

$$c) \ 4\ 674 \ kg : 38$$

$$20\ 880 \ K : 48$$

$$7\ 927 \ kg : 56 \ kg$$

$$3\ 278 \ l : 56 \ l$$

$$d) \ 50\ 140 \ K : 46$$

$$16\ 974 \ K : 55 \ K$$

$$13\ 365 \ m : 94$$

$$10\ 000 \ m : 25 \ m$$

6. Na 75 a je posadil posestnik 11 550 smrekovih sadik; koliko poprečno na 1 a?

7. Za travnik, ki meri 95 a, je dal kmet 3 610 K; po čem je plačal a? Koliko je ha?

8. Nekdo ima na leto 2 220 K; koliko mu pride na mesec?

9. V koliko sodčkov à 25 l se potoči 54 hl piva?

10. Koliko stopnjic, visokih po 14 cm, je treba za 11 m 34 cm visoke stolbe?

11. Meseca decembra je porabila gospodinja 14 q premoga; koliko kg na dan? Koliko je dala za kurjavo, ako je plačala q po 2 K 20 h?

12. Korak odraslega človeka (vojaški korak) računimo 75 cm; koliko korakov naredi mož, ki prehodi 1 km? — Koliko korakov so naredili vojaki, ki so šli 18½ km daleč?

13. Računi tako, da podpišeš in odšteješ vsak del deljenca, pa tudi tako, da vsak del deljenca odšteješ takoj:

$$a) \ 10\ 710 : 315 \quad b) \ 35\ 554 : 613 \quad c) \ 337\ 203 : 543$$

$$11\ 707 : 509 \quad 12\ 768 : 304 \quad 15\ 635 : 125$$

14. V naslednjih računih odštej takoj vsak del deljenca:

$$a) \ 43\ 734 : 222 \quad b) \ 25\ 635 : 916 \quad c) \ 63\ 252 : 1\ 506$$

$$6\ 015 : 305 \quad 149\ 000 : 812 \quad 76\ 860 : 2\ 135$$

$$163\ 419 : 519 \quad 400\ 321 : 591 \quad 600\ 348 : 7\ 174$$

$$140\ 760 : 409 \quad 537\ 210 : 635 \quad 98\ 064 : 2\ 043$$

15. Uradnik ima na leto 4380 K plače; koliko mu pride na dan?

16. Nekdo ima letnih dohodkov 2870 K; za stanovanje plača 460 K, za obleko izda 240 K, za druge potrebščine 225 K in 120 K prihrani. Koliko potrebuje poprečno na dan za živež?

17. Na njivi, ki meri 2 *ha* 5 *a*, je nakosil kmet celo leto 123 *q* (suhe) detelje; koliko detelje je zrastle poprečno na 1 *a*? Koliko detelje je pridelal na 1 *ha*?

18. Na travniku, ki meri 4 *ha* 25 *a*, se je pridelalo celo leto 153 *q* sena; a) koliko *kg* na 1 *a*? b) koliko *q* na 1 *ha*?

19. Na 2 *ha* 25 *a* je pridelal kmet 45 *hl* pšenice in 63 *q* pšenične slame; a) koliko *l* zrnja in koliko *kg* slame je zrastle na 1 *a*? b) koliko *hl* zrnja in koliko *q* slame na 1 *ha*?

20. 1900. l. se je rodilo na Kranjskem 18315 oseb, a umrlo jih je 12514; koliko se jih je rodilo, koliko jih je umrlo poprečno na dan?

21. Najhitrejši vlak, ki vozi z Dunaja skozi Gradec in Ljubljano v Trst, prevozi to 588 *km* dolgo progo skoraj v 12 urah; koliko *km* prevozi v 1 uri?

22. Koliko dni in ur bi se vozili s tem vlakom skozi središče zemlje na nasprotno stran, ako računimo zemeljski premer 12730 *km*?

23. V koliko dneh bi dospeli na mesec, ki je od zemlje oddaljen 384000 *km*?

24. V koliko letih bi prišli na solnce, ki je od zemlje oddaljeno 149 000 000 *km*? — Koliko človeških rodov bi prešlo med tem, ako računimo za 1 rod 33 let?

Delitelj ima z desne ničle.

$$1. \ a) \ 56,0 : 1,0 \quad 4 \text{ d. v } 56 \text{ d.} \quad b) \ 84,0 : 4,0 \quad 4 \text{ d. v } 84 \text{ d.}$$

$$56,3 : 1,0 \quad 84,7 : 4,0$$

$$2. \ a) \ 970, 1060, 5440 : 10 \quad b) \ 1258, 7904, 13063 : 10$$

$$3. \ a) \ 6300, 31500, 39680 : 30, 60, 90$$

$$b) \ 6029, 3205, 13423 : 30, 50, 70$$

Kako razdelimo število z 10? Kako razdelimo število z 20, 30, ... 90?

4. Pretvori v *dkg* (*dkg* in *g*) 240 *g*, 3520 *g*, 1235 *g*, 4065 *g*!

5. Izpremeni *a*) v ure (ure in minute) 540, 1020, 915 minut! *b*) v minute (minute in sekunde) 480, 735 sekund!

6. $6720 : 120$ $8370 : 310$ $8824 : 490$ $34728 : 620$
 $5670 : 210$ $91460 : 340$ $6965 : 290$ $148576 : 830$

7. *a*) $26_{\text{L}}00 : 1_{\text{L}}00$ 1 s. v 26 s. *b*) $42_{\text{L}}00 : 3_{\text{L}}00$ 3 s. v 42 s.
 $26_{\text{L}}35 : 1_{\text{L}}00$ $42_{\text{L}}27 : 3_{\text{L}}00$

8. *a*) 1300 *l*, 4000 *l*, 9740 *l*, 2615 *l* : 100 *l*; *b*) 2600, 23065 : 100; *c*) 415 *a*, 618 *a*, 1603 *a* : 100 *a*; *d*) 8900 *h*, 11520 *h*, 30064 *h* : 100 *h*.

9. Pretvori:

a) v K (K in h) 3460 h, 3600 h, 2760 h, 12360 h;
 3460 h je toliko K, kolikorkrat je 100 h v 3460 h t. j. (34_L60)
 134 K 60 h.

b) v *a* (*a* in *m*²) 16300 *m*², 2380 *m*², 9007 *m*²;
c) v *ha* (*ha* in *a*) 427 *a*, 835 *a*, 7040 *a*, 5075 *a*;
d) v *q* (*q* in *kg*) 15000 *kg*, 7009 *kg*, 8430 *kg*;
e) v *hl* (*hl* in *l*) 1600 *l*, 7435 *l*, 905 *l*, 1230 *l*.

10. 13600, 45800 : 200; 4200, 45900 : 300; 68800 : 800;
 27840 : 900; 142569 : 4500; 41316 : 2300.

Kako delimo s številom, ki ima z desne 2 ničli?

11. *a*) $14_{\text{L}}000 : 1_{\text{L}}000$ 1 t. v 14 t. *b*) $32_{\text{L}}000 : 4_{\text{L}}000$ 4 t. v 32 t.
 $14_{\text{L}}205 : 1_{\text{L}}000$ $32_{\text{L}}507 : 4_{\text{L}}000$

12. 26000, 115000, 5600, 9034, 320046 : 1000

13. Izpremeni:

a) v *kg* (*kg* in *g*) 8400 *g*, 7963 *g*, 12061 *g*;
b) v *km* (*km* in *m*) 80000 *m*, 19420 *m*, 65350 *m*.

14. 2520000 : 1000, 2000, ... 9000.

Kako delimo s številom, ki ima z desne 3 ničle?

15. Izračuni, koliko *m*² meri kvadrat, čegar stranica je dolga 1 *km*! (*km*²). *a*) Koliko *a* je 1 *km*²? *b*) Koliko *ha*

je 1 km^2 ? — Označi v šolskem obližju 4 točke, ki so oglišča km^2 ?

16. Gospodar je prikupil svojemu posestvu $4\frac{1}{2} \text{ ha}$ sveta za 7650 K; po čem je plačal a ?

17. 7 a 60 m^2 sveta za stavbišča se je prodalo za 9120 K; koliko je 1 m^2 ?

18. 3 prašiči so tehtali 355 kg; koliko so veljali, ako je bil kg žive vage po 82 h?

19. Koliko je dal mesar za par volov, težkih 13 q 25 kg, ako je plačal kg žive vage po 66 h?

20. Mesar je ponujal počrez za par volov 800 K, kmet pa jih je rajši prodal na živo vago kg po 64 h. Kako je kmet opravil, ako so tehtali voli 12 q 30 kg?

21. Na koliko voz pojde 21700 opek, ako se jih deva na voz poprečno 450?

22. Tovorni vagon je težak 7990 kg, nositi more 15750 kg, naklada se mu k večjemu 15000; izrazi te teže v q in kg!

23. Kolik je milijon! — V 1 l dobre mere gre kakih 350 lešnikov. (Prepričaj se!) Koliko hl in l je 1000000 lešnikov?

24. Kolik je bilijon! — V 1 l gre do 26000 pšeničnih zrn. — a) Koliko zrn gre v 1 hl? b) Koliko hl je treba za 1000000000000 zrn? Na Kranjskem se ne pridela najbrže nobeno leto 300000 hl pšenice. Ali pridela cela Kranjska kedaj na leto 1 bilijon pšeničnih zrn?

II. Računanje z decimalnimi števili.

1. Pojem decimalnih števil; napisovanje in čitanje.

a) Desetine (dn.), stotine (sn.), tisočine (tn.).

1. Na koliko delov moraš razdeliti 1 m, da dobiš 1 dm? Koliki del 1 m je 1 dm? Kako rečemo mesto 10. del m?

Kako se imenuje 1 del, ako razdelimo celoto na 10 enakih delov? Koliko dn. ima 1 cela (cl.)?

2. Koliko dn. je 2 cl., 5 cl., 4 cl. 5 dn., 3 cl. 7 dn.?

3. Koliko cl. (cl. in dn.) je 10 dn., 30 dn., 25 dn., 63 dn., 47 dn.?

4. $2\text{ cl. } 4\text{ dn.} = 2'4$, $9\text{ dn.} (= 0\text{ cl. } 9\text{ dn.}) = 0'9$.

Cele ločimo od desetini s piko, ki jo postavimo ednicam z desne od zgoraj. Piko imenujemo **decimalno piko**; števila $2'4$, $0'9$, . . . **decimalna števila**.

5. Zapiši 3 cl. 5 dn., 12 cl. 4 dn., 0 cl. 6 dn., 5 dn., 8 dn.!

6. Čitaj $2'4$, $14'5$, $203'6$, $0'9$, $0'3$!

7. Zapiši a) v m z decimalnim številom $3\text{ m } 4\text{ dm}$, $6\text{ m } 5\text{ dm}$, 8 dm ; — b) v dm z decimalnim številom 2 dm , 3 cm , $5\text{ dm } 6\text{ cm}$, 16 cm , 35 cm , 46 cm !

8. $0'1\text{ m} (= 1\text{ dm})$ razdelimo na 10 enakih delov. Koliko takih delov pride na 10 dn. $m (= 1\text{ m})$? Kako se imenuje tedaj vsak tak del? Koliko stotin m je $0'1\text{ m}$, koliko 10 dn. $m (= 1\text{ m})$? Koliko stotin ima 1 desetina? Koliko stotin ima 1 cela?

9. Koliko sn. je 3, 5, 6, 10 dn., — 2 dn. 5 sn., 4 dn. 7 sn., 6 dn., 3 dn.?

10. Koliko dn. je 20, 40, 70, 100 sn.? — Koliko dn. in sn. je 15 sn., 26 sn., 38 sn.?

11. $2\text{ cl. } 3\text{ dn. } 5\text{ sn.} = 2'35$, $2\text{ dn. } 7\text{ sn.} = 0'27$, $5\text{ cl. } 7\text{ sn.} = 5'07$.

Na katero mesto za decimalno piko pišemo desetine? Na katero stotine? Kaj zapišemo pred decimalno piko, če nimamo nič celih? Kaj na mesto desetini, če ni nič desetini?

Kako se imenujejo števila $2'35$, $0'27$, $5'07$?

12. Zapiši 6 cl. 2 dn. 5 sn., 15 cl. 6 dn. 3 sn., — 5 dn. 7 sn., 2 dn. 8 sn., — 12 cl. 4 sn., 105 cl. 6 sn., — 6 sn., 3 sn., 5 sn.!

13. Čitaj $4'32$, $26'75$, — $8'03$, $105'06$, — $0'36$, $0'89$, — $0'06$, $0'09$! $15\text{ cl. } 27\text{ sn.} = 15\text{ cl. } 2\text{ dn. } 7\text{ sn.} = 15'27$, $36\text{ sn.} = 0\text{ cl. } 3\text{ dn. } 6\text{ sn.} = 0'36$.

14. Razstavi na cele, desetine in stotine ter zapiši 9 cl. 26 sn., 20 cl. 36 sn., 15 sn., 92 sn.!

5'32 : 5 cl. 3 dn. 2 sn. ali 5 cl. 32 sn.

15. Čitaj tudi tako 15'36, 406'96, — 0'37, 0'98, — 27'06, 0'05!

16. Čitaj najprvo cl. záse in sn. záse, potem pa cl., dn. in sn. záse 7'34, 15'96, — 0'27, 0'94, — 35'05, 46'08, 0'06!

Koliko mest moraš zapisati za decimalno piko, kadar izgovoriš v številu stotine?

Koliki del $1 m^2$ je $1 dm^2$? Koliko $dm^2 = 0'1 m^2$?

17. Zapiši v m^2 z decimalnim številom $1 dm^2$, $3 dm^2$, $7 dm^2$, — $15 dm^2$, $19 dm^2$, $85 dm^2$, — $115 dm^2$, $204 dm^2$, $345 dm^2$, $415 dm^2$!

18. Čitaj v m^2 in dm^2 $4'5 m^2$, $2'7 m^2$, $6'32 m^2$, $0'75 m^2$, $0'06 m^2$!

Koliki del $1 dm^2$ je $1 cm^2$? Koliko cm^2 je $0'1 dm^2$?

19. Zapiši v dm^2 z decimalnim številom $15 cm^2$, $28 cm^2$, $80 cm^2$, $9 cm^2$, $7 cm^2$, $705 cm^2$, $104 cm^2$!

Koliki del $1 a$ je $1 m^2$? Koliko m^2 je $0'1 a$?

20. Dvorišče meri $2'3 a$, $4'52 a$, $3'08 a$; koliko je to v m^2 ?

21. 4 stavbišča so $340 m^2$, $525 m^2$, $849 m^2$, $704 m^2$; koliko je to a ?

22. Koliki del $1 ha$ je $1 a$? Koliko a je $0'1 ha$?

23. Kmetija ima $6 ha$ $25 a$ njiv, $2 ha$ $40 a$ travnikov, $3 ha$ $5 a$ senožeti, $45 a$ vrta, $14 ha$ $4 a$ gozda; zapiši te mere v ha z decimalnim številom!

24. Izpremeni v a $7'52 ha$, $0'50 ha$, $3'06 ha$!

25. $0'01 m$ ($= 1 cm$) razdelimo na 10 enakih delov. Koliko takih delov pride na 100 sn. m ($= 1 m$)? Kako se imenuje tedaj vsak tak del?

Koliko tisočin ima 1 stotina, koliko 1 desetina, koliko 1 cela?

26. Koliko tn. je 4, 7, 6 sn., — 1, 4, 9 dn., — 2 dn. 4 sn., 7 dn. 5 sn.?

27. Izgovori v dn., sn. in tn. 425 tn., 517 tn., 608 tn., 506 tn., 23 tn., 87 tn. 35 tn.!

28. 5 cl. 6 dn. 3 sn. 2 tn. = 5'632,

(0 cl.) 7 dn. 0 sn. 5 tn. = 0'705.

Na katero mesto za decimalno piko pišemo desetine, na katero stotine, tisočine? Kaj zapišemo, kadar nimamo ali nič celih ali nič desetih ali nič stotin? Kako se imenujejo števila 5'632, 0'705, ...?

29. Zapiši a) 15 cl. 6 dn. 2 sn. 7 tn., 82 cl. 4 dn. 7 sn. 5 tn., 4 cl. 8 dn. 6 tn., 9 cl. 6 sn. 3 tn., 8 cl. 9 tn. — b) 5 tn. (= 0 cl. 0 dn. 0 sn.), 27 tn., 67 tn., 315 tn., 706 tn., 465 tn., 9 cl. 7 tn., 9 cl. 7 tn., 106 cl. 48 tn., 9 cl. 706 tn.!

30. Čitaj najprvo cl., dn., sn. in tn. záse, potem pa cl. záse in ostalo v tn.: 7'365, 18'095, 36'804, 47'009, 605'094!

Koliko mest moraš zapisati ze decimalno piko, ako izgovoriš v številu tisočine?

31. Zapiši v *m* z decimalnim številom a) 3, 9, 6 mm; b) 27, 59, 97 mm; c) 316, 707, 710 mm; d) 1 mm, 17 mm, 2 m 39 mm, 3 m 580 mm.

32. Čitaj v *m* in *mm* 1'365 m, 2'705 m, 0'075 m, 1'055 m! Koliko del 1 km je 1 m? Koliko m je 0'1 km, 0'01 km?

33. Koliko *m* je 4'3 km, 2'43 km, 0'725 km?

34. Zapiši v *km* z decimalnim številom 4 125 m, 3 060 m 345 m, 400 m 800 m!

b) Razmerje med celimi in decimalnimi števili; desettisočine (dtn.), stotisočine (stn.) ...

1. 10. del	{	1 tisoča	= 1 stotica	1 tisoč	= 10 stotic
		1 stotice	= 1 desetica	1 stotica	= 10 desetic
		1 desetice	= 1 ednica	1 desetica	= 10 ednic
		1 ednice	= 1 desetina	1 ednica	= 10 desetih
		1 desetine	= 1 stotina	1 desetina	= 10 stotin
		1 stotine	= 1 tisočina	1 stotina	= 10 tisočin

Desetine, stotine, tisočine nadaljujejo cela števila od ednic nazaj, po zakonu da je vsaka enota nižjega reda 10. del enote višjega reda ali 10 enot nižjega reda, 1 enota višjega.

2. Misli si tisočino razdeljeno na 10 enakih delov! Koliko takih delov pride na 1000 tn. (= 1 cela)? Kako se imenuje tedaj 1 tak del? Za tisočicami niže (na 4. mestu za decimalno piko) so desettisočine.

3. Koliko desettisočin je 1 tisočina? 1 stotina? 1 desetina?

4. Zapiši 17 cl. 5 dn. 3 sn. 8 tn. 4 dtn., 9 cl. 4 dn. 5 sn. 0 tn. 8 dtn., — 5 cl. 4 325 dtn. (= 5 cl. 4 dn. 3 sn. 2 tn. 5 dtn.), 7 cl. 8025 dtn., 15 cl. 465 dtn., 2 106 dtn., 405 dtn., 89 dtn., 35 dtn., 7 dtn.!

5. Čitaj najprvo cl., dn., ... dtn. záse, potem pa cele záse in ostali del v dtn.: 3'7 653, 18'0964, 29'3046, 0'0739, 0'0026!

Koliko mest moraš zapisati za decimalno piko, kadar izgovoriš v številu desettisočine?

6. Misli si desettisočino razdeljeno na 10 enakih delov! Koliko takih delov pride na 10 000 desettisočin (= 1 celi)? Kako se imenuje 1 tak del? Za desettisočinami niže (na 5. mestu za decimalno piko) so stotisočine.

Koliko stotisočin je 1 desettisočina? 1 tisočina? 1 stotina? 1 desetina?

7. Zapiši števila v 5. še enkrat, dostavi vsakemu izmed njih z desne eno številko ter čitaj najprvo cl. dn. ... stn. záse, potem pa cele záse in ostali del v stn.!

2. Seštevanje.

(Ustno.)

1. $13\cdot26\text{ K} + 7\text{ K}, 14\text{ K}, 30\text{ K}$

2. $5\cdot4\text{ dm} + 0\cdot6\text{ dm}, 0\cdot9\text{ dm}$

3. $1\cdot25\text{ hl} + 0\cdot50\text{ hl}, 0\cdot45\text{ hl}$

4. $5\cdot40\text{ q} + 2\cdot50\text{ q}, 0\cdot65\text{ q}$

5. $4\cdot520\text{ kg} + 1\cdot200\text{ kg}, 2\cdot600\text{ kg}$

6. $2\cdot4\text{ km} + 0\cdot8\text{ km}, 4\cdot6\text{ km}$

7. Kupna cena *hl* vina je bila 36'4 K, dobička pri *hl* 6'4 K; kolika je bila prodajna cena?

8. Kupna cena *m* sukná je 7'35 K; izračuni prodajno ceno, ako hoče prodajalec imeti 1'25 K dobička!

9. Prodajalec daje blago *m* po 4'46 K in sicer 1'40 h pod kupno ceno; po čem je plačal sam *m*?

10. Gospodinja kupi v mesesu enkrat 6'5 *l*, drugikrat 4'6 *l* petroleja; koliko skupaj?

11. Mlekarica je prinesla na trg mleko v 2 posodah; v eni ga je bilo 10'5 *l*, v drugi 8'4 *l*. Koliko v obeh posodah?

12. Kmet ima 12'80 *ha* polja; koliko polja ima potem, ako poseka gozd, ki meri 2'20 *ha* in izpremeni prostor v njive?

(Pismo.)

1. 37'9	7 dn. in 6 dn. je 13 dn. in 9 dn. je 22 dn. — t. j.
24'6	2 cl. in 2 dn.; 2 dn. zapišemo pod dn., cele prištejemo
15'7	celim i. t. d.

2. Računi tudi tako:

8'43 <i>m</i>	9'56 K	527'94 K
16'75 „	16'73 „	300'38 „
7'68 „	85'09 „	68'07 „
19'29 „	20'06 „	703'64 „

Tudi v *m* in *cm*.

Tudi v K in h.

3. 75'342	6 in 5 je 11 in 2 je 13; 1.	4'325 <i>kg</i>	8'006 <i>kg</i>
4'045	1 in 7 je 8 i. t. d.	6'705 „	3'258 „
0'876		0'697 „	0'098 „

Zneske tudi v *kg* in *g*.

$$4. 72'305 + 0'495 + 117'362$$

$$5'731 + 0'965 + 4'321 + 0'870$$

Kako podpišemo decimalna števila, kadar jih hočemo sešteti? V čem se razlikuje seštevanje decimalnih števil od seštevanja celih števil?

5. Izpremeni v decimalno število višje vrste in seštej:

$$a) 65 \text{ a } 40 \text{ m}^2$$

$$b) 85 \text{ a } 18 \text{ m}^2$$

$$8 \text{ „ } 96 \text{ „}$$

$$19 \text{ „ } 37 \text{ „}$$

$$13 \text{ „ } 4 \text{ „}$$

$$94 \text{ „ } 9 \text{ „}$$

$$7 \text{ „ } 46 \text{ „}$$

$$46 \text{ „ } 37 \text{ „}$$

$$c) 8 \text{ ha } 6 \text{ a} + 2 \text{ ha } 39 \text{ a} + 15 \text{ ha } 64 \text{ a}$$

$$d) 4 \text{ km } 320 \text{ m} + 14 \text{ km } 500 \text{ m} + 3 \text{ km } 450 \text{ m}$$

$$e) 25 \text{ l } 6 \text{ dl} + 83 \text{ l } 9 \text{ dl} + 14 \text{ l } 3 \text{ dl}$$

$$f) 7 \text{ kg } 420 \text{ g} + 3 \text{ kg } 500 \text{ g} + 620 \text{ g}$$

6. Primerjaj gledé vrednosti 15 m in $15'0 \text{ m}$, $20'4 \text{ K}$ in $20'40 \text{ K}$, $6'45 \text{ kg}$ in $5'450 \text{ kg}$! — Kaj je razvideti iz teh primerov z ozirom na 0 z desne pri decimalnem številu?

7. Dopolni vsak seštevanec na 3 decimalke in seštej:

$$a) 18'793 + 5'46 + 120'8 \quad b) 9'4 + 0'8 + 7'632.$$

8. Dopolni sštevance na enako število decimalnih mest in seštej, seštej pa tudi ne da bi dopolnil:

$$a) 18'3402 + 7'34 + 18'9 \quad b) 0'46 + 225 + 7'3406 + 9'4.$$

9. Računi ne da bi dopolnil:

	a)	b)	c)	d)	e)
f)	45'273	+ 430'28	+ 2'695	+ 115'8	+ 3'689
g)	8'3	+ 26'345	+ 14'31	+ 0'678	+ 9'034
h)	109	+ 30'5	+ 0'964	+ 6'73	+ 12'06
i)	407'24	+ 43'9	+ 9'734	+ 15'6878	+ 10'3694
k)	15'3	+ 205	+ 7'32	+ 8'2156	+ 28

10. Izpremeni v višjo vrsto decimalnega števila ter izračuni:

$$a) 420 \text{ K } 50 \text{ h} + 635 \text{ K } 78 \text{ h} + 79 \text{ K } 46 \text{ h}$$

$$b) 85 \text{ kg} + 12 \text{ q } 90 \text{ kg} + 5 \text{ q } 63 \text{ kg}$$

$$c) 75 \text{ kg } 305 \text{ g} + 6 \text{ kg } 200 \text{ g} + 945 \text{ g}$$

$$d) 4 \text{ km } 806 \text{ m} + 19 \text{ km} + 950 \text{ m}.$$

11. Izračuni prodajno ceno:

kupna cena	 14'45 K	16'32 K	96'35 K
dobiček	 2'91 „	2'46 „	12'8 „

12. Izračuni kupno ceno:

prodajna cena... 16 K 20 h 14 K 30 h 42 K 50 h
 izguba..... 2 „ 25 „ 1 „ 95 „ 2 „ 40 „

13. Postrežček je zaslužil 7 dni v tednu 5 K 27 h, 4 K 35 h, 6 K, 3 K 95 h, 3 K 80 h, 5 K 87 h, 2 K 15 h; koliko skupaj?

14. Cerkev je dobila 3 nove zvonove; veliki tehta 471'7 *kg*, srednji 265'5 *kg* in mali 146'8 *kg*. Koliko vsi skupaj?

15. Na kmetiji meri prostor, kjer stoje poslopja, 7 *a* 62 *m*², sadni vrt 65 *a* 9 *m*², njive 525 *a* 80 *m*², travniki 169 *a* 40 *m*², gozd 656 *a* 7 *m*², pašniki in senožeti 309 *a* 47 *m*²; koliko meri celo posestvo?

16. Kmetija meri 20'56 *ha*; posestnik prikupi 2'68 *ha* njiv, 3'24 *ha* gozda, 95 *a* travnika in 87 *a* vrta. Koliko meri potem?

3. Odštevanje.

(Ustno.)

1. 25'46 *m* — 9 *m*, 17 *m*, 24 *m*

2. 9'6 *dm* — 0'4 *dm*, 0'8 *dm*

3. 6'6 *km* — 4'2 *km*, 3'7 *km*

4. 8 K — 0'25 K, 0'54 K, 2'85 K

5. 12'60 *hl* — 4'20 *hl*, 0'70 *hl*

6. 50'6 *dkg* — 30'4 *dkg*, 40'7 *dkg*

7. 9'40 *g* — 2'20 *g*, 5'60 *g*

8. 8'350 *kg* — 4'300 *kg*, 5'500 *kg*

9. Kos sukna meri 35'6 *m*; koliko meri ostanek, ako se odreže 20 *m* in potem še 14'2 *m*?

10. 4'2 *kg* prekajenega mesa je tehtalo črez 2 meseca le še 3'8 *kg*; za koliko se je usušilo?

11. Kmet ima 18'4 *ha* posestva in proda proč 9'5 *ha*; koliko mu ostane?

12. Trgovec prodaja 100 *kg* sladkorja, ki stane njega 72'50 K, po 76 K; koliko ima dobička pri 100 *kg*?

13. Cena sirovemu maslu je poskočila od 1'80 K na 2'10 K à *kg*; za koliko tedaj?

14. Februarja meseca je bila cena pšenice à *q* 17'70 K, septembra 16 K; za koliko je cena odnehala?

(Pismoeno.)

		a)	b)
1.	65'89 2 sn. in 7 sn. je 9 sn.,	915'26	5946'79 K
	— 43'52 5 dn. in 3 dn. je 8 dn.	— 314'05	3823'54 „
	⋮		
2.	5'743 1 in 2 je 3, a) 78'46 b) 129'678—69'243		
	— 2'421 2 in 2 je 4, — 25'32 c) 87'4 <i>km</i> —21'7 <i>km</i>		
	⋮		

Kako zapišemo decimalna števila, kadar jih odštevamo? V čem se razlikuje odštevanje decimalnih števil od odštevanja celih števil?

$\begin{array}{r} +10 \\ 3. \ 46'4 \\ - 32'8 \\ \hline +1 \end{array}$	$\begin{array}{r} 68'3 \\ - 43'9 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 169'19 \\ - 84'34 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 207'567 \\ - 146'942 \\ \hline \end{array}$
$\begin{array}{r} +10 \\ 4. \ 25'43 \\ - 23'16 \\ \hline +1 \end{array}$	$\begin{array}{r} 7'286 \\ - 3'194 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 48 \text{ m } 45 \text{ cm} \\ - 37 \text{ m } 9 \text{ cm} \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 8 \text{ kg } 365 \text{ g} \\ - 6 \text{ kg } 182 \text{ g} \\ \hline \end{array}$
$\begin{array}{r} +10 \\ 5. \ 9'265 \\ - 6'238 \\ \hline +1 \end{array}$	$\begin{array}{r} 63'576 \\ - 9'317 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 21 \text{ km } 840 \text{ m} \\ - 8 \text{ km } 900 \text{ m} \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 5 \text{ hl } 27 \text{ l} \\ - 3 \text{ hl } 59 \text{ l} \\ \hline \end{array}$
$\begin{array}{r} 6. \ 4'03 \\ - 2'56 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 7'461 \\ - 0'947 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 29'382 \\ - 15'365 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 45'008 \\ - 26'464 \\ \hline \end{array}$
7. 1'6325—0'3469 16'3643—9'6829 25'4002—8'0437 0'6203—0'0852.			

8. Dopolni odštevanec (zmanjševanec) na toliko decimal, kolikor jih ima zmanjševanec (odštevanec) in odštej:

$\begin{array}{r} 3'546 \\ - 0'95 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 12'465 \\ - 1'5 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 25'6 \\ - 9'365 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 238 \\ - 16'436 \\ \hline \end{array}$
--	--	--	--

9. Dopolni zmanjševanec (odštevanec) tako, da bode v obeh številih enako decimalk ter odštej; odštej pa tudi, ne da bi dopolnil:

17'45 <i>m</i>	25'6 <i>km</i>	8'32 <i>kg</i>	115 K	135'76 K
— 16'3 „	— 9'74 „	5'468 „	68'35 „	129 „

10. Odštej, ne da bi dopolnil:

35'64	26'387	130'431	17'346	2'1468
— 8'3	15'69	59'6	— 9'8	— 1'94

11. 19'7	9'43	15	37	315'1
— 8'43	— 2'694	— 4'65	4'507	209'683

12. Izpremeni v decimalno število višje vrste in izračuni:

50 *m* 60 *cm* — 25 *m* 43 *cm* 15 *km* 400 *m* — 8 *km* 600 *m*

96 *m*² 5 *dm*² — 84 *m*² — 25 *dm*² 49 *a* 30 *m*² — 26 *a* 58 *m*²

13. 10'68 *m* — 97 *cm* 1'9 *m* — 985 *mm* 2'3 *m* — 1 *m* 64 *cm*
17 *ha* — 8 *ha* 69 *a* 295 K — 187 K 95 h

14. Izračuni dobiček:

prodajna cena....98 K 95 h 25 K 54 h 100 K
kupna cena.....86 „ 74 „ 24 „ 28 „ 95 K 14 h

15. Izračuni izgubo:

kupna cena.....30'85 K 42'71 K 100'06 K
prodajna cena27'96 „ 41'87 „ 96'36 „

16. V začetku meseca je imel kmet 960 K gotovine. Koliko mu ostane koncem meseca, ako kupi tekom meseca par volov za 635 K, plača davka 45 K 28 h, zavarovalnine 34 K 18 h in ima drugih izdatkov 96 K 86 h?

17. Gospod kupi na deželi 20 *a* 50 *m*² sveta. Tu si postavi hišo, ki pokriva 352 *m*², okoli hiše pusti 475 *m*² prostega prostora, iz ostalega zemljišča naredi vrt; koliko je vrta?

18. Popotnik čita na kilometrskem kamnu postaje, s katere se odpelje, 46'5 *km*, in na kilometrskem kamnu postaje, kjer izstopi 112'3 *km*; kako daleč se je peljal?

19. Nekdo vzame na posodo 456 K. Črez leto in dan vrne posojilo (= glavnico) in še 27'36 K odškodnine (= obresti) za izposojeni denar; koliko skupaj?

20. Nekdo ima izposojene 3 glavnice. Od prve dobiva 425'85 K, od druge 275'36 K, od tretje 163'87 K obresti na leto; koliko od vseh treh glavnice?

21. Za izposojenih 470 K vrne dolžnik upniku črez $1\frac{1}{2}$ leta 508'77 K; koliko je bilo obresti?

22. Posojilo od 1000 K plača dolžnik z obrestmi vred tako, da vrne črez 1 leto 695 K in 1 leto kasneje še 365'75 K; koliko je bilo obresti?

4. Množenje z 10, 100, 1000, ...

10krat:

- a) 0'1, 0'2, ... 0'9 b) 2'5 m, 7'2 dm c) 0'01, 0'02, ... 0'09
 d) 0'16, 0'54, 0'60 e) 4'5 K, 5'2 kg, 8'5 dkg
 f) 0'003 km, 5'004 km, 2'005 kg g) 0'002, 0'0005, 6'0008.

$$\begin{array}{r} 1. \quad 32'63 \times 10 \\ \hline 326'3 \end{array}$$

10krat 3 sn. je 30 sn., t. j. 3 dn. i. t. d.

Računi tudi tako 65'7, 9'65, 8'603, $15'742 \times 10$

Kako pomnožiš decimalno število z 10?

$$2. \quad 3'406, 12'5, 70'43, 0'865, 19'381, 500'9, 315'26 \times 10$$

$$\begin{array}{r} 3. \quad 2'473 \times 100 \\ \hline 247'3 \end{array} \quad \begin{array}{l} 100\text{krat } 2'473 \text{ je } 10\text{krat } 2'473 \text{ } 10\text{krat,} \\ 2'473 \times 10 = 24'73, \quad 24'73 \times 10 = 247'3. \end{array}$$

Računi tudi tako a) $15'24, 8'409, 0'7456 \times 100$

$$b) \quad 12'3, 7'5, 0'4 \times 100$$

Kako pomnožiš decimalno število s 100? Kaj storiš, ako ima množenec le 1 decimalko?

$$4. \quad \begin{array}{l} 12'53 \text{ K v h! } 1 \text{ K} = 1 \text{ h } 100\text{krat; kolikor K, toliko h } 100\text{krat;} \\ 12'55 \text{ K} = 12'53 \text{ h} \times 100 = 1253 \text{ h.} \end{array}$$

Pretvori:

- a) v h 18'43 K, 85'25 K b) v cm 4'25 m, 2'57 m, 25'6 m
 c) v cm^2 25'06 dm^2 , 87'3 dm^2 d) v dm^2 15'07 m^2 , 18'9 m^2
 e) v m^2 85'05 a, 27'5 a f) v a 2'15 ha, 50'9 ha
 g) v l 4'35 hl, 35'04 hl h) v kg 17'5 q, 7'25 q.

Kako pretvoriš mersko število višje vrste v mersko število nižje vrste, ako je pretvornik 100?

4. Kako najdeš 100. del (1 stotino) m ? 100. del je 10. del od 1 desetine.

$$825\cdot7 : 100 = 8\cdot257 \quad 825\cdot7 : 10 = 82\cdot57, \quad 82\cdot57 : 10 = 8\cdot257.$$

Računi tudi tako $526\cdot4$, $60\cdot3$, $9\cdot65$, 145 , $89 : 100$.

Kako razdeliš decimalno število s 100?

5. $206\cdot7$, $302\cdot5$, $97\cdot34$, $71\cdot05$, $36\cdot4$, $8\cdot7$, 6 , 15 , $4\cdot06$, $415\cdot100$.

6. Koliko K in h je $423\cdot8$ K, $312\cdot52$ K, $94\cdot5$ K, $106\cdot46$ K, $4\cdot3$ K : 100?

Plača li kateri od naših novcev $0\cdot008$ K = $0\cdot8$ h, $0\cdot52$ h, $0\cdot5$ h, $0\cdot46$ h, $0\cdot3$ h? — Poišči, kateri od teh zneskov so večji, kateri manjši od $0\cdot5$ h! — Pomni: Za več nego $0\cdot5$ h računimo 1 h, $0\cdot5$ h in manj od $0\cdot5$ h pa izpuščamo. — Zapiši kvocijente v 6. v K in h!

7. Na debelo stane trgovca:

a) 100 kg sladkorja K $76\cdot50$;

b) 100 kg kave K $182\cdot5$, K $198\cdot5$, K $188\cdot8$;

c) 100 kg petroleja K $29\cdot5$, K 31 ;

d) 100 kg laškega olja K 79 , K $80\cdot6$;

e) 100 kg živinjske soli K 6 ;

f) 100 kg masti K $143\cdot3$, K $147\cdot5$;

g) 100 kg slanine K $121\cdot2$, K $122\cdot4$;

} koliko 1 kg?
Cene okrajšaj na h!

8. 275 K : 100, 115 kg : 100, 80 l : 100. — 100. del od 275 K, (115 kg, 80 l, ...) imenujemo 1 odstokek (1 %, 1 procent).

Izračuni 1 % (na h) od 200 K, 500 K, $125\cdot6$ K, 1250 K, $415\cdot7$ K!

9. Kako dobiš 1 000. del (1 tisočino) m ? 1000. del je 10. del od 1 stotine.

$$4356\cdot2 : 1\,000 = 4\cdot3562 \quad 4356\cdot2 : 100 = 43\cdot562 \quad 43\cdot562 : 10 = 4\cdot3562.$$

Računi tudi tako $632\cdot5$, $85\cdot64$, 802 , $94 : 1\,000$!

Kako razdeliš decimalno število s 1 000?

10. $4465\cdot3$, $503\cdot6$, $84\cdot736$, $7\,315$ m, 638 g, $865\cdot7$ kg : 1000.

11. Razdeli z 10 000 naslednja števila: $43\,257\cdot6$, $8\,369$, 415 , $706\cdot5$!

Kako razdeliš decimalno število z 10, 100, 1 000, ...?

$$1 \text{ dm} = 0.1 \text{ m}, \quad 8 \text{ dm} = 0.8 \text{ m}; \quad 11,2 \text{ dm} = 11 \text{ m } 2 \text{ dm} = 11.2 \text{ m}.$$

1. Koliko $\left\{ \begin{array}{l} m \text{ je } 5 \text{ dm}, 45 \text{ dm}, 103 \text{ dm?} \\ dm \text{ je } 7 \text{ cm}, 24 \text{ cm}, 215 \text{ cm?} \\ cm \text{ je } 8 \text{ mm } 37 \text{ mm}, 760 \text{ mm?} \end{array} \right.$

Kako pretvoriš na kratko mero nižje vrste v mero višje vrste, ako je pretvornik 10?

$$1 \text{ h} = 0.01 \text{ K}, \quad 45 \text{ h} = 0.45 \text{ K}; \quad 34,16 \text{ h} = 34 \text{ K } 16 \text{ h} = 34.16 \text{ K}.$$

2. Pretvori v mere prve višje vrste:

- a) 15 h, 225 h, 7 135 h, b) 5 kg, 65 kg, 1 325 kg
 c) 7 l, 56 l, 875 l d) 16 cm², 870 cm², 340 cm²
 e) 7 dm², 58 dm², 235 dm² f) 15 m², 316 m², 6514 m²
 g) 8 m, 716 a, 390 a.

Kako pretvoriš na kratko mero nižje vrste v merovišje vrste, ako je pretvornik 100?

$$1 \text{ m} = 0.001 \text{ km}, \quad 315 \text{ km} = 0.315 \text{ km}; \quad 8,425 \text{ m} = 8 \text{ km } 425 \text{ m} = 8.425 \text{ km}.$$

3. Pretvori v mere prve višje vrste:

- a) 70 m, 450 m, 7 645 m b) 115 g, 480 g, 8 320 g
 c) 270 m, 760 g, 3 450 g.

Kako pretvoriš na kratko mero nižje vrste v mero višje vrste, ako je pretvornik 1000?

6. Množenje.

Množitelj celo število.

1. a) 4, 7krat 0.6, 0.8, 0.9 b) 6, 9krat 1.2, 3.1, 4.5
 c) 5, 9krat 0.03, 0.07 d) 2, 5krat 4.05, 9.08
 e) 4, 6krat 0.3 l, 2.5 l f) 3, 6krat 0.9 m, 2.4 m
 g) 4, 5krat 1.25 kg, 2.5 kg h) 8, 9krat 12.5 dkg, 8.4 dkg.

2. Koliko stane:

- a) 2 ducata (8 duc., 12 duc.) žepnih robcev à 4.5 K (6.5 K)?
 b) 3 pare (9 parov, 12 parov) nogovic à 1.2 K (1.5 K)?
 c) 5 m (15 m, 25 m) pavolnatega blaga à 1.6 K (2.4 K)?
 d) 8 m (16 m 24 m) platna à 2.5 K (2.6 K)?
 e) 6 m (18 m, 36 m) sukna à 8.5 K (10.5 K)?
 f) 4 pare (8 parov) zaves za okna à 8.5 K?

3. Jožek ima v šolo 1'5 *km* in naredi to pot sem in tje 2krat na dan; koliko pota stori na dan? — Janezek ima v šolo 2'1 *km* in hodi le 1krat na dan v šolo; koliko pota stori on na dan?

Kateri od njiju hodi več na dan in koliko več?

4. Kako daleč prideš v 5 urah, ako prehodiš na uro 4'8 *km*? Kako daleč pride dober pešec v 4 urah, če prehodi vsako uro 5'2 *km*?

5. Nekdo pošlje grozdja v 4 koških à 4'5 *kg*; koliko vsega?

$$\begin{array}{r} 1. \quad 4'62 \times 6 \\ \hline 27'72 \end{array} \quad \begin{array}{l} \text{6krat 2 sn. je 12 sn., t. j. 2 sn. 1 dn.; 2 sn.} \\ \text{zapišemo, 1 dn. prištejemo dn. i. t. d.} \end{array}$$

Računi tudi tako $15'37 \times 3$, $16'9 \times 4$, $12'06 \times 5$, $24'735 \times 7$!

Primerjaj vsakikrat število decimalnih mest v zmnožku in množencu! V čem se razlikuje množenje decimalnega števila od množenja celega števila.

$$2. \quad \underline{5'23 \times 7} \quad \begin{array}{l} \text{7krat 3 je 21 ost. 2 i. t. d.} \end{array}$$

$$\begin{array}{llll} 3. & 706'8 \times 4 & 85'37 \times 7 & 21'456 \times 5 & 0'963 \times 6 \\ & 407'5 \times 9 & 70'56 \times 5 & 3'036 \times 6 & 0'4635 \times 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{llll} 4. & 42'7 \text{ m} \times 3 & 415'23 \text{ K} \times 8 & 15'30 \text{ ha} \times 2 & 96'37 \text{ g} \times 9 \\ & 25'63 \text{ a} \times 5 & 208'50 \text{ K} \times 4 & 85'34 \text{ kg} \times 8 & 6'97 \text{ hl} \times 7 \end{array}$$

5. Kočijaž daje konju 7'25 *l* ovsa na dan; koliko na teden?

6. Mlin s 4 kamni zmelje na 1 kamnu vsak dan poprečno 4 *hl* 50 *l* žita; koliko na teden?

7. $\frac{1}{2}$ *kg* sirovega masla stane 0'86 *K*; koliko stane a) 1 *kg*? b) 3 *kg*? c) 9 *kg*?

8. Za 2 *K* kupi Anica 6'75 *m* čipek; koliko a) za 4 *K*? b) za 6 *K*? c) za 12 *K*?

9. Koliko stane 6 *m* blaga, ako se plača za 3 *m* 6'48 *K*? Koliko stane 15 *m*? Koliko 24 *m*?

10. 5 *kg* kave dobiš za 12'7 *K*; koliko plačaš za 20 *kg*, 35 *kg*?

11. Izračuni *a)* 2 % od 715 K, 639 K! *b)* 4 % od 402'76 K, 87'09 K, 36'87 K! (Zneske okrajšaj na h!)

12. Posestnik računa za streho 1240 opek. Za vse slučaje vzame 5 % opek več; koliko tedaj?

13. 45 m^2 strehe je pokriti s pločevino; koliko m^2 pločevine je treba, ako se računa za prigibke in odpadke 7 % več?

14. Seno ki leži 1 leto, se usuši za kakih 7 %; koliko tehta 27 *q* sena črez 1 leto?

15. V črnem kruhu je kakih 45 % vode; koliko vode je v hlebu, ki tehta 4 *kg*? Koliko v 20 *kg* kruha?

16. Mesto ima v začetku leta 36 500 prebivalcev, koncem leta 2 % več; koliko ljudi šteje koncem leta?

$$\begin{array}{r} 1. \quad 6'4'32 \times 40 \\ \hline 257'28 \end{array} \quad \text{40krat } 6'432 \text{ je 10krat } 6'432 \text{ 4krat i. t. d.}$$

Računi tudi tako 15'36 $\times$ 60, 215'7 $\times$ 30, 7'403 $\times$ 70, 8'046 $\times$ 50!

Kako pomnožiš decimalno število z 20, 30, 90?

$$\begin{array}{llll} 2. \quad 81'6 & \times 40 & 243'25 \text{ K} & \times 20 & 7'435 \text{ kg} & \times 70 \\ & 12'435 & \times 60 & 115'35 \text{ K} & \times 80 & 4'009 \text{ kg} & \times 50 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3. \quad 6'32'7 \times 400 \\ \hline 25 \text{ } 30'8 \end{array} \quad \text{400krat } 6'327 \text{ je 100krat } 6'327 \text{ 4krat.}$$

$$\begin{array}{llll} 4. \quad 7'2354, 0'9765 & \times 500, 6 \text{ } 000 & 2'314, 7'426 & \times 600, 7 \text{ } 000 \\ & 12'53, 120'04 & \times 400, 5 \text{ } 000 & 7'435, 602'8 & \times 800, 9 \text{ } 000 \end{array}$$

Kako pomnožiš decimalno število z 20, 200, 2000; 30, 300, 3000, ...?

$$5. \quad 35'76 \times 34$$

$$\begin{array}{ll} 30\text{krat } 35'76 = 35'7'6 \times 30 = 1072'8 & \text{Krajše } 35'76 \times 34 \\ 4 \text{ „ } 35'76 = 35'76 \times 4 = 143'04 & \hline & 107 \text{ } 28 \\ & 1215'84 & 13 \text{ } 304 \\ & & \hline & 1215'84 \end{array}$$

Računi tudi tako 17'6 $\times$ 64, 0'423 $\times$ 247, 5'064 $\times$ 306!

Primerjaj vsakokrat število decimalk v zmnožku s številom decimalk v množencu! V čem razlikuje množenje

decimalnega števila od množenja celega števila?
Kako množiš decimalno število s celim številom?

6. $4\cdot73, 24\cdot329, 6\cdot2505 \times 25$ $8\cdot45 \text{ K}, 12\cdot26 \text{ K} \times 32$

7. $56\cdot7 \text{ l} \times 15$ $5\cdot17 \text{ q} \times 19$ $4\cdot345 \text{ kg} \times 48$ $25\cdot46 \text{ a} \times 15$

8. $4\cdot342 \times 405$ $12\cdot03 \times 365$ $0\cdot6326 \times 3\,006$

9. Voznik je naložil 20 zabojev à $55\cdot2 \text{ kg}$; koliko je tehtal tovor?

10. Obitelj porabi na dan poprečno $2\cdot75 \text{ kg}$ kruha; koliko na teden? — Koliko na mesec (30 dni)?

11. Kmet računa, da je pridelal 60 *hl* krompirja; koliko *q* je to, ako tehta 1 *hl* $76\cdot5 \text{ kg}$?

12. Kočijaž kupi 15 *q* sena à $5\cdot75 \text{ K}$; koliko da zanj?

13. Gostilničar si da napraviti 6 miz in 4 ducate stolov, mize po $18\cdot5 \text{ K}$, stole po $3\cdot45 \text{ K}$; koliko mu da mizar nazaj iz 3 stotakov?

✓ 14. Mesar prodaja govedino à *kg* po $1\cdot24 \text{ K}$, teletino po $1\cdot16 \text{ K}$, svinjino po $1\cdot28 \text{ K}$ in bravino po $0\cdot76 \text{ K}$; koliko izkupi, ako prodá govedine 265 *kg*, teletine 36 *kg*, svinjine 36 *kg* in bravine 24 *kg*?

15. 1 *kg* masla dobiš za $2\cdot1 \text{ K}$; koliko plačaš za 10 *dkg*, 60 *dkg*, 50 *dkg*, 80 *dkg*?

16. 1 *kg* masti stane $1\cdot36 \text{ K}$; koliko stane 13 *dkg*, 47 *dkg*, 53 *dkg*?

17. 1 *kg* sveže slanine stane $1\cdot42 \text{ K}$; koliko 40 *dkg*, 70 *dkg*, 90 *dkg*? Koliko 67 *dkg*, 73 *dkg*, 87 *dkg* (na *h*)?

Množitelj decimalno število.

1. 1 *m* sukna stane 12 *K*; koliko 0·1 *m*? Koliko 0·6 *m*? Koliko 4·5 *m*?

2. 1 *q* živinske soli velja 6 *K*, koliko 0·09 *q*, 0·8 *q*, 3·5 *q*?

3. 1 *q* krompirja je 5 *K*; koliko je 0·01 *q*, 0·5 *q*, 3·4 *q*, 0·25 *q*?

4. Koliko stane 4'56 *hl* vina, à 43 K? Krajše $43\text{ K} \times 4'56$

4 <i>hl</i> ... 4krat 43 K =	$43\text{ K} \times 4 =$	172 K	172
0'5 „ ... 5 dn. od 43 K =	$43\text{ K} \times 5 =$	21'5 „	215
0'06 „ ... 6 sn. od 43 K =	$0'43\text{ K} \times 6 =$	2'58 „	258
4'56 <i>hl</i>	196'08 K		196'08 K

Računi tudi tako:

- a) 2'5 *q* petroleja à 26 K; b) 24'5 *q* premoga à 2'12 K;
c) 14'6 *kg* kave à 2'85 K!

5. Kaj pomeni $6'34 \times 24'7$?

Krajše $6'34 \times 24'7$

20krat $6'34 =$	$63'4 \times 2 =$	126'8	1268
4 „ $6'34 =$	$6'34 \times 4 =$	25'36	2536
7 dn. od $6'34 =$	$0'634 \times 7 =$	4'438	4438
$6'34 \times 24'7$	156'598		156'598

Kako množiš z decimalnim številom? Koliko decimalk ima zmnožek? V čem se razlikuje množenje z decimalnim številom od množenja s celim številom?

$$\begin{array}{lllll}
 6. & 2'4 \times 1'2 & 216 \times 0'4 & 218 \times 0'35 & 0'34 \times 0'9 \\
 & 218 \times 2'4 & 19'2 \times 0'7 & 15'6 \times 3'5 & 0'87 \times 6'5 \\
 & 2'5 \times 1'7 & 27'3 \times 3'4 & 25'4 \times 27'1 & 903 \times 0'089
 \end{array}$$

7. Kaj je več 63×24 ali 24×63 ? Kaj je tedaj več $6'3 \times 2'4$ ali $2'4 \times 6'3$? Kaj velja gledé vrednosti zmnožka tudi pri decimalnih številih, ako zamenjamo činitelja (faktorja)?

8. a) $3'5\text{ K} \times 2'8$ b) $18'24\text{ hl} \times 7'5$ c) $8'23\text{ kg} \times 5 \times 1$
d) $73'45\text{ m}^2 \times 7'2$ e) $1'450\text{ km} \times 0'9$ f) $14'32\text{ ha} \times 0'5$

Pri naslednjih računih okrajšaj zneske na 2 decimalki (h)!

9. Za zimsko suknjo kupijo oče $3'65\text{ m}$ sukna à $9'36\text{ K}$, krojaču plačajo $12'50\text{ K}$; koliko stane suknja?

✓ 10. Koliko dá gospa za $7'6\text{ m}$ blaga à $1'64\text{ K}$?

11. Za zavese vzame gospodinja pri vsakem oknu $6'34\text{ m}$ blaga à $1'25\text{ K}$; koliko stane blago za 6 oken?

12. Za 1 povleko pri posteljni odeji rabijo mati $1'85\text{ m}$ platna; koliko stanejo 4 povleke, ako je *m* po a) $2'20\text{ K}$, b) $1'28\text{ K}$?

13. Za povleko pri blazinici je treba 1'26 *m* platna à 1'28 K; koliko stane platno za 8 povlek?

14. V 1 rjuho gre 2'15 *m* platna à 2'40 K; koliko stane platno za $\frac{1}{2}$ ducata rjuh?

15. Koliko stane 12 brisač, ako se vzame za vsako 1'25 *m* blaga à 0'95 K?

7. Deljenje in merjenje ali dividiranje.

a. Delitelj celo število.

1. $\frac{1}{2}$ od 8 h, od 8 desetin, 0'6, 1'4, 1'8 *m*.

2. $\frac{1}{5}$ od 15 K, od 15 stotin, 0'35, 0'45, 10'5 *m*, 5'15 K.

3. $\frac{1}{4}$ od 16 *kg*, od 16 tisočin, 0'036, 0'416 *kg*, 0'408 *kg*.

4. $\frac{1}{3}$ od 3'12 K, $\frac{1}{4}$ od 8'48 K, $\frac{1}{6}$ od 12'18 *kg*, $\frac{1}{7}$ od 28'49 *kg*.

1. $35 : 4 = 8'75$ $\frac{1}{4}$ od 35 e. je 8 e., ost. 3 e.; 3 e. v dn.
 = 30 je 30 dn.; $\frac{1}{4}$ od 30 dn. je 7 dn.
 = 20 i. t. d.

Računi tudi: 4 v 35 je 8krat (8)
 4 v 30 je 7krat i. t. d.

2. Računi na oba načina 34 : 5, 127 : 5, 215 : 4, 315 : 2, 17 : 8!

Ako merimo, dobimo isti kvocijent kakor če delimo.

Računi le tako, da meriš:

3. a) 15 : 4, 17 : 5, 135 : 8 b) $\frac{1}{2}$ od 145 K

c) $\frac{3}{4}$ od 115 *hl* d) $\frac{4}{5}$ od 127 *q* e) $\frac{5}{8}$ od 315 *kg*

4. Računi a) na 1 dec. 173 : 3; b) na 2 dec. 73 : 6; c) na 3 dec. 115 : 7!

5. Računi na toliko decimalk, da dobiš še h:

a) 217 K : 6; b) 400 K : 6 — še *kg*: c) 85 *q* : 7, 36 *q* : 7 — še *g*: d) 4 *kg*, 13 *kg* : 7.

6. $26'84 : 4 = 6'71$ $\frac{1}{4}$ od 26 e. je 6 e., ost. 2 e.; 2 e.
 = 28 v dn. je 20 dn. in 8 dn. je 28 dn.;
 = 4 $\frac{1}{4}$ od 28 dn. je 7 dn. i. t. d.

Računi tudi: 4 v 26 je 6krat (6) i. t. d.

7. Računi na oba načina $\frac{1}{3}$ od 15'69, 27'09 — $\frac{1}{4}$ od 32'484, 0'884 — $\frac{1}{7}$ od 28'91 — $\frac{1}{8}$ od 72'096!

Ako merimo, dobimo isti kvocijent kakor če delimo.

Računi le tako, da meriš:

8. a) 15'085 : 5 92'16 : 9 b) 415'28 K : 4 $\frac{1}{8}$ od 0'928 *km*
 0'936 : 6 61'72 : 4 850 K 51 h : 9 $\frac{1}{3}$ od 5 *kg* 328 *g*
 c) $\frac{3}{4}$ od 3'24 *hl*, $\frac{4}{5}$ od 7 *q* 85 *kg*, $\frac{2}{3}$ od 405'81 K,
 $\frac{5}{7}$ od 28 K 49 h, $\frac{3}{5}$ od 5'25 *m*, $\frac{3}{4}$ od 15 *m* 24 *cm*.

9. 8 glav sladkorja tehta 94 *kg*; koliko poprečno 1 glava? — Koliko tehta približno poslatev od 100 glav take vrste?

10. Delavec zasluži na teden 13'5 K; koliko na dan? — Koliko 24 dni?

11. Obitelj porabi na teden poprečno 24'57 K; koliko na dan? — Koliko na mesec?

12. Posestnik nameni prostor, ki meri 17'8 *a*, za 4 enaka stavbišča. a) Koliko meri 1 stavbišče? b) Koliko je vredno vsako stavbišče, ako se računi *m*² po 5'2 K? c) Koliko je vreden ves prostor?

13. Vinogradnik je pridelal 5 let zaporedoma 12'5 *hl*, 10'4 *hl*, 11'8 *hl*, 7'6 *hl* in 6'7 *hl* vina; kolik je pridelek poprečno na leto?

14. Kmet je nakosil na svojem travniku v letih 1898. do 1903. po vrsti 42 *q*, 46 *q*, 51'5 *q* 49'5 *q*, 48'5 *q*, 43 *q* mrve. a) Koliko se nakosi na travniku poprečno 1 leto? b) Koliko je vredna mrva poprečno na leto, ako se računi *q* po 4'5 K?

15. Pešec naredi prvi dan 35'6 *km*, drugi 28'4 *km* in tretji dan 30'5 *km* pota; koliko *km* poprečno na dan?

16. Tržnega dne je bilo maslo *kg* po 2'44 K, 2'36 K in 2'40 K; kolika je bila poprečna cena?

17. Krčmar zlije 2'4 *hl* vina à 32'4 K, in 3'6 *hl* à 36'8 K; po čem je *hl* zmesi? — Po čem je *l*?

18. Kupna cena blaga je 450'32 K, dobička pri prodaji $\frac{1}{8}$ kupne cene; kolika je prodajna cena?

19. Razdeli m na 10 enakih delov, potem razpolovi še vsak del! Na koliko delov si razdelil m ? Kako se imenuje vsak del? Kako dobiš tedaj 20. del ($\frac{1}{20}$) m ?

20. Poišči na podobni način 30. del 1 m dolge črte na tabli? Kako najdeš 20. del ($\frac{1}{20}$), 30. del ($\frac{1}{30}$), ... 90. del ($\frac{1}{90}$)?

21. $4'3'6 : 2_{10} =$ 10. del (2_{10}) od $43'6$ je $4'36$; polovico od $4'36$ računimo . . . i. t. d.

22. $36'4 : 20$ $67'23 : 30$ $36'4 : 40$ $15'45 : 50$
 $64'2 : 20$ $82'56 : 30$ $6'96 : 60$ $8'28 : 90$

23. $415'20 \text{ K} : 20$ $619 \text{ K } 40 \text{ h} : 40$ $26'2 \text{ q} : 50$

24. Računi na toliko decimalk, da dobiš še l $45 \text{ hl} : 50$; še m^2 $352'7 a : 70$; še dm^2 $95'8 m^2 : 90$; še h $437'9 \text{ K} : 70$!

25. Uradnik ima na mesec 112 K plače; koliko mu pride na dan?

26. Vlak prevozi v 1 uri $17'6 \text{ km}$ ($24'5 \text{ km}$, $30'75 \text{ km}$, $42'7 \text{ km}$); koliko poprečno v 1 minuti? (Na m .)

27. Po vodovodni cevi priteka vsake $\frac{1}{2}$ ure $75'5 \text{ hl}$ vode; koliko v 1 minuti? (Na l .)

28. $98'88 : 12$ $47'953 : 79$ $113'49 : 18$ $253'8 : 36$
 $60'71 : 13$ $48'836 : 58$ $776'5 : 25$ $128'1 : 75$

29. $37 \text{ K } 44 \text{ h} : 16$; $197 \text{ km } 800 \text{ m} : 46 =$; $16 \text{ ha } 65 a : 37$

30. $112 \text{ K } 50 \text{ h} : 14$; $126 \text{ q } 95 \text{ kg} : 25$; $25 \text{ hl } 60 \text{ l} : 24$
 (kvocijente okrajšaj na 2 decimalki!)

31. Za 1 ducat žepnih robcev plačajo mati $8 \text{ K } 64 \text{ h}$.
 a) Koliko stane 1 robec; b) koliko bi stalo $1\frac{1}{2}$ ducata robcev?

32. Gospod je bil na potovanju 14 dni in je potrošil $133'5 \text{ K}$; koliko je izdal poprečno na dan?

33. Na travniku, ki meri $64 a$, je nakosil posestnik v 1 letu $34'6 \text{ q}$ mrve; a) koliko kg na $1 a$; b) koliko q zraste na $1 ha$?

34. Parnik prevozi v $\frac{3}{4}$ ure $13 \text{ km } 500 \text{ m}$; koliko poprečno v 1 minuti?

35. Razdeli m na 100 enakih delov ter vsak del še na 2 enaka dela! Koliko delov dobiš? Kako se imenuje vsak del? Kako dobiš 200. del m ?

36. Kako dobiš 200., 300., 900. del?

37. $415'6 : 100$, 200; $53'4 : 100$, 300; $640\text{ kg} : 100$, 400, 800.

38. $3'12'6 : 3,00 =$ 100. del (3,00) od $3'12'6$ je $3'126$
3. del od $3'126$

$43'6 : 200$ $9'45 : 900$ $816\text{ K} : 600$ $20\text{ t } 8\text{ q} : 400$

39. $88'2 : 70$ $234'6 : 30$ $632'4\text{ kg} : 240$ $348\text{ ha} : 160$
 $88'2 : 140$ $234'6 : 170$ $1445'5\text{ K} : 350$ $665\text{ q} : 190$

Kako razdeliš decimalno število s številom, ki ima z desne 1, 2, ničle?

40. $501'25 : 125$ $538'2 : 234$ $1815'5 : 403$
 $50'88 : 212$ $190'85 : 175$ $113'27 : 506$

41. Računi na 2 dec. $2213'2\text{ K} : 315$ $4375\text{ K } 80\text{ h} : 105$
 $194'3\text{ q} : 236$ $805\text{ a} : 207$

42. Koliko pepela je treba za pognojitev travnika, ki meri 84 a , ako se računa $4'5\text{ q}$ pepela na 1 ha ?

43. Nekdo ima 2400 K letnih dohodkov; koliko mu pride na dan?

44. Vrt, ki meri 407 m^2 , stane 538 K ; po čem je m^2 ?

b. Delitelj decimalno število.

1. a) $3\text{ m} \nmid 6\text{ m}$, $7\text{ K} \nmid 35\text{ K}$; 3 desetine $\nmid 27$, 45 , 81 desetinah.

b) $0'4 \nmid 0'8$; $0'5 \nmid 2$, $2'5$, $4'5$; $0'7\text{ m} \nmid 4'9\text{ m}$.

c) $1'2 \nmid 2'4$, $3'6$; $1'4 \nmid 2'8$; $2'4\text{ m} \nmid 4'8\text{ m}$.

2. a) $0'02 \nmid 0'08$; $0'05 \nmid 0'15$, $0'45$; $0'08 \nmid 0'64$; $0'09 \nmid 0'81$.

b) $0'25 \nmid 2$, $1'25$, $2'25$.

3. $0'006 \nmid 0'048$; $0'007 \nmid 0'063$; $0'09 \nmid 0'081$.

4. a) $51'6\ t : 4'3\ t$ ali $516\ g : 43\ g$

$51'6 : 4'3$ „ $516 : 43$

b) $54\ m : 3'6\ m$ ali $540\ dm : 36\ dm$

$54 : 3'6$ „ $540 : 36$

Kvocijent ne izpremeni svoje vrednosti, ako pomnožiš deljenec in delitelj z 10.

5. a) $39'2 : 0'4$

b) $85'5 : 1'9$

$16'8 : 0'7$

$175'5 : 2'7$

$188'8 : 0'8$

$24 : 1'6$

c) $176'4\ g : 0'4\ g$ d) $4\ dkg\ 8\ g \vee 72\ dkg$

$539'4\ a : 9'3\ a$ $2\ m\ 5\ dm \vee 42\ m\ 5\ dm$

$413'4\ m^2 : 7'8\ m^2$ $1\ K\ 40\ h \vee 119\ K$

6. Gospodinja da napraviti srajce iz kosa platna, ki meri $39\ m$; koliko bo srajce, ako se porabi za vsako $2'6\ m$?

7. Koliko oblek bo mogel narediti krojač iz $42\ m$ sukna in koliko bo še ostalo blaga, ako računa za 1 obleko $3'6\ m$?

8. Kolikokrat se zavrti kolo, ki ima v obsegu $2'5\ m$, ako preteče $200\ m$?

9. Voznik naloži počrez enkrat $1'8\ t$ premoga; kolikokrat pojde po $12\ t$?

10. a) $43'75\ K : 6'25\ K$ ali $4\ 375\ h : 625\ h$

$43'75 : 6'25$ „ $4\ 375 : 625$

b) $19\ g : 0'25\ g$ ali $1\ 900\ kg : 25\ kg$

$19 : 0'25$ „ $1\ 900 : 25$

Kvocijent ne izpremeni svoje vrednosti, ako pomnožiš deljenec in delitelj s 100.

11. a) $162 : 0'09$ b) $2\ K\ 43\ h \vee 46\ K\ 17\ h$

$153 : 0'17$ $1\ m\ 78\ cm \vee 23\ m\ 14\ cm$

$31'05 : 1'35$ $3\ hl\ 6\ l \vee 146\ hl\ 88\ l$

$854'84 : 1'42$ $4\ a\ 31\ m^2 \vee 280\ a\ 15\ m^2$

12. $36\ l$ piva dene gospod v steklenice, ki drže po $0'75\ l$; koliko steklenic mora pripraviti?

13. Koliko steklenic a $1'25\ l$ je treba za $50\ l$ kisle vode?

14. Gostilničar naroči $6\ hl$ piva v sodčkih a $0'25\ hl$; koliko sodčkov?

15. Koliko desák, širokih po 0'31 *m*, bo treba položiti drugo poleg druge v pod, ki je širok 7'44 *m*?

16. Koliko učencev more sedeti v 3 *m* 20 *cm* dolgi klopi, ako je 1 učencu odmerjene 0'65 *m* klopi?

- 17.** a) 19'584 *kg* : 1'632 *kg* ali 19 584 *g* : 1 632 *g*
 19'584 : 1'632 „ 19 584 : 1 632
 b) 34 *km* : 2'125 *km* ali 34 000 *m* : 2 125 *m*
 34 : 2'125 „ 34 000 : 2 125

Kvocijent svoje vrednosti ne izpremeni, ako pomnožiš deljenec in delitelj s 1000.

- 18.** a) 1'965 : 0'625 6'834 : 0'402 66'816 : 2'304
 20'225 : 0'809 142'834 : 4'201 117'312 : 4'512
 b) 0'125 *kg* v 2 *kg*, 4'125 *kg* v 33 *kg*, 8 *km* 425 *m*
 v 143 *km* 225 *m*.

- 19.** 19'5 : 0'78 10'8 : 0'432 16'2 *hl* : 1'35 *hl*
 42'7 : 3'05 14'28 : 0'408 72'1 *q* : 2'06 *q*
 314 *kg* 100 *q* : 8 *kg* 725 *g*, 532 *kg* 560 *g* : 5 *kg* 72 *g*.

20. Razdeli na 2 decimaliki:

$$\begin{array}{l} 25'345 : 1'4 \quad 6'36 : 7'3 \quad 13'46 : 162'5 \\ 4'12 : 2'1 \quad 15'13 : 17'2 \quad 600'4 : 512'13 \end{array}$$

21. Razdeli na 3 decimalke in okrajšaj kvocijent na 2 decimaliki:

$$\begin{array}{l} 7'04 : 1'5 \quad 7'115 : 9'2 \quad 15'3 : 21'24 \quad 51'217 : 60'02 \\ 4'59 : 0'31 \quad 0'23 : 0'13 \quad 21'3 : 1'7 \quad 3'25 : 4'1 \end{array}$$

22. Od 1 *l* mleka se dobi poprečno 3'5 *dkg* masla; koliko *l* mleka je treba za 1 *kg* masla (1 dec.)?

23. 3'85 *kg* masla stane 8'74 K. Koliko stane 1 *kg*? Koliko 75 *dkg*?

24. 3'5 *m* sukna kupiš za 26'74 K; po čem je *m*? Koliko stane 6'2 *m*?

25. Glava sladkorja, ki tehta 11'75 *kg*, stane 8'46 K; po čem je *kg*? Koliko stane 6'4 *kg*?

26. Koliko stane 3'6 *kg* mila, ako se plača za 4'5 *kg* 3'24 K?

27. Gospod naroči 3'65 *hl* vina; *hl* plača po 34 K in ima povrh še stroškov 18 K 25 h. Koliko ga stane 1 *hl*?

8. Procentni in obrestni račun.

a. Ustno.

1. a) 1 % od 100 K; b) 1 % od 200, 300, ... 1 000 K, 1 200 K, ...

1 % od 100 K je 1 K, 1 % od 200 K je 2krat 1 K = 2 K.

2. a) 1 %, 2 %, 3 %, 4 %, 5 % od 100 *kg*.

Koliko *kg* pride na 100 *kg*, ako računiš 2 %, 3 %,?

b) 2 %, 4 %, 5 % od 100 K, 100 *l*, 100 desák, ...

Procenti (odstotski) naznanjajo tudi, koliko enot pride na 100 enot.

c) 2 %, 3 %, 4 %, 5 % od 200, 300, 1 000, 1 000, 1 400 K.

2 % od 100 K sta 2 K, od 200 K 2krat 2 K = 4 K.

3. Kaj pomeni: Trгоvec je imel pri kupčiji 8 % dobička; 3 % izgube; cena je žitu odnehala za 2 %; meso se je podražilo za 3 %; od vsajenih drevesc jih je vsahnilo 12 %?

4. Nekdo plačuje od stanovanja 400 K najemnine. Koliko plačuje potem, ko mu hišni gospodar poviša najemnino za 10 %?

5. Kramar vzame pri trгоvcu v mestu za 600 K blaga; ker plača takoj, mu računi trгоvec blago za 6 % ceneje. Koliko velja blago?

6. Izmed 1 000 ljudi, ki so umrli v okraju v 1 letu, je bilo 26 % otrok do 1 leta; koliko je umrlo otrok? — Odraslih, ki so bili stari čez 70 let, je bilo med umrlimi 18 %; koliko je to? — Za jetiko jih je umrlo 16 %; koliko jetičnih je bilo med umrlimi?

b. Pismeno.

7. Prekupca stane blago 655 K, dobička ima 8 %.

a) Koliko ima dobička; b) za koliko prodá blago?

1 % je 6·55 K, 8 % 8krat 6·55 K.

8. Na stečaju se je prodalo blago, ki je stalo 860 K, v 5 % izgubo. a) Koliko je bilo izgube; b) za koliko je šlo blago v prodaj?

9. Kmet hoče kupiti travnik, ki je cenjen 845 K, ter mora položiti 10 % varščine. Koliko je to?

10. Mojster prevzame zidarska dela pri šolskem poslopju za 15 850 K in položi 5 % varščine. Kolika je varščina?

11. Žitni prekupec ima v zalogi pšenice za 2 340 K. Koliko je vredna zaloga, ako poskoči pšenici cena za 3 %?

12. Kmet ima par volov, vrednih 840 K. Koliko so voli manj vredni, ako odneha cena živini za 2 %?

a. Ustno.

1. Nekdo ima na posojilu 400 K; dolžnik mu daje od izposojenega denarja na leto 5 % odškodnine. Kolika je celoletna odškodnina?

2. Nekdo ima v poštni hranilnici vloženih 500 K, hranilnica daje na leto 3 % odškodnine. Koliko dobi vložnik čez 1 leto?

Vsota, od katere ima upnik (vložnik) užitek, se imenuje **glavnica**; donášek od glavnice **so obresti**. Obresti se napovedujejo v procentih (odstotkih). Procenti povedo, koliko K se dobiva od 100 K ali koliko stotin glavnice je donášek v 1 letu.

3. Izračuni obresti za 1 leto od:

a) 200 K, 300 K, 500 K, 1 000 K po 5 %;

b) od 600 K, 700 K, 1 200 K po 4 %!

4. Koliko je 1 % a) od 1 K (= 100 h); b) od 2 K, 8 K, 16 K, 20 K, 43 K, 85 K?

5. a) 2 % od 1 K, 3 K, 15 K; b) 3 % od 7 K, 10 K, 45 K;
c) 4 % od 1 K, 25 K, 70 K; d) 5 % od 14 K, 34 K, 72 K.

6. Obresti za 1 leto po 4 % od 100 K, 30 K, 130 K;
400 K, 45 K, 445 K; po 5 % od 410 K, 540 K, 360 K.

7. $\frac{1}{2}$ % od 400 K, 500 K, 30 K, 8 K, 140 K, 260 K.
1 % od 400 K so 4 K, $\frac{1}{2}$ % je polovica od 4 K.

8. Koliko obresti se dobiva na leto a) od 300 K, 700 K
po $4\frac{1}{2}$ %; b) 200 K, 600 K, 900 K po $3\frac{1}{2}$ %?

b. Pismeno.

9. Koliko obresti današajo glavnice:

a) 745 K, 1 517 K, 1 750 K, 243'80 K, 310'6 K po 5 %
v 1 letu;

b) 1 250 K, 2 785 K, 916'5 K, 345'25 K, 1 218'5 K po
4 % v 2 letih?

10. Izračuni obresti od glavnice:

a) 462 K, 590 K, 785 K, 1 250 K po $3\frac{1}{2}$ % za 1 leto!
1 % od 462 K 4·62 K

3 % 4·62 K $\times$ 3 = 13·86 K

$\frac{1}{2}$ % 4·62 K : 2 = 2·31 „

$3\frac{1}{2}$ % 16·17 K

b) 712 K, 920 K, 673 K, 1 460 K po $4\frac{1}{2}$ % za 2 leti!

11. Gospodarju nosi hiša na leto čistih 1 250 K. Koliko
mu ostane, ako mora iz tega plačevati obresti od 9 400 K
po 4 % in od 4 200 K po $4\frac{1}{2}$ %?

12. Kmet kupi posestvo za 8 540 K; $\frac{3}{4}$ kupa plača takoj,
od ostanka pa plačuje obresti po $4\frac{1}{2}$ %. Koliko obresti daje
na leto?

13. Nekdo podeduje posestvo, ki je vredno 8 300 K. Na
posestvu je dolga 2 350 K in 5 % obresti za 2 leti. Kolika
je dedšina?

9. Raznovrstne naloge.

1. Račun za gospoda N. v L.

		K	h
1.	Novo obleko naredil	48	60
2.	zimske hlače naredil	18	40
3.	ново deško obleko napravil	16	—
4.	zimsko suknjo popravil	6	30
5.	troje hlače popravil	3	20
skupaj...			

2. Šivilja naredi materi obleko in računa za delo 12 K, za podvleko 4 K 20 h, za trakove in čipke 4'50 K, za gumbe in druge manjše dodatke 1'20 K. Sestavi račun!

3. Mizar računa za novo omaro 48'50 K, za novo mizo 14'60 K, za popravo omare 4'50 K, škrinje 3'70 K, mize 6'30 K, za druge manjše popravke 3'20 K. Naredi račun!

4. Račun za gospo N. v L.

		K	h
1. decembra	6½ kg sladkorja à 72 h		
2. "	1¾ kg kave à 2'60 K		
5. "	1½ kg soli à 24 h		
15. "	2 l laškega olja à 1'60 K ...		
20. "	3½ kg svinjske masti à 1'68 K.		
23. "	5 kg riža à 60 h		
30. "	10 l petroleja à 40 h		
skupaj...			

5. V hiši so popravljali 3 zidarji 3½ dne à 3'60 K in so porabili 136 zidnih opek à 4 h, 34 kg cementa à 12 h in za 18'50 K fine malte. Koliko je bilo računa?

6. Leta 1883 je veljal v Ljubljani 1 kg govedine 1'12 K, teletine 0'96 K, svinjine 1'04 K; leta 1903. pa 1 kg

govedine 1'24 K, teletine 1'32 K, svinjine 1'40 K. a) Za koliko se je podražil 1 kg teh živil v 20 letih? b) Koliko je stala l. 1903. približno obitelj več govedina, teletina, svinjina nego leta 1883., ako računaš, da se je poprečno kupilo celo leto govedine 300krat à 75 *dkg*, teletine 58krat à 1'25 *kg* in svinjine 40krat à 1'25 *kg*?

7. Stavbenik plačuje zidarjem na dan po 3'80 K, strežnikom po 2'40 K, tesarjem po 3'90 K. a) Koliko mezde plačuje na dan, ako mu dela 28 zidarjev, 4 strežniki in 6 tesarjev? b) Koliko na teden?

8. Obitelj daje na leto 360 K najemščine. a) Koliko plačuje vsako četrletje? b) Koliko mora prihraniti mesečno za najemščino?

9. Za moško obleko računa krojač 3'6 *m* sukna; koliko oblek naredi iz trobe sukna, ki meri 37'6 *m*?

10. Od trobe platna, ki meri 35'4 *m*, odreže šivilja 2 ducata brisač, dolgih po 1'2 *m*. a) Koliko platna je ostalo? b) Koliko velja blago za brisače, ako je *m* po 65 h? c) Koliko stane 1 brisača, ako je bilo za delo računa od vseh 2'36 K?

11. Goveje meso je *kg* po 1'24 K, 1'32 K in 1'40 K; kolika je srednja cena?

12. Tržnega dne se je prodajalo maslo *kg* po 2'10 K, 2'20 K, 2'26 K in po 2'24 K; izračuni srednjo ceno!

13. 5 let po vrsti je imel trgovec čistega dobička 2 315'75 K, 3 210 K, 2 825'8 K, 2 995'6 K, 2 117'25 K. Kolik je čisti dobiček poprečno na leto?

14. Kmečko posestvo je donášalo 4 leta zaporedoma 516'40 K, 600 K, 495'50 K, 520'80 K čistega dohodka, peto leto pa je bilo 50 K izgube. Koliko je poprečnega letnega donaška?

15. Hišni posestnik je dobival 3 leta po 1 260 K, 2 leti pa po 1 480 K najemščine; vzdrževanje poslopja ga je stalo teh 5 let po vrsti 250 K, 175'5 K, 220'75 K, 150 K, 200 K in davka je plačal v tem času 722'5 K. Kolik je poprečno čisti dohodek na leto?

16. Žitni trgovec opusti trgovino in proda vse premično blago: 250 *q* pšenice à 18'4 K, 365'5 *q* ovsa à 13'5 K, 115 *q* fižola à 16'3 K, 1 par konj za 365 K, vozove, tehtnice, vreče in vso drugo opravo za 826'45 K. Koliko izkupi za premičnine?

17. Zemljiškemu posestniku so cenili nepremično imetje: hišo in gospodarska poslopja 4 250 K, njive 3 400, sadni vrt 1 300 K, travnike in senožeti 4 200 K, gozd 6 380 K. Kolika je cenilna vrednost nepremičnin?

18. Koliko je 75 *kg* (60 *kg*, 1 *q* 25 *kg*) pšenične moke, ako je 1 *q* 18'60 K?

19. Koliko je $3\frac{3}{4}$ *q* krompirja, ako je *q* po 5'90 K?

20. Za 4 pare otroških črevljev plačajo oče 28'2 K; koliko je izkupila prodajalka, ki je poprečno po tej ceni prodala 36 parov?

21. Gospod je potrošil na potovanju v 14 dneh 168 K; koliko mora dodati, ako namerava potovati še 8 dni?

22. Za 4 K se kupi 1 000 smrekovih sadik; koliko stane 5 800 sadik?

23. Za 80 hruškovih drevesc je dal kmet 6 K; 45 jih odstopi sosedu. Koliko dobi zanje?

24. Na prostoru od 10 *a* našteje gospodar 64 debelih smrek. a) Koliko smrek je približno v gozdu, ki meri 4 *ha* 15 *a*? b) Koliko so približno vredne smreke, ako se ceni poprečno deblo 6 K?

25. V 35 *m* dolgem plotu je 305 letov; koliko letov mora pripraviti gospodar, ako hoče podaljšati plot za 42 *m*?

26. Za 35 *m*² poda je bilo treba 32 desak; koliko desak bo treba za pode v celi hiši, ki merijo skupaj 235 *m*²?

27. Delavec zasluži na teden 13'2 K; koliko v mesecu, ki ima 31 dni, ako je vmes 5 nedelj in 2 praznika?

28. 6 delavcev zasluži na teden 99'4 K; koliko zasluži 24 delavcev?

29. Voznik je naložil 22'5 *q* slame na 3 voze; na koliko voz pojde 40 *q* slame?

30. 720 *m* okrajne ceste so dovršili v 6 dneh; v koliko dneh bo gotova cela cesta, ki meri 3 *km*?

31. 20 *m* dolg kos domačega platna stane 8'40 K. Koliko je ostanek, ki meri a) 7 *m*, b) 4 *m*, c) 5 *m*, d) 16 *m*?

32. Gospodinja računa za 1 rjuho 2'5 *m* platna; koliko stane 12 rjuh, ako je kos platna, ki je v njem 10 *m*, 8'30 K?

33. Za 12 brisač se je porabilo 15 *m* platna à 44 h; koliko stane blago za 1½ ducata brisač?

34. V kuhinjski predpasnik se dene 1'8 *m* platna; koliko stane blago za 6 predpasnikov, ako je troba, ki meri 20 *m* 7'20 K?

35. Šivilja je porabila za obleko 10 *m* blaga, ki je bilo široko 0'75 *m*; koliko *m* potrebuje, ako je blago široko 1'50 *m*?

36. Dve gospodinji kupita glavo sladkorja, ki tehta 13 *kg*, za 9'88 K; koliko da vsaka, ako vzame ena 6 *kg*, druga 7 *kg*?

37. Dva soseda kupita 1'25 *hl* vina za 60 K; koliko plača vsak izmed nju, ako vzame eden 50 *l* in drugi ostanek?

38. Pešec naredi v 1 četrti ure 1'25 *km* pota; kako daleč je prišel, ako je hodil 2¾ ure?

39. Na kilometrskem kamnu v A je zabilježeno 27'8 *km*, v B 46'4 *km*; koliko *km* prehodi prešec v 1 uri, ako potrebuje za to pot 3¾ ure?

40. Leta 1883 je bil pri nas *hl* pšenice 15'28 K, rži 10'08 K, ječmena 8'78 K, ovsa 6'18 K, ajde 8'12 K; leta 1903. pa *q* pšenice 17'50 K, rži 15 K, ječmena 14'80 K, ovsa 15 K, ajde 18'50 K. Izračuni, za koliko se je izpremenila cena vsakteremu žilu v 20 letih, ako tehta 1 *hl* pšenice 76 *kg*, rži 72 *kg*, ječmena 67 *kg*, ovsa 56 *kg* in ajde 63 *kg*.

41. 100 K glavnice donaša na leto 4'5 K obresti; koliko K donaša a) 600 K, b) 700 K, c) 1 500 K, d) 3 600 K?

42. 100 K daje na leto 4 K; koliko obresti je od
a) 20 K, b) 25 K, c) 75 K, d) 60 K, e) 80 K?

43. Koliko letnih obresti donasajo glavnice: a) 625 K po 4 %, b) 735 K po $4\frac{1}{2}$ %, c) 780 K po 5 %?

44. Obresti od 475 K po $4\frac{1}{2}$ % a) za 2 leti; b) 1 leto 6 mesecev; c) 1 leto 8 mesecev.

III. Računanje z navadnimi ulomki, ki jih večkrat rabimo.

1. Priprava.

1. Izpremeni:

- a) v polovice 4, $2\frac{1}{2}$, $8\frac{1}{2}$; b) v tretjine 5, 9, $6\frac{2}{3}$, $9\frac{2}{3}$;
c) v četrtine 3, 4, $3\frac{3}{4}$, $10\frac{3}{4}$; d) v petine 2, $3\frac{2}{5}$, $6\frac{1}{5}$, $9\frac{3}{5}$;
e) v šestine 5, $1\frac{5}{6}$, $5\frac{1}{6}$, $3\frac{4}{6}$; f) v osmine 2, $1\frac{1}{8}$, $3\frac{3}{8}$, $9\frac{7}{8}$;
g) v desetine 3, 7, $4\frac{1}{10}$, $5\frac{3}{10}$, $8\frac{9}{10}$.

2. Pretvori v celo število (in ulomek):

- a) $\frac{2}{2}$, $\frac{8}{2}$, $\frac{11}{2}$, $\frac{15}{2}$; b) $\frac{3}{3}$, $\frac{9}{3}$, $\frac{16}{3}$, $\frac{23}{3}$; c) $\frac{5}{5}$, $\frac{15}{5}$, $\frac{22}{5}$, $\frac{34}{5}$;
d) $\frac{4}{4}$, $\frac{16}{4}$, $\frac{21}{4}$, $\frac{35}{4}$; e) $\frac{6}{6}$, $\frac{18}{6}$, $\frac{31}{6}$, $\frac{47}{6}$; f) $\frac{8}{8}$, $\frac{24}{8}$, $\frac{35}{8}$, $\frac{81}{8}$;
g) $\frac{10}{10}$, $\frac{30}{10}$, $\frac{23}{10}$, $\frac{47}{10}$, $\frac{69}{10}$.

3. Koliko četrti ure je 1 ura, $1\frac{3}{4}$, $2\frac{1}{4}$ ure?

4. V sosedno vas je $\frac{7}{4}$ ure hoda; koliko ur in četrti ure je to?

5. Koliko kosov po $\frac{1}{2} m$ (po $\frac{1}{4} m$) se da nastriči iz 14 m traku?

6. $21\frac{1}{2} l$ vina hočemo djati v steklenice, vsaka po $\frac{1}{2} l$; koliko steklenic moramo imeti pripravljenih?

7. Rum se dobiva v steklenicah po $\frac{1}{2} l$, $\frac{1}{4} l$, $\frac{1}{8} l$. Koliko ruma je a) v 45 $\frac{1}{2}$ litrskih, b) 63 $\frac{1}{4}$ litrskih in c) v 96 $\frac{1}{8}$ litrskih steklenicah?

8. Krčmar dobi iz pivovarne 32 sodčkov piva, sodček po $\frac{1}{4} hl$ ($\frac{1}{2} hl$); koliko hl je tega piva?

9. Na vsako petino km razdalje je ob cesarski cesti 1 kilometrski kamen. Koliko kamnov je ob cesti, ki je dolga $25\frac{3}{5} km$?

10. Ob železnih cestah je na vsako desetino km razdalje 1 kilometrski kamen; koliko kamnov stoji ob $73\frac{7}{10} km$ dolgi progi?

2. Seštevanje.

1. $\frac{2}{2} = \frac{3}{3} = \frac{4}{4} = \dots$ 1 polovica + 1 polovica =

2. Računi vrste:

a) $\frac{1}{2} + \frac{1}{2}$ do 10; b) $\frac{1}{3} + \frac{1}{3}$ do 6; c) $5 + \frac{1}{5}$ do 7;
d) $10 + \frac{1}{4}$ do 16; e) $4 + \frac{1}{10}$ do 6.

3. $5 + \frac{3}{4}$ $\frac{1}{4} + \frac{2}{4}$ $12\frac{1}{3} + \frac{1}{3}$ $\frac{1}{3} + \frac{2}{3}$ $10\frac{1}{5} + \frac{3}{5}$
 $\frac{2}{3} + 6$ $\frac{2}{5} + \frac{2}{5}$ $9\frac{3}{10} + \frac{4}{10}$ $\frac{2}{4} + \frac{2}{4}$ $9\frac{1}{4} + \frac{2}{4}$
 $\frac{3}{5} + 3$ $\frac{5}{8} + \frac{3}{8}$ $7\frac{4}{8} + \frac{3}{8}$ $\frac{3}{5} + \frac{2}{5}$ $2\frac{1}{3} + \frac{1}{3}$

4. $5\frac{1}{4} + \frac{3}{4}$ $4\frac{5}{8} + \frac{3}{8}$ $4\frac{3}{5} + \frac{4}{5}$ $9\frac{3}{4} l + 2\frac{3}{4} l$
 $\frac{1}{6} + 7\frac{5}{6}$ $\frac{7}{10} + 2\frac{3}{10}$ $8\frac{5}{6} + \frac{5}{6}$ $4\frac{3}{10} kg + 1\frac{9}{10} kg$
 $1\frac{3}{5} + \frac{2}{5}$ $4\frac{2}{10} + \frac{8}{10}$ $\frac{3}{6} + 10\frac{5}{6}$ $2\frac{4}{5} km + 3\frac{3}{5} km$

5. Računi vrste: a) $4\frac{1}{4} + \frac{3}{4}$ do 11; b) $2 + 1\frac{1}{2}$ do 14;
c) $2\frac{1}{5} + \frac{4}{5}$ do 7.

6. Mati so dali koscem za predjužnik $2\frac{1}{2} l$ tepkovca, za malo južino $3\frac{1}{2} l$; koliko skupaj?

7. V eni steklenici je $2\frac{3}{4} l$ octa, v drugi $1\frac{1}{4} l$ več.
a) Koliko octa je v drugi steklenici? b) Koliko v obeh skupaj?

8. Za kosilo potrebuje gospodinja $1\frac{7}{10} kg$ mesa, za večerjo $1\frac{5}{10} kg$; koliko vsega?

9. Branjevka kupi na trgu od ene kmetice $2\frac{4}{5} kg$, od druge $3\frac{2}{5} kg$ masla; koliko od obeh?

10. V zabojčku, ki je tehtal $1\frac{3}{4} kg$, je bilo $12\frac{3}{4} kg$ blaga; koliko je tehtal zabojček z blagom vred?

11. Trgovec dobi $8\frac{1}{4} q$ sladkorja, $2\frac{3}{4} q$ kave in $4\frac{1}{2} q$ riža; koliko tehta poslatev? (Znesek tudi v q in kg .)

12. Od sela A do sela B je $1\frac{3}{5} km$, od sela B do sela C $2\frac{4}{5} km$; koliko je od A do C ? (Računi tudi v m !)

13. Jože je bil star 14 let, ko je dovršil šolo, kovaštva se je učil $3\frac{1}{2}$ leta, za pomagачa je bil $2\frac{1}{2}$ leta, potem je moral k vojakom. Koliko je bil star takrat?

14. Nekdo začne delati ob šestih in pol in dela do dvanajstih; o poldne ima 1 uro počitka, potem dela do sedmih in pol. Koliko ur je delal?

3. Odštevanje.

4 petine — 1 petina =

$$1. \frac{2}{5} - \frac{1}{5} = \frac{3}{5} - \frac{1}{5} \quad \frac{3}{5} - \frac{1}{5} \quad \frac{7}{10} - \frac{1}{10} \quad \frac{5}{8} - \frac{1}{8}$$

$$2. \text{ Računi do 0 vrste: } \frac{5}{6} - \frac{1}{6}; \quad \frac{7}{8} - \frac{1}{8}; \quad \frac{9}{10} - \frac{1}{10} \\ 1 = \frac{2}{2} = \frac{3}{3} = \dots \quad 2 = 1\frac{1}{2} = 1\frac{2}{3} = \dots \quad 3 = 2\frac{1}{2} = 2\frac{2}{3} = \dots$$

3. Od vsakega izmed števil a) 1, b) 3, c) 7 odštej $\frac{1}{2}, \frac{1}{3}, \frac{1}{4}, \frac{1}{5}, \frac{1}{6}, \frac{1}{8}, \frac{1}{10}$!

4 petine — 3 petine =

$$4. \frac{3}{5} - \frac{2}{5} \quad \frac{3}{4} - \frac{2}{4} \quad \frac{5}{6} - \frac{4}{6} \quad \frac{7}{10} - \frac{5}{10} \quad \frac{5}{8} - \frac{3}{8}$$

5. Računi vrste: $10 - \frac{1}{2}$ do 0; $6 - \frac{1}{3}$ do 0; $15\frac{3}{5} - \frac{1}{5}$ do 12.

6. Odštej od vsakega izmed števil a) 1, b) 2, c) 5, $\frac{1}{2}, \frac{3}{4}, \frac{5}{6}, \frac{2}{5}, \frac{2}{3}, \frac{3}{10}$.

$$7. \quad 1\frac{3}{4} - \frac{2}{4} \quad 14\frac{1}{2} - 3 \quad 12\frac{2}{3} - 10\frac{1}{3} \quad 8 - \frac{3}{8} \quad 6l - 2\frac{1}{2}l \\ 2\frac{5}{6} - \frac{4}{6} \quad 27\frac{3}{4} - 20 \quad 5\frac{3}{4} - 1\frac{2}{4} \quad 7 - \frac{5}{6} \quad 15kg - 6\frac{3}{4}kg \\ 12\frac{5}{8} - \frac{2}{8} \quad 12\frac{3}{5} - 7 \quad 18\frac{5}{6} - 9\frac{1}{6} \quad 17 - \frac{3}{10} \quad 19km - 10\frac{7}{10}km$$

8. Ko je Janezek začel hoditi v šolo je bil star $6\frac{1}{4}$ leta, ko je dovršil šolo 14 let; koliko časa je hodil v šolo?

9. Vsodu je $3\frac{3}{4}$ hl vina, odtoči se ga $1\frac{1}{4}$ hl; koliko vina ostane v sodu?

10. France ima v šolo 2 km, Jože $1\frac{2}{5}$ km; koliko dalje ima France? (Računi tudi v m!)

11. Kos platna meri $32\frac{7}{10}$ m; koliko ostane, ako odrežeš $15\frac{3}{10}$ m? (Znesek tudi v m in cm!)

12. Od $7\frac{3}{4}$ kg masla porabi gospodinja $4\frac{1}{4}$ kg; koliko ga ostane? (Računi tudi v kg in dkg!)

13. Gospodinja kupi $2\frac{7}{10}$ kg mesa; za kosilo ga skuha $1\frac{5}{10}$ kg; koliko mesa ji ostane za večerjo?

14. V steklenici, ki drži $3\frac{5}{8} l$, je $2\frac{2}{8} l$ vina; koliko manjka, da ni steklenica polna?

15. $3\frac{1}{3} - 1\frac{2}{3}$ $17\frac{3}{10} - 8\frac{4}{10}$ $7\frac{1}{4} l - 3\frac{3}{4} l$ $14\frac{1}{5} kg - 10\frac{2}{5} kg$
 $15\frac{2}{5} - 9\frac{4}{5}$ $19\frac{1}{6} - 15\frac{5}{6}$ $12\frac{3}{8} l - 8\frac{5}{8} l$ $27\frac{3}{10} kg - 20\frac{7}{10} kg$

16. Posestnik da zvišati $3\frac{3}{4} m$ visoka skedenjska vrata na $4\frac{1}{4} m$ višine; za koliko je zvišal vrata? (Računi tudi v *cm*!)

17. Popotnik gre v kraj, ki je $26\frac{2}{5} km$ daleč; koliko ima hoditi še, ako je prehodil $15\frac{3}{5} km$?

18. Popotnik se poda na pot ob petih in tri četrti zjutraj in dospe na mesto ob treh in tri četrti popoldne. Koliko časa je hodil, ako je počival $2\frac{1}{2}$ ure?

4. Množenje.

1. Seštej in vsoto pretvori v celo število in ulomek (mešano število):

$$\frac{11}{2} + \frac{6}{3} \quad \frac{1}{5} km + \frac{18}{5} km \quad \frac{7}{3} + \frac{4}{3} \quad \frac{19}{4} kg + \frac{23}{4} kg \quad \frac{73}{10} K + \frac{25}{10} K$$

$$\frac{14}{3} + \frac{15}{3} \quad \frac{3}{4} ure + \frac{12}{4} ure \quad \frac{16}{5} + \frac{12}{5} \quad \frac{6}{4} l + \frac{27}{4} l \quad \frac{97}{10} K + \frac{49}{10} K$$

2. Odštej in razliko pretvori v celo število in ulomek (mešano število):

$$\frac{26}{3} - \frac{9}{3} \quad \frac{41}{6} - \frac{5}{6} \quad \frac{32}{4} kg - \frac{3}{4} kg \quad \frac{13}{4} ure - \frac{5}{4} ure \quad \frac{123}{10} kg - \frac{107}{10} kg$$

$$\frac{37}{2} - \frac{8}{2} \quad \frac{39}{5} - \frac{7}{5} \quad \frac{25}{5} km - \frac{4}{5} km \quad \frac{31}{4} l - \frac{22}{4} l \quad \frac{141}{10} K - \frac{59}{10} K$$

4krat 1 petina =

5krat 7 osmin =

3.	2krat	$\frac{1}{3}$	2krat	$\frac{1}{2}$	8krat	$\frac{1}{2}$	5krat	$\frac{1}{2}$	
	3	„	$\frac{1}{4}$	3	„	$\frac{1}{3}$	3	„	$\frac{2}{3}$
	2	„	$\frac{1}{5}$	6	„	$\frac{1}{6}$	5	„	$\frac{3}{5}$
	7	„	$\frac{1}{10}$	8	„	$\frac{1}{8}$	8	„	$\frac{3}{4}$
							7	„	$\frac{9}{10}$

4. Za 1 par nogavic se porabi $\frac{1}{8} kg$ volne; koliko za 1 ducat?

5. Kmet daje mlatičem po $\frac{9}{10} K$ dnine; koliko plača 4 mlatičem za 5 dni?

6. Gospa kupi v prodajalni 8 steklenic finega vina à $\frac{3}{4} l$; koliko je vsega vina?

7. Obitelj porabi v zimski dobi na dan $\frac{3}{4} l$ petroleja; koliko na teden?

8. Za 1 brisačo vzemó mati $\frac{5}{4} m$ platna; koliko za 2 ducata brisač?

9. 2krat $3\frac{1}{2}$ 9krat $1\frac{2}{3}$ 8krat $5\frac{1}{2} l$ 4krat $4\frac{4}{5} km$
 7 „ $5\frac{1}{8}$ 8 „ $3\frac{3}{4}$ 9 „ $7\frac{3}{4} kg$ 5 „ $8\frac{3}{4} hl$
 3 „ $8\frac{3}{10}$ 6 „ $9\frac{5}{6}$ 7 „ $3\frac{1}{4} l$ 11 „ $1\frac{1}{2} g$

10. Obitelj porabi na dan $1\frac{3}{4} l$ mleka. a) Koliko na teden? b) Koliko na mesec (4 tedne)?

11. Obitelj potrebuje poprečno za kosilo $\frac{7}{10} kg$, za večerjo $\frac{6}{10} kg$ mesa; koliko na teden?

12. Kmet daje delavcem dopoldne 2 l, popoldne $3\frac{1}{2} l$ tepkovca; koliko na teden?

13. Kmet je vsejal $6\frac{1}{3} hl$ pšenice in pridelal 6krat toliko; koliko je to?

14. Janezek ima v šolo $\frac{4}{5} km$ daleč; koliko pota naredi na dan, ako gre 2krat v šolo in nazaj? — Jožek ima $1\frac{2}{3} km$ daleč in gre le enkrat tje in nazaj; koliko pota naredi Jožek? — Kateri izmed nju hodi več in za koliko?

15. Poštni sel gre k vlaku po pošto 4krat na dan in potrebuje vsakikrat poprečno $1\frac{1}{4}$ ure; koliko je to na dan?

5. Merjenje in deljenje.

1. Izpremeni

a) v polovice 4, 7, $2\frac{1}{2}$, $8\frac{1}{2}$; b) v tretjine 5, 4, $3\frac{1}{3}$, $6\frac{2}{3}$, $15\frac{2}{3}$;
 c) v četrtine 3, 4, $3\frac{3}{4}$, $9\frac{1}{4}$; d) v petine 2, 7, $2\frac{2}{5}$, $7\frac{1}{5}$, $9\frac{3}{5}$;
 e) v šestine 4, 8, $3\frac{1}{6}$, $7\frac{5}{6}$; f) v osmine 3, 4, $1\frac{7}{8}$, $3\frac{1}{8}$, $9\frac{7}{8}$.

1 četrtnina v 3 četrtninah =; 3 petine v 18 petinah =.

2. $\frac{1}{5} v \frac{4}{5}$ $\frac{1}{2} m v 5 m$ $\frac{3}{2} v \frac{15}{2}$ $\frac{4}{5} v 3\frac{1}{5}$
 $\frac{1}{6} v \frac{5}{6}$ $\frac{1}{5} km v 3 km$ $\frac{3}{4} v \frac{27}{4}$ $\frac{5}{6} v 5\frac{5}{6}$
 $\frac{1}{8} v \frac{15}{8}$ $\frac{1}{4} kg v 6 kg$ $\frac{7}{8} v \frac{91}{8}$ $\frac{3}{2} v 13\frac{1}{2}$
 $\frac{1}{4} v \frac{7}{4}$ $\frac{1}{10} K v \frac{13}{10} K$ $\frac{5}{6} v \frac{65}{6}$ $\frac{9}{4} v 20\frac{1}{4}$

3. $\frac{3}{4}$ ure v $5\frac{1}{4}$ ure $2\frac{1}{2} v 12\frac{1}{2}$ $2\frac{2}{5} v 9\frac{3}{5}$ $1\frac{1}{2} m v 10\frac{1}{2} m$
 $\frac{4}{5} km v 5\frac{3}{5} km$ $1\frac{2}{3} v 6\frac{2}{3}$ $1\frac{1}{6} v 8\frac{1}{6}$ $2\frac{3}{5} dm v 5\frac{1}{5} dm$
 $\frac{3}{10} l v 3\frac{1}{10} l$ $1\frac{3}{4} v 12\frac{1}{4}$ $3\frac{1}{4} v 9\frac{3}{4}$ $1\frac{3}{4}$ ure v $12\frac{1}{4}$ ure
 $\frac{3}{4} m v 8\frac{1}{4} m$ $2\frac{2}{3} v 21\frac{1}{3}$ $1\frac{3}{8} v 6\frac{7}{8}$ $1\frac{1}{2}$ meseca v 12 mesecih

4. Kolikokrat se da napolniti svetiljka, ki drži $\frac{3}{4} l$, iz konve, v kateri je 4 l petroleja?

5. Gospodinja porabi na teden 1 $\frac{3}{4} l$ petroleja; za koliko tednov ji zadostuje 7 l?

6. Kmet je vsejal 3 $\frac{1}{2} hl$ rži pridelal pa 24 $\frac{1}{2} hl$; kolikokratno seme je pridelal?

$$\frac{1}{3} \text{ od } 12 \text{ četrtnin} = ; \quad \frac{1}{4} \text{ od } 20 \text{ petin} = .$$

$$\begin{array}{llll} 7. \quad \frac{1}{2} \text{ od } 5 \text{ dm} & \frac{1}{2} \text{ od } \frac{2}{5} m & 8 \frac{2}{5} \text{ kg} : 2 & 64 \frac{8}{9} : 8 \\ \frac{1}{3} \text{ od } 8 \text{ dm} & \frac{1}{3} \text{ od } \frac{3}{4} m & 12 \frac{3}{4} \text{ kg} : 3 & 180 \frac{9}{10} : 3 \\ \frac{1}{4} \text{ od } 47 \text{ cm} & \frac{1}{3} \text{ od } \frac{9}{10} m & 15 \frac{5}{10} \text{ kg} : 5 & 154 \frac{7}{8} : 7 \\ \frac{1}{5} \text{ od } 63 \text{ cm} & \frac{1}{4} \text{ od } \frac{4}{5} m & 32 \frac{4}{5} \text{ kg} : 4 & 204 \frac{4}{5} : 4 \end{array}$$

$$\frac{1}{4} \text{ od } 1 \frac{3}{5} (= 8 \text{ petin}) =$$

$$\frac{1}{3} \text{ od } 13 \frac{1}{2} = ; \quad \frac{1}{3} \text{ od } 13 \text{ je } 4, \quad \text{od } 1 \frac{1}{2} (= \frac{3}{2}) \text{ je } \frac{1}{2}, \text{ i. t. d.}$$

$$\begin{array}{llll} 8. \quad 1 \frac{1}{2} \text{ hl} : 3 & 7 \frac{1}{2} l : 3 & 13 \frac{1}{2} : 2 & 19 \frac{4}{5} : 9 \\ 1 \frac{6}{10} \text{ hl} : 4 & 11 \frac{1}{4} l : 5 & 16 \frac{1}{2} : 3 & 25 \frac{3}{5} : 8 \\ 1 \frac{4}{5} \text{ hl} : 3 & 14 \frac{4}{10} l : 8 & 20 \frac{2}{5} : 6 & 18 \frac{2}{3} : 7 \\ 2 \frac{1}{2} \text{ hl} : 5 & 15 \frac{3}{4} l : 9 & 22 \frac{1}{2} : 5 & 7 \frac{1}{5} : 6 \end{array}$$

9. Obitelj je porabila v 4 tednih 5 kg sladkorja; koliko poprečno na teden? (Znesek tudi v dkg.)

10. Za 7 oseb se je skuhalo 1 $\frac{3}{4} kg$ mesa; koliko poprečno na osebo? (Znesek tudi v dkg.)

11. Krčmar je iztočil v tednu 5 $\frac{1}{4} hl$ piva; koliko poprečno na dan? (Znesek tudi v l.)

12. 27 $\frac{1}{5} m$ blaga za zastore razrežejo mati na 8 enakih kosov; kolik je vsak kos?

13. Iz 22 $\frac{1}{2}$ pole papirja se naredi 5 zvezkov; koliko papirja je v 1 zvezku?

14. Šivilja računa od 9 predpasnikov 6 $\frac{3}{4} K$; koliko zasluži, ako naredi a) 12, b) 15 predpasnikov?

15. Rokodelka je zaznamenovala 12 žepnih robcev za 4 $\frac{8}{10} K$. a) Koliko je računila od robca? b) Koliko bi računila od 1 $\frac{1}{2}$ ducata robcev?

16. Pletilja je popletla v 25 parov nogavic 3 $\frac{1}{8} kg$ volne. a) Koliko volne je potrebovala poprečno za 1 par? b) Koliko volne se potrebuje za 12 parov?

6. Polovice, četrtnine, osmine.

1. Razpolovi m in potem razdeli vsako polovico na 2 enaka dela! Na koliko delov si razdelil m ? Kako se imenuje vsak tak del? Koliko četrtnin m je $\frac{1}{2} m$? Koliko četrtnin je 1 polovica?

2. Razdeli vsako četrtnino m na 2 enaka dela! Na koliko delov si razdelil m ? Kako se imenuje vsak tak del? Koliko osmin m je 1 četrtnina m ? Koliko osmin je 1 četrtnina?

Osmine moremo dobiti tudi iz polovic. Kako? Koliko osmin je 1 polovica?

3. Zapiši v četrtninah $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{2}$, $2\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{2}$!

4. Zapiši v osminah a) $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, $1\frac{1}{4}$, $3\frac{3}{4}$, $2\frac{3}{4}$; b) $\frac{1}{2}$, $2\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{2}$!

5. Koliko polovic je a) $\frac{2}{4}$, $\frac{6}{4}$, $\frac{10}{4}$, $\frac{14}{4}$, $\frac{18}{4}$, $\frac{22}{4}$; b) $\frac{4}{8}$, $\frac{12}{8}$, $\frac{20}{8}$, $\frac{28}{8}$?

6. Koliko četrtnin je $\frac{6}{8}$, $\frac{10}{8}$, $\frac{14}{8}$, $\frac{18}{8}$, $\frac{22}{8}$?

7. Pretvori v cele in polovice

a) $\frac{6}{4}$, $\frac{10}{4}$, $\frac{18}{4}$, $\frac{22}{4}$, $\frac{26}{4}$; b) $\frac{12}{8}$, $\frac{20}{8}$, $\frac{28}{8}$, $\frac{36}{8}$!

8. Pretvori v cele in četrtnine $\frac{10}{8}$, $\frac{14}{8}$, $\frac{18}{8}$, $\frac{22}{8}$, $\frac{26}{8}$, $\frac{30}{8}$!

9. Prištej $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{5}{8}$, $\frac{7}{8}$ toliko, da dobiš 1!

10. $\frac{1}{2} l + \frac{1}{4} l$ $\frac{1}{2} kg + \frac{3}{4} kg$ $2\frac{1}{2} m + 3\frac{3}{4} m$ $6\frac{1}{2} + 5\frac{3}{4}$
 $\frac{1}{2} l + \frac{1}{8} l$ $\frac{3}{4} kg + \frac{5}{8} kg$ $1\frac{1}{4} m + 2\frac{5}{8} m$ $2\frac{1}{4} + 3\frac{5}{8}$
 $\frac{1}{4} l + \frac{1}{8} l$ $\frac{1}{4} kg + \frac{3}{8} kg$ $4\frac{3}{8} m + 3\frac{1}{2} m$ $4\frac{1}{8} + 2\frac{1}{2}$

11. $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{5}{8}$, $\frac{7}{8}$ odštej od 1!

12. $1 kg - \frac{3}{4} kg$ $2\frac{1}{2} m - \frac{1}{4} m$ $4\frac{1}{4} - \frac{1}{2}$ $4\frac{1}{2} - 1\frac{3}{4}$
 $\frac{1}{2} kg - \frac{1}{4} kg$ $3\frac{3}{4} m - 1\frac{1}{2} m$ $5\frac{1}{2} - \frac{3}{4}$ $5\frac{1}{4} - 2\frac{1}{2}$
 $\frac{3}{4} kg - \frac{1}{2} kg$ $5\frac{7}{8} m - 1\frac{3}{4} m$ $6\frac{3}{4} - \frac{7}{8}$ $4\frac{1}{4} - 3\frac{5}{8}$

13. Mati so kupili v mesecu enkrat $3\frac{1}{2} kg$, drugikrat $3\frac{1}{4} kg$ sladkorja; koliko skupaj?

14. Koliko ostane od kosa sukna, ki meri $32\frac{3}{4} m$, ako odreže krojač $15\frac{1}{2} m$?

15. Oče zalijo $8\frac{1}{2} l$ močnega octa z $3\frac{3}{4} l$ vode; koliko octa je sedaj?

16. Popotnik hodi $3\frac{1}{2}$ ure, počiva $\frac{3}{4}$ ure in hodi zopet $2\frac{3}{4}$ ure; koliko časa je na potu?

17. Popotnik ima narediti $8\frac{1}{2}$ km pota; koliko ima hoditi še, ako je prehodil $3\frac{3}{4}$ km?

18. Delavec je začel delati ob petih in pol zjutraj in je delal do poldne, potem je počival $\frac{3}{4}$ ure in je delal do šestih; koliko časa je delal?

19. Koliko časa je od sedmih in tri četrti a) do desetih, b) do enajstih in pol dopoldne, c) do ene in tri četrti popoldne, d) do sedmih in tri četrti zvečer?

20. 4krat $\frac{1}{4} m$ 2krat $3\frac{3}{4} l$ 3krat $\frac{2}{8}$ 4krat $7\frac{1}{8}$
 6krat $\frac{3}{4} m$ 8krat $1\frac{3}{8} l$ 2krat $4\frac{5}{8}$ 6krat $5\frac{3}{4}$
 6krat $1\frac{1}{4} m$ 6krat $2\frac{1}{4} l$ 6krat $3\frac{3}{8}$ 4krat $3\frac{5}{8}$

21. Za zastor pri enem oknu potrebujejo mati $5\frac{3}{4} m$ blaga; koliko za 6 oken?

22. Za 1 rjuho vzame gospodinja $2\frac{1}{4} m$ platna; koliko za 12 rjuh?

23. Delavec ima na dan $2\frac{1}{2} K$; koliko zasluži na teden?

24. $\frac{1}{4} m$ v $\frac{1}{2} m$, $2\frac{1}{2} m$, $5\frac{1}{2} m$. **25.** $\frac{1}{8} l$ v $\frac{1}{2} l$, $\frac{1}{4} l$, $1\frac{1}{2} l$, $2\frac{1}{4} l$, $1\frac{3}{4} l$.

26. $\frac{3}{4}$ ure v $1\frac{1}{2}$ ure, $4\frac{1}{2}$ ure, $7\frac{1}{2}$ ure. **27.** $\frac{5}{8}$ v $1\frac{7}{8}$, $2\frac{1}{2}$, $3\frac{3}{4}$.

28. Koliko četrti ure je $2\frac{1}{2}$ ure?

29. V koliko steklenic à $\frac{3}{4} l$ moreš djati $13\frac{1}{2} l$ vina?

30. Koliko trakov dolgih po $\frac{5}{4} m$ se da nastriči iz traku, ki je dolg $7\frac{1}{2} m$?

31. $\frac{1}{5}$ od $7\frac{1}{2}$, $\frac{1}{7}$ od $6\frac{1}{8}$, $\frac{1}{5}$ od $11\frac{1}{4}$, $\frac{1}{9}$ od $15\frac{3}{4}$.

32. $15\frac{3}{4} : 3$, $25\frac{5}{8} : 5$, $48\frac{1}{8} : 7$, $12\frac{3}{8} : 3$.

33. $\frac{1}{2}$ od $\frac{1}{2} m$, $\frac{3}{2} m$; $\frac{1}{2}$ od $\frac{1}{4} m$, $\frac{3}{4} m$, $\frac{7}{4} m$, $\frac{5}{4} m$; $\frac{1}{4}$ od $\frac{1}{2} m$, $\frac{3}{2} m$, $\frac{5}{2} m$, $\frac{7}{2} m$.
 $\frac{1}{2}$ od $\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{2}$; $\frac{1}{2}$ od $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, $1\frac{3}{4}$, $\frac{5}{4}$; $\frac{1}{4}$ od $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{2}$, $\frac{5}{2}$, $\frac{7}{2}$.

34. $\frac{1}{2}$ od $4\frac{1}{2} l$, $\frac{1}{2}$ od $8\frac{1}{4} l$, $\frac{1}{4}$ od $5\frac{1}{2} l$, $\frac{1}{4}$ od $7\frac{1}{2} l$.

35. Dve gospodinji vzameta na spolu glavo slakorja, ki tehta $12\frac{1}{2} kg$; koliko vsaka?

36. V 4 vrečicah je $16\frac{1}{2} kg$ kave; koliko v 1 vrečici?

37. 3 gospodarji dobe $26\frac{1}{4} kg$ pesnega semena; koliko dobi vsak izmed njih, ako si razdele seme enako?

7. Polovice, tretjine, šestine; petine, desetine.

1. Razdeli m na tretjine in potem vsako tretjino na 2 enaka dela! Na koliko delov si razdelil m ? Kako se imenuje vsak tak del? — Koliko šestin m je $\frac{1}{3}m$? Koliko šestin je $\frac{1}{3}$?

Šestine moreš dobiti tudi iz polovic. Kako? — Koliko šestin je $\frac{1}{2}$?

2. Desetine moreš dobiti iz petin. Kako? — Koliko desetini je $\frac{1}{5}$? Desetine moreš narediti tudi iz polovic? Kako? — Koliko desetini je $\frac{1}{2}$?

3. Zapiši a) v šestinah $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{2}{3}$; b) v desetinah $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{4}{5}$!

4. Zapiši z manjšimi števili $\frac{2}{6}$, $\frac{3}{6}$, $\frac{2}{10}$, $\frac{6}{10}$, $\frac{8}{10}$, $\frac{4}{10}$, $\frac{5}{10}$, $\frac{4}{10}$!

5. V naslednjih številih pretvori polovice in tretjine v šestine: $1\frac{1}{3}$, $2\frac{2}{3}$, $\frac{5}{3}$, $1\frac{1}{3}$, $1\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{2}$.

6. V naslednjih številih pretvori polovice in petine v desetine: $3\frac{1}{2}$, $1\frac{4}{5}$, $2\frac{3}{5}$, $5\frac{2}{5}$, $\frac{7}{5}$, $\frac{5}{2}$, $1\frac{7}{5}$.

7. Pretvori v cele in ulomek z najmanjšimi števili:

a) $\frac{14}{6}$, $\frac{10}{6}$, $\frac{32}{6}$, $\frac{46}{6}$, $\frac{50}{6}$; b) $\frac{16}{10}$, $\frac{24}{10}$, $\frac{56}{10}$, $\frac{78}{10}$, $\frac{48}{10}$, $\frac{36}{10}$.

2 petini + 3 petine =

8. Prištej $\frac{1}{3}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{5}{6}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{4}{5}$ toliko, da dobiš 1!

9. $\frac{1}{3}$ meseca + $\frac{2}{3}$ meseca $4\frac{2}{5} km + 7\frac{4}{5} km$ $\frac{5}{6}$ leta + $3\frac{1}{2}$ leta
 $\frac{1}{2}$ „ + $\frac{1}{6}$ „ $14\frac{4}{5} km + \frac{9}{10} km$ $1\frac{1}{2}$ „ + $2\frac{2}{3}$ „
 $\frac{2}{3}$ „ + $\frac{5}{6}$ „ $8\frac{3}{10} K + 10\frac{4}{5} K$ $7\frac{1}{2} kg + \frac{3}{10} kg$
 $\frac{1}{2}$ „ + $\frac{1}{3}$ „ $3\frac{7}{10} kg + 1\frac{2}{5} kg$ $4\frac{1}{2} kg + 1\frac{1}{5} kg$

10. Odštej od 1 : $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{4}{5}$, $\frac{3}{10}$, $\frac{7}{10}$, $\frac{9}{10}$!

11. 3 leta — $1\frac{1}{3}$ leta $\frac{9}{10} K — \frac{2}{5} K$ $18\frac{4}{5} K — 9\frac{3}{10} K$
 $4\frac{2}{3}$ leta — $3\frac{1}{6}$ leta $6\frac{3}{5} km — 2\frac{4}{5} km$ $10\frac{1}{2} m — 3\frac{7}{10} m$
 $8\frac{5}{6}$ meseca — $2\frac{1}{2}$ meseca $5\frac{7}{10} km — 3\frac{9}{10} km$ $7\frac{7}{10} m — 4\frac{1}{2} m$

12. Pivo pijemo iz vrčkov ($\frac{1}{2} l$) in iz čaš ($\frac{3}{10} l$). Koliko drži vrček več nego čaša?

13. Korbica tehta $\frac{3}{5} kg$; koliko smeš djati vanjo, da bo tehtala z blagom vred $5 kg$?

14. Jožek je zamudil radi bolezni $3\frac{5}{8}$ meseca šole; koliko časa je hodil v šolo, ako traja šolsko leto $10\frac{1}{2}$ meseca?

15. Krojač potrebuje za hlače $1\frac{1}{3} m$, za tolovnik $\frac{3}{5} m$ in za sukujo $1\frac{1}{2} m$ sukna. Koliko za celo obleko?

16. Popotnik ima 24 km daleč. Najprvo hodi $8\frac{2}{5} km$, potem se vozi $9\frac{1}{3} km$; koliko mora še narediti pota, da pride na mesto?

17. Pešec prehodi v 1 uri $5\frac{1}{5} km$, kolesar prevozi 20 km. Koliko pota naredi kolesar več?

18. 3krat $\frac{5}{8}$ leta, 4krat $2\frac{2}{3}$ leta; — 3krat $1\frac{1}{6}$ meseca, 2krat $1\frac{5}{8}$ meseca.

19. 4krat $2\frac{1}{3}$ ducata, $3\frac{2}{3}$ ducata, $1\frac{1}{6}$ ducata. (Zneske tudi v komadih.)

20. 8krat $1\frac{2}{5} kg$, $6\frac{3}{10} kg$; — 9krat $\frac{2}{5} km$, $2\frac{7}{10} km$. (Zneske tudi v kg in dkg — km in m.)

$$21. 6 \times 4\frac{2}{3} \quad 2 \times 1\frac{5}{8} \quad 4 \times 3\frac{4}{5} \quad 5 \times 1\frac{7}{10}$$

22. Koliko žepnih robcev je $3\frac{2}{3}$ ducata žepnih robcev?

23. V 1 uri naredi sel $4\frac{9}{10} km$ pota; koliko v 5 urah?

24. $9\frac{1}{5} m$ dolgo progo med dvema železnocestnima postajama predirja vlak v $\frac{1}{4}$ ure. Kolika je pot v 1 uri?

25. Kmet daje ženjicam po $\frac{4}{5} K$ na dan; koliko plača 4 ženjicam za teden dni?

26. Mizarski pomočnik služi na dan $4\frac{1}{5} K$; koliko dobiva na teden?

$$27. \frac{3}{5} kg \vee \frac{12}{5} kg, \vee 1\frac{1}{5} kg — \frac{7}{10} K \vee \frac{21}{10} K, \vee 1\frac{2}{5} K$$

$$28. \frac{2}{3} \vee \frac{8}{3}, \frac{14}{3}, 1\frac{1}{3}, 5\frac{1}{3} — \frac{5}{6} \vee 6\frac{2}{3}; 1\frac{1}{6} \vee 3\frac{1}{2}.$$

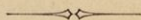
$$29. \frac{1}{10} \vee \frac{1}{5}, \frac{3}{5}, 1\frac{1}{5}, 1\frac{4}{5}. \quad 30. \frac{3}{10} \vee 1\frac{1}{5}, 1\frac{1}{2}, 2\frac{2}{5}.$$

31. Koliko čaš à $\frac{3}{10} l$ se da natočiti iz steklenice, ki drži 3 l?

$$32. \text{Po čem je } m, \text{ ako stane } 7 m \ 28\frac{7}{10} K?$$

33. Obitelj porabi na mesec $\frac{9}{10} kg$ kave; za koliko časa bo zadosti $3\frac{3}{5} kg$?

$$34. \text{Za } 5 kg \text{ kave se plača } 21\frac{1}{2} K; \text{ po čem je } kg?$$

Dodatek.

Novci, mere in uteži.

Novci (denarji).

Računska enota je krona (K) = 100 vinarjev (h).

Zlati novci (zlatniki):

- a) dvajsetkronski zlatniki (zlati dvajsetaki),
- b) desetkronski zlatniki (zlati desetaki).

Srebrni novci (srebrnjaki):

- a) kronski novci (krone),
- b) petkronski novci (petaki) = 5 K.

Nikljasti novci:

- a) desetvinarski novci (desetice) = 10 h,
- b) dvajsetvinarski novci (dvajsetice) = 20 h.

Bronasti novci:

- a) Novci po en vinar (vinarji),
- b) novci po dva vinarja (dvovinarniki) = 2 h.

Papirnati novci:

Bančne note (bankovci): a) po 10 K (desetaki), b) po 20 K (dvajsetaki), c) po 50 K (petdesetaki), d) po 100 K (stotaki), e) po 1 000 K (tisočaki).

Od novcev avstrijske vrednote se rabijo še srebrni goldinarji (1 gl. = 2 K).

Mere in uteži.

a. Dolžinske mere.

1 kilometer (<i>km</i>)	= 1 000 metrov,
1 meter (<i>m</i>)	= 10 decimetrov = 100 centimetrov (<i>cm</i>), = 1 000 milimetrov,
1 decimeter (<i>dm</i>)	= 10 centimetrov = 100 milimetrov,
1 centimeter (<i>cm</i>)	= 10 milimetrov (<i>mm</i>).

b. Ploskovne mere.

1 kvadratni kilometer (<i>km</i> ²)	= 100 hektarov,
1 hektar (<i>ha</i>)	= 100 arov,
1 ar (<i>a</i>)	= 100 kvadratnih metrov,
1 kvadratni meter (<i>m</i> ²)	= 100 kvadratnih decimetrov,
1 kvadratni decimeter (<i>dm</i> ²)	= 100 kvadratnih centimetrov (<i>cm</i> ²).

c. Votle mere.

1 hektoliter (<i>hl</i>)	= 100 litrov,
1 liter (<i>l</i>)	= 10 decilitrov (<i>dl</i>).

d. Časovne mere.

1 leto	= 12 mesecev = 52 tednov 1 dan,
1 teden	= 7 dni,
1 dan	= 24 ur,
1 ura	= 60 minut,
1 minuta	= 60 sekund.

Navadno leto ima 365 dni, prestopno leto 366 dni.

e. Števnne mere.

1 ducat	= 12 komadov (kosov).
1 razstavka	= 10 snopov,
1 kopa	= 6 razstavk = 60 snopov.

1 bala (papirja) je 10 risov, 1 ris je 10 knjig, 1 knjiga je 10 leg, 1 lega je 10 pol.

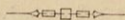
f. Uteži.

1 tona (<i>t</i>)	= 10 centov	= 10 000 kilogramov,
1 cent (<i>q</i>)	= 100 kilogramov,	
1 kilogram (<i>kg</i>)	= 100 dekagramov	= 1 000 gramov,
1 dekagram (<i>dkg</i>)	= 10 gramov (<i>g</i>).	

Rimske številke.

1 = I 5 = V 10 = X 50 = L 100 = C 500 = D 1 000 = M

1 = I	20 = XX (10 + 10)
2 = II (1 + 1)	30 = XXX
3 = III	40 = XL (50 - 10)
4 = IV (5 - 1)	50 = L
5 = V	60 = LX (50 + 10)
6 = VI (5 + 1)	70 = LXX
7 = VII	80 = LXXX
8 = VIII	90 = XC (100 - 10)
9 = IX (10 - 1)	100 = C
10 = X	200 = CC (100 + 100)
11 = XI (10 + 1)	300 = CCC
12 = XII	400 = CD (500 - 100)
13 = XIII	500 = D
14 = XIV	600 = DC (500 + 100)
15 = XV	700 = DCC
16 = XVI	800 = DCCC
17 = XVII	900 = CM (1 000 - 100)
18 = XVIII	1 000 = M
19 = XIX	

K a z a l o.

Oddelek A.

Stran

I. Računanje v številnem obsegu od eden do tisoč.

1. Ponovilo iz številnega obsega do sto	3
2. Števila od eden do tisoč	5
3. Seštevanje	10
4. Odštevanje	17
5. Množenje	26
6. Merjenje in deljenje ali dividiranje	35
7. Ponovilo in raznovrstne naloge	49

II. Desetine, stotine in tisočine; novci, mere in uteži v decimalnih številih.

1. Desetine (dn.)	52
2. Stotine (sn.)	53
3. Tisočine (tn.)	56

Oddelek B.

I. Računanje v številnem obsegu črez tisoč.

1. Ponovilo iz številnega obsega do tisoč	58
2. Števila črez tisoč	59
3. Seštevanje	62
4. Odštevanje	66
5. Najobičajni računi s časovnimi merami	71
6. Množenje	73
7. Ploskovne mere, ki jih največ rabimo	82
8. Merjenje in deljenje ali dividiranje	83

II. Računanje z decimalnimi števili.

1. Pojem decimalnih števil; napisovanje in čitanje	91
2. Seštevanje	95
3. Odštevanje	98
4. Množenje z 10, 100, 1000.	101
5. Deljenje z 10, 100, 1000	102
6. Množenje	104
7. Deljenje in merjenje ali dividiranje	109
8. Procentni in obrestni računi	115
9. Raznovrstne naloge	118

III. Računanje z navadni ulomki, ki jih večkrat rabimo.

1. Priprava	122
2. Seštevanje	123
3. Odštevanje	124
4. Množenje	125
5. Merjenje in deljenje	126
6. Polovice, četrtine, osmine	128
7. Polovice, tretjine, šestine; petine, desetine	130
Dodatek	132

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

008155 0

00000443631

